

NOVOSTI HUBOČIJA

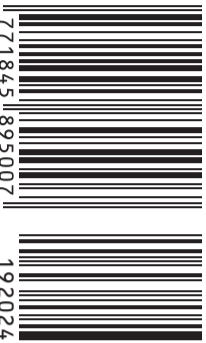
#1273

Samostalni
srpski
tjednik

Petak 10. 5. 2024.
Cijena: 1.33€

9 771845 895007

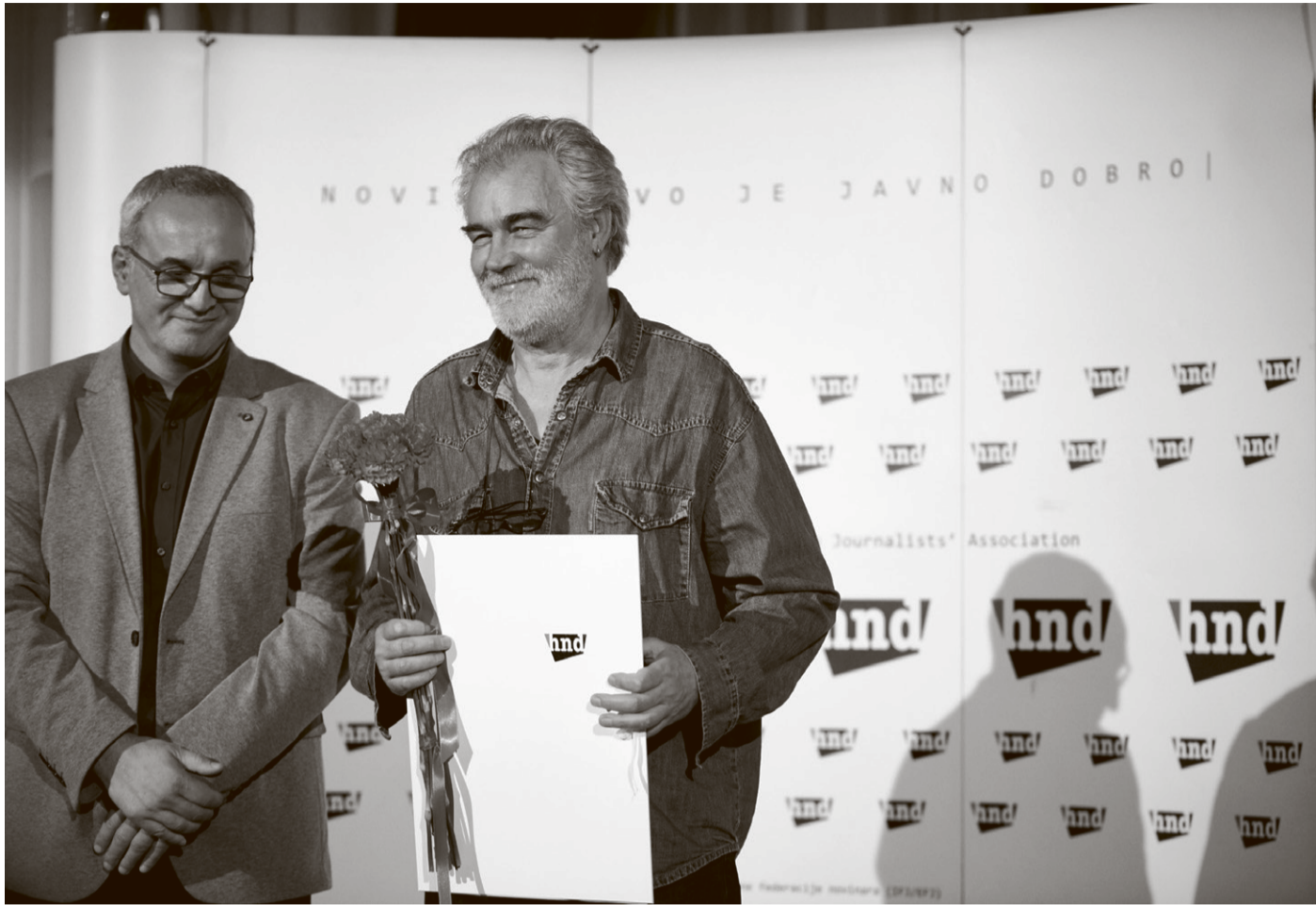
192024

Postignut dogovor

Žiri Hrvatskog novinarskog društva dogovorio se da ovogodišnju nagradu za životno djelo dodijeli kolumnistu Novosti Viktoru Ivančiću, dok nagrade za istraživačko i pisano novinarstvo idu našem Hrvoju Šimičeviću za razotkrivanje slučajeva pedofilije u Katoličkoj crkvi

str. 2-3.

Hrvoje Zovko s Viktorom
Ivančićem, dobitnikom nagrade
Otokar Keršovani za životno djelo

Nagrade u doba huškanja

DP neće stati na Novostima, nego će nametnuti cenzuru i pokušati uništiti i ostale slobodne medije, jer će im bez kritičkih medija biti lakše opljačkati preostale resurse u Hrvatskoj, rekao je novinar Hrvoje Šimičević primajući nagrade HND-a za istraživačko i pisano novinarstvo, dok je kolumnist Novosti Viktor Ivančić dobio nagradu za životno djelo

OVOGODIŠNJA dodjela nagrada Hrvatskog novinarskog društva, održana u petak, 3. svibnja, na Svjetski dan slobode medija u Novinarskom domu u Zagrebu, protekla je u znaku novinara Novosti. Naš kolumnist VIKTOR IVANČIĆ dobio je nagradu Otokar Keršovani za životno djelo, a novinar HRVOJE ŠIMIČEVIĆ nagradu Marija Jurić Zagorka za pisano i nagradu Jasna Babić za istraživačko novinarstvo. Članice i članovi HND-a za novinarke godine u tješnom glasanju izabrali su DORU KRŠUL s portala Telegram, nagradivši je za seriju tekstova o kriminalnim radnjama vezanim za Geodetski fakultet u Zagrebu i Ministarstvo kulture i medija, ispred Šimičevića te DOMAGOJA NOVOKMETA i IVANE DRAGIČEVIĆ s N1 televizije.

Primajući zaslužno priznanje Ivančić je zahvalio Novostima na novinskom prostoru i autorskoj autonomiji koju ima u ovom tjedniku i upozorio na srozavanje novinarstva u Hrvatskoj, kako u pogledu kvalitete tako i materijalnog položaja novinara.

— Činjenica je da su politički i ekonomski moćnici zarobili većinu informativnih medija. Činjenica je da je cenzura u tim medijima prisutnija nego ikad. Činjenica je da živimo u zemlji gdje vlast donosi zakone protiv slobode informiranja. Činjenica je da političke bitange ovih dana u toku pregovora kako sklopiti vlast mašu jednim novinama poručujući kako ih više neće dopuštati. Činjenica je da se bitange, kad sklope vlast, neće zaustaviti na tim novinama. Prema tome, ostaje nam jedino da sabotiramo one parole iz svetih spisa novinarstva i ustrajemo u borbi protiv činjenica – kazao je Ivančić.

HND-ov žiri u obrazloženju je istaknuo da se Ivančićev novinarski rad može usporediti s onim OTOKARA KERŠOVANIJA koji je zbog svojih ljevičarskih ideja duže od deset godina proveo iza rešetaka, da bi ga početkom Drugog svjetskog rata likvidirali ustaše, dok je Ivančić danas, kao jedini autor 'KRLEŽINOG kritičkog kapaciteta na ovim prostorima', kako ga je doživjela BORKA PAVIČEVIĆ, predvodnik istinske lijeve misli na kojoj je utemeljen i od koje je sazdan i Keršovani. 'Keršovani je na kraju svoju nepokolebljivost platio životom. Ivančić je zbog svog novinarskog angažmana bio proganjan i sudski gonjen, kako od lijevih, socijalističkih, tako i od desnih, kapitalističkih vlasti', objavio je žiri podsjećajući na božićnu naslovnicu Feral Tribunea iz 1993. na kojoj su TUĐMAN i MILOŠEVIĆ zagrljeni u bračnom krevetu, uz naslov 'Jesmo li se za to borili?', a zbog koje je usred rata Ivančić bio jedini mobilizirani glavni urednik u Hrvatskoj. 'Viktor Ivančić cijelu je svoju karijeru radio samo dvije stvari: uređivao najbolje novine i pisao neke od najvažnijih tekstova u povijesti ovdašnjeg novinarstva, tvrdoglavo dokazujući da nije sloboda ono što će mu netko dati, nego ono što mu nitko ne može oduzeti. Keršovani bi bio ponosan', piše u obrazloženju žirija.

Podsjetivši na namjeru Domovinskog pokreta da ukine javno financiranje Novosti, Šimičević je u prepunom Novinarskom domu kazao da razotkrivanje pedofilije unutar Katoličke crkve nikako ne znači pisanje protiv Hrvatske, kao što to DP želi prikazati.

IMPRESSUM

Godina xxv / Zagreb | petak, 10/05/2024

NOVOSTI
HOVOŠTA #1273

Samostalni srpski tjednik

IZDAVAČ
Srpsko narodno vijeće

ZA IZDAVAČA
Milorad Pupovac

GLAVNA UREDNICA
Andrea Radak

ZAMJENIK GLAVNE UREDNICE
Tihomir Ponoš
IZVRŠNI UREDNICI
Goran Borković (Portal
Novosti), Petar Glodić,
Lujko Parežanin (Kultura)
REDAKTORICE
Ana Grbac,
Darija Mažuran-Bučević
KOLUMNISTI
Boris Dežulović,
Viktor Ivančić, Sinan

Gudžević, Boris Rašeta
REDAKCIJA
Paulina Arbutina, Jerko
Bakotin (urednik Interna-
cionalne), Dragana Bošnjak,
Milan Cimeša, Zoran
Daskalović, Ivica Đikić,
Tena Erceg, Dragan
Grozđanić, Mirna Jasić Gašić,
Nenad Jovanović, Vladimir
Jurišić, Anja Kožul, Igor
Lasić, Branimira Lazarin,

Bojan Munjin, Tamara
Opačić, Ivana Perić, Boris
Postnikov, Srećko Pulig,
Hrvoje Šimičević i Nataša
Škaričić
TAJNICA REDAKCIJE
Irena Bosnić
FOTOGRAF
Sandro Lendler
GRAFIČKI UREDNICI
Ivica Družak,
Darko Matošević

DIZAJN
Parabureau / Igor
Stanišević & Damir Bralić,
Nikola Đurek
FOTO NASLOVNIČE
Sandro Lendler
ŠTAMPA Tiskara 'Zagreb',
Zagreb
TIRAŽA 6000

Novosti su financirane
sredstvima Savjeta za

nacionalne manjine Vlade
Republike Hrvatske i
sredstvima Ureda za
ljudska prava i prava
nacionalnih manjina Vlade
Republike Hrvatske.

REDAKCIJA
Gajeva 7, 10 000 Zagreb
T/F 01/4811 198, 4811 281
info@portalnovosti.com
www.portalnovosti.com

— Kritiziranje Katoličke crkve i razotkrivanje pedofilije u njenim redovima za njih je napad na Hrvatsku. Oni uporno nazivaju antihrvatskim tekstove u kojima smo se bavili deprivilegiranim osobama, ljudima koji najviše pate, ženama kojima se žele oteti reproduktivna prava – istaknuo je Šimičević.

Dodao je da DP, ako bude u prilici, neće stati na Novostima, nego će nametnuti cenzuru, provesti ideološki džihad i pokušati uništiti i ostale slobodne medije, tako da bi se novinarstvo moglo naći u sličnoj situaciji kao 1990-ih, a sve to radi jer će im bez kritičkih medija biti lakše opljačkati preostale resurse u Hrvatskoj, s naglaskom na energiku i plinski biznis.

— Uđu li u vladajuću koaliciju s HDZ-om, to će biti toksična situacija za novinarstvo u Hrvatskoj. S jedne strane imamo HDZ i PLENKOVIĆA, koji preko Lex AP-a nastoji sakriti istinu od novinara i panično ih vrijeđa, a s druge imamo Domovinski pokret koji želi zatrti novinarstvo. Dakle, kombinacija najnižih ideoloških strasti i krupnog kapitala. To je definicija DP-a i tema za svakog istraživačkog novinara. Mi u Novostima nastavit ćemo se baviti i razotkrivati ono što radi, u čemu će nam se, siguran sam, pridružiti i ostali novinari, jer nas sve smatraju za neprijatelje – kazao je Šimičević.

Zahvaljujući Novostima koje mu omogućavaju dugotrajan rad na istraživačkim temama, Šimičević je nagradu posvetio žrtvama pedofilske nasilja unutar crkvenih struktura koje su taj zločin uporno ignorirale.

— Ovo je njihova nagrada, jer su se usudili ući u konflikt s jednom od najmoćnijih i najutjecajnijih monarhija, starijom od dvije tisuće godina. Upozorili su je da mora maknuti pedofila iz svojih redova, ali Katolička crkva ništa nije poduzela. Zato su se javili meni tražeći da priča izađe u javnost, što je bila iznimno hrabra gesta s obzirom na traumatičnost cijele situacije – rekao je Šimičević, naglasivši da je njihov čin potaknuo i druge žrtve da mu se obrate tako da se uskoro mogu očekivati novi tekstovi o ovoj temi.

— Mi ih nećemo izdati, kao što ih je izdala Katolička crkva – zaključio je.

U objašnjenju nagrade Marija Jurić Zagorka za pisano novinarstvo i nagrade Jasna Babić za istraživačko novinarstvo, koje je dobio Šimičević, piše da njegov rad uz besprijekoran stil odlikuju društveno angažirani tekstovi koji problematiku ne ostavljaju za jedno čitanje i zaborav, nego zahtijevaju promjenu i nikoga ne ostavljaju ravnodušnim, pogotovo kada se bave nečim tako mučnim kao što je pedofilija u crkvenim redovima. 'Otprije poznat i priznat rijedak novinarski

U Hrvatskoj ima i bit će poštenog novinarstva koje će pružati otpor vladajućima, bez obzira na to iz čijih redova oni dolazili. Neki nam žele crne dane, ali neće nas prisiliti na mrak i zaplašiti – poručio je Hrvoje Zovko

Drago Hedl i Hrvoje Šimičević

talent Hrvoja Šimičevića naprosto je eksplodirao u 2023. godini. Njegov izvrstan i iznimno društveno važan serijal briljantnih tekstova 'Sveta omerta', 'Zlostavljači u haljama', 'Kad nadbiskupi utihnu', 'Nadbiskup i njegove poluistine', 'Na potezu je Vatikan' i 'Klizno komuniciranje', objavljen u tjedniku Novosti, praktički je označio proces raskrinkavanja pedofilije u Crkvi u Hrvatskoj. Mučna je to priča o slučaju sotinskog svećenika ZLATKA RAJČEVCA, koji je seksualno zlostavljao maloljetnice, i uložio nadbiskupa ĐURE HRANIĆA, koji ga je štitio. Ovaj Šimičevićev serijal nije samo najvažniji u protekloj godini, on je jedan od najvažnijih novinarskih radova u posljednjih 30 godina. Hrvoje Šimičević je po tko zna koji put pokazao da za njega kao vrsnog novinara nema tabu tema i da je u uvijek na strani slabijih i nezaštićenih, stav je žirija.

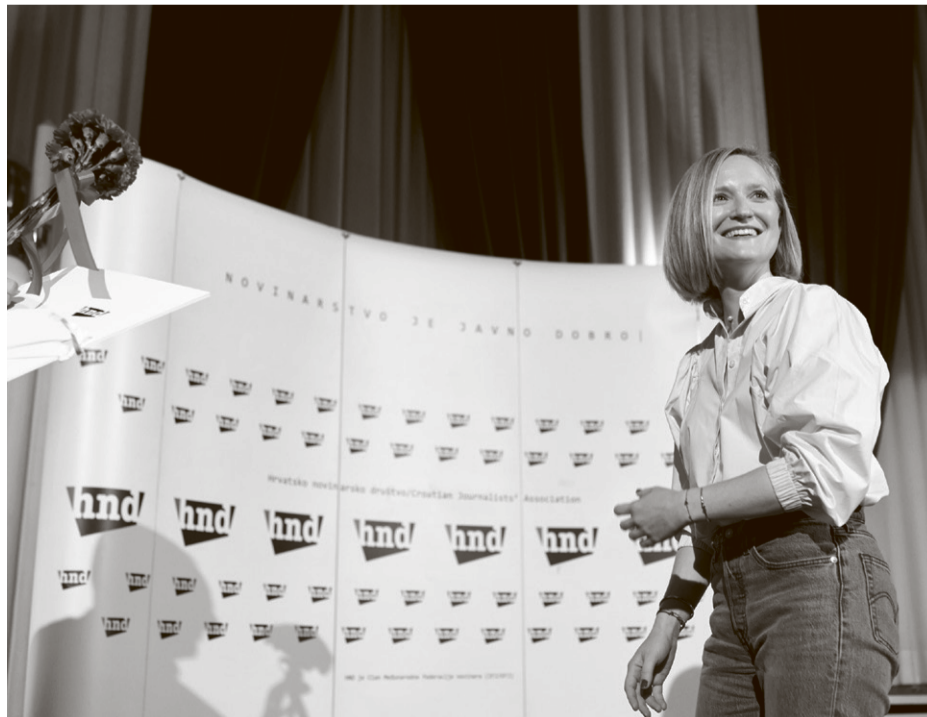
O odnosu vlasti prema medijima govorio je i predsjednik HND-a HRVOJE ZOVKO podsjetivši da je premijer Plenković one koji su kritični prema njegovoj vladi nazvao 'osovinom zla'.

— Donijeli su zakon opasnih namjera i za glavnog državnog odvjetnika imenovali osobu koja prezire novinarstvo i medije. Trebamo li strahovati? Osobno mislim da ne trebamo. Imamo jedan život, jednu profesiju i jednu borbu. U Hrvatskoj ima i bit će poštenog novinarstva koje će pružati otpor vladajućima, bez obzira na to iz čijih redova oni dolazili. Neki nam žele crne dane, ali neće nas prisiliti na mrak i zaplašiti. HND će se znati postaviti. Ovo je kuća za sve nas i naša stožerna institucija u obrani novinarstva u Hrvatskoj – poručio je Zovko.

NAGRADU Marija Jurić Zagorka za internetsko novinarstvo dobio je urednik portala Dnevnik.hr i nekadašnji suradnik Novosti SAŠA VEJNOVIĆ za seriju tekstova u kojima je uspio plastično približiti probleme s kojima se u svakodnevnom životu suočavaju pripadnici romskog naroda zbog predrasuda prema toj nacionalnoj manjini. 'O tome koliko je važno ukazati na stigmatu s kojom ti naši sugrađani žive možda najbolje svjedoči slučaj da je jedan od Vejnovičevih sugovornika nakon objave teksta molio da se razgovor s njim ipak ukloni s portala, iz straha da bi mogao imati problema. Istodobno, iskustva koja je Vejnović zabilježio ohrabrenje su i poticaj drugim Romima da ne odustanu na svojem putu prema uspješnom obrazovanju. Serijal je imao velik i pozitivan odjek

Činjenica je da političke bitange u toku pregovora kako sklopiti vlast mašu jednim novinama poručujući kako ih više neće dopuštati. Činjenica je da se bitange, kad sklope vlast, neće zaustaviti na tim novinama. Prema tome, ostaje nam jedino da sabotiramo one parole iz svetih spisa novinarstva i ustrajemo u borbi protiv činjenica – kazao je Ivančić

u javnosti, sudeći barem po komentarima i zainteresiranosti čitatelja', zaključio je žiri.

Nagrada Nikša Antonini za novinsku fotografiju pripala je fotoreporteru agencije Pixsell PATRIKU MACEKU koji je majstorski uhvatio zajedno razdraganog PEĐU GRBINA (SDP) i ozbiljnu IVANU KEKIN (Možemo!), što je izvršno oslikalo političku situaciju tog trenutka, kako je obrazloženo. Nagrada Marija Jurić Zagorka za radijsko novinarstvo u 2023. godini dodijeljena je dokumentarnoj radiodrami 'Vratite se Valter, nosiče brushalter' autora, snimatelja i redatelja SZABOLCSA TOLNAIJA. Emisija je nastala unutar neformalne regionalne redakcije Radiofonski četvrtak, čija je urednica PAVLICA BAJSIĆ, za zagrebački Radio Teatar Bajsić i prijatelj. Radiodrama se bavi građankama i građanima Novog Sada koji mjesecima spavaju u šatorima i brane svoju zelenu oazu na Dunavcu kao posljednji prirodni ekosistem unutar grada, želeći zaustaviti izgradnju 'Novog Sada na vodi'. Rezultat svega je 56-minutna potresna dokumentarna radiodrama koja se sluša poput napetog trilera i ne podliježe zakonitostima *feel good* radija, što ima sve manje prostora u vodećim eterima.

Nagrada Marija Jurić Zagorka za televizijsko novinarstvo pripala je JAGODI BASTALIĆ za dokumentarni serijal '3.5.2023.' prikazan u dvije epizode u emisiji 'Labirint' Hrvatske televizije o tragičnom masovnom ubojstvu u beogradskoj Osnovnoj školi 'Vladislav Ribnikar', koji je proglašen vrhunskim novinarskim radom s golemim odjekom na prostoru bivše države, pri čemu je u srpskoj javnosti posebno odjeknulo i pitanje zašto su roditelje žrtava iz Ribnikara mogli čuli na HRT-u umjesto na RTS-u. Nagrada za snimateljski prilog na televiziji Žarko Kaić otišla je MARINU GRGUREVU za snimanje dviju priča za emisiju 'Provjereno' na Novoj TV. Prva, o beskućnicima u Zagrebu, brutalno i nedvosmisleno pokazuje što znači biti bez doma i krova nad glavom, a druga je o transplantacijama srca u KB-u Dubrava.

Priznanja Milan Grlović, koja se dodjeljuju zaslužnim novinarkama i novinarima, članovima i članicama HND-a za dugogodišnji rad i značajan doprinos razvitku novinarske organizacije i ugledu profesije te jačanju medijskih sloboda, dobili su nedavno preminuli novinar HTV-a DAMIR MATKOVIĆ, dugogodišnja tajnica i zamjenica predsjednice Zbora turističkih novinara HND-a MARIJA BARIĆ, novinarka i urednica u Hini TAMARA MARINKOVIĆ MARGETIĆ te novinar i urednik Novog lista u mirovini BRANKO MIJIĆ. ■

Članice i članovi HND-a za novinarku godine izabrali su Doru Kršul s portala Telegram

Pirova pobjeda

Koalicija s DP-om zapravo je Anušićeva unutrašnja idejna pobjeda, jer se on već dugo i otvoreno zalaže za skretanje udesno te za odbacivanje SDSS-a kao otegotnog faktora HDZ-ove vladavine. Osim toga, ta će koalicija učvrstiti Anušićev položaj logičnog Plenkovićeve nasljednika na čelu HDZ-a

PROŠLOG petka predvečer, nakon vukovarskih razgovora ANDREJA PLENKOVIĆA s vodstvom Domovinskog pokreta, proširila se vijest da je koalicija HDZ-a i DP-a završena stvar jer je postignut dogovor o isključenju Samostalne demokratske srpske stranke iz sudjelovanja u budućoj parlamentarnoj većini: proširilo se da će većina imati 80 zastupnika i da će je činiti HDZ (61), DP (13), pet predstavnika nacionalnih manjina i VESNA VUČEMILOVIĆ koja se razišla s Hrvatskim suverenistima. Poslije se ispostavilo da se zbio samo Plenkovićevo

popuštanje DP-u u pogledu njihova ultimativnog preduvjeta za ozbiljno pregovaranje, dakle, odstranjivanja SDSS-a, mada nitko iz SDSS-a nikad nije izrijekom rekao da želi biti dio takve vlasti, a zatim je nastupilo tekuće taktičko nadmudrivanje oko raspodjele resora te zona političkog i društvenog utjecaja najvećeg koalicijskog partnera. Što se tiče pet manjinskih zastupnika, u većini će zasad sudjelovati najmanje dvojica, a broj će se povećati ako neki zastupnici DP-a, ipak, odbiju dati potpis za Plenkovićeve vladu. Vesna Vučemilović sklona je podržati koaliciju HDZ-a i DP-a, ali ništa nije

konkretizirano do zaključenja ovog teksta u srijedu poslijepodne.

Vrlo je vjerojatno da će se stvoriti rečeni savez, no teško da će priča u potpunosti biti završena u idućih dan-dva, naročito kad se uzme u obzir da Plenković nevoljko ulazi u ovu kombinaciju, odnosno da ulazi zbog toga da ostane na vlasti i da ispuni očekivanja stranke o najprirodnijem i matematički najlogičnijem putu do tog cilja, ako u ovom

času uopće postoji iole realna mogućnost HDZ-ove većine mimo Domovinskog pokreta. Šef HDZ-a radi ono što mora i na što su ga natjerale okolnosti, a ne ono u što vjeruje: taj raskorak itekako mu zagorčava zaista veliki politički uspjeh – treću uzastopnu pobjedu na parlamentarnim izborima. Taj raskorak daje pobjedi okus osobnog poraza.

Nema sumnje da Plenković smatra svojim golemim ustupkom to što je pristao da se odrekne SDSS-a, pa će onda biti čvršći kad je riječ o ostalim DP-ovim zahtjevima. S druge strane, DP ne može pred svojim biračima i pred gazdom PAVLOM VUJNOVCEM opravdati koaliciju s Plenkovićem samo time da je SDSS eliminiran iz vladajuće većine. Tražit će, naravno, konkretne koncesije u pogledu područja u kojima će imati svoje ministre, državne tajnike i predsjednike uprava, ali tražit će i korigiranje državne politike u skladu sa svojim ideološkim postavkama, uključujući kulturu i medije, obrazovni sustav, vojsku i nacionalnu sigurnost, vanjsku politiku, ljudska prava i slobode. Jedno bez drugog neće ići, jer DP – sklopljen od grupe trgovaca i grupe simpatizera ustaštva, pri čemu jedno nužno ne isključuje drugo – samo tako može ostati cjelovit.

Plenković ne kani biti darežljiv s funkcijama, pogotovo kad je riječ o Ministarstvu kulture i medija, ali u tom segmentu bit će fleksibilniji nego u segmentu krojenja generalne političke orijentacije i utjerivanja militantnog hrvatstva kao dominantnog elementa javnog života. On sebi ne može dopustiti da Hrvatsku i HDZ, nakon osam godina, vrati ondje gdje ih je bio pozicionirao TOMISLAV KARAMARKO, a opet, mora formirati vlast i dočekati na mjestu premijera ljetnu ili jesensku raspodjelu najviših dužnosti u Bruxellesu.

Utoliko, druga – konkretnija – runda pregovora HDZ-a i DP-a neće biti tek predstava za naivne birače i puka formalnost, premda je objema stranama jasno da se moraju dogovoriti. Neovisno o tome što misli da njegov ustupak oko SDSS-a zavrjeđuje suzdržanost DP-a u nastavku pregovora, Plenković ipak neće imati izbora nego dodatno popuštati, jer je na njemu veći pritisak formiranja vlasti: em zbog vlastite briselske perspektive, em zbog toga što mu IVAN ANUŠIĆ, potpredsjednik HDZ-a i najozbiljniji unutarstranački oponent, puše za vratom i funkcionira kao lobist DP-a u vrhu HDZ-a. Anušić će učiniti sve što je u njegovoj moći, pa i uvijeno ucjenjivati, da navede Plenkovića na prihvaćanje zahtjeva i prohtjeva IVANA PENAŠE i MARIJA RADIĆA. Vidjet ćemo dokle idu granice popustljivosti predsjednika HDZ-a.

Koalicija s DP-om zapravo je Anušićeva unutrašnja idejna pobjeda, jer se on već dugo i otvoreno zalaže za skretanje udesno te za odbacivanje SDSS-a kao otegotnog faktora HDZ-ove vladavine. Osim toga, koalicija s DP-om sasvim će učvrstiti Anušićev položaj logičnog Plenkovićeve nasljednika na čelu HDZ-a, jednom kad Plenković ode.

Prema svemu sudeći, Plenkovićeve je računica ovakva: sastaviti vladu prije izbora za Europski parlament, koji se održavaju 9. lipnja, potom pobijediti na tim izborima i – u najmanju ruku – osigurati mjesto u briselskim zastupničkim klupama, pa onda čekati rasplet kadrovske igre u funkcinarskom vrhu Europske unije, a u tih četiri-pet mjeseci otrpjeti ekshibicije Domovinskog pokreta i odgađati ispunjavanje njihovih ideoloških hirova. Posreći li se Plenkoviću jedna od tri-četiri vodeće funkcije na razini EU-a, njegov nasljednik Anušić bespogovorno će učiniti sve što DP-u padne na pamet, jer ne postoji ništa u čemu se njegovi stavovi razilaze s Penavinima. Ako Plenkoviću ne uspije prebacivanje u Bruxelles, koaliciji HDZ-a i DP-a ne piše se dobro. ■

Ivan Anušić i Andrej Plenković u martu u Koprivnici (Foto: Damir Špehar/PIXSELL)

Razoružani Jurčević

Policija je lani u studenom u domu Josipa Jurčevića pronašla pištolj i municiju na njegovo ime bez važećih dozvola. Optužni prijedlog ispisala je Služba kriminaliteta droga PU zagrebačke, a Općinski sud proglasio ga je prije dva mjeseca krivim

U STUDENOM prošle godine zagrebačka policija pretražila je temeljem sudskog naloga obiteljsku kuću JOSIPA JURČEVIĆA, novog saborskog zastupnika Domovinskog pokreta. Nakon pretresa duljeg od jednog sata, u kojem su pronađeni pištolj i municija na njegovo ime bez važećih dozvola, Jurčević je uhićen i priveden u nadležnu postaju. Tamo je 2. studenog 2023. ispitan i zadržan dva sata i dvadeset minuta, a potom pušten na slobodu. U razgovoru za Novosti Jurčević nam je otkrio da obiteljska kuća nije pretražena zbog njega, ali nije želio otkriti prave razloge policijske akcije. Budući da je optužni prijedlog za nelegalno držanje napunjenog pištolja protiv njega ispisala Služba kriminaliteta droga PU zagrebačke, scenarij koji uključuje narkotike nameće se kao jedan od izglednijih. Međutim, od sudova i policije nismo uspjeli dobiti službenu potvrdu.

U optužnom prijedlogu policijskog odjela za droge sudu je predloženo da se zbog pištolja i metaka Jurčeviću izrekne novčana kazna od 2.650 eura. Za posjedovanje takvog oružja i streljiva u Hrvatskoj je predviđen kumulativni iznos do 10.600 eura. 'Okrivljeni Josip Jurčević posjedovao je oružje kategorije 'B', kao i streljivo za oružje kategorije 'B' (...) bez važećeg oružnog lista ili odobrenja za nabavu oružja (...) i to jedan pištolj marke 'PIETRO BERETTA' model M70,

s pripadajućim spremnikom unutar kojeg se nalazi sedam komada streljiva kalibra 7,65 mm, a koje oružje i streljivo je pronađeno pretragom doma i drugih prostora na adresi u Zagrebu', piše u optužnom prijedlogu Službe kriminaliteta droga, uz dodatak da mu je oružni list istekao u veljači 2022., odnosno godinu i devet mjeseci prije uhićenja.

U odgovoru Novostima Općinski sud u Novom Zagrebu napisao je da je Jurčević proglašen krivim 8. ožujka 2024. godine 'za počinjenje prekršaja propisanih odredbama čl. 11. st. 4. i čl. 30. st. 3. Zakona o nabavi i posjedovanju oružja građana jer je kao fizička osoba držao vatreno oružje B kategorije bez odobrenja za nabavu oružja koje je izdalo nadležno tijelo te je posjedovao streljivo za oružje B kategorije, a nije imao važeći oružni list ili važeće odobrenje za nabavu oružja ili Europsku oružnu propusnicu ili drugu ispravu o oružju izdanu na temelju međunarodnih ugovora'. 'Okrivljeniku je presudom izrečena novčana kazna te su mu trajno oduzeti predmeti (oružje, streljivo za oružje i oružni list)', piše u njihovom odgovoru.

Županijski sud u Velikoj Gorici, koji je izdao nalog istog dana kad je operacija provedena, odbio nam je odgovoriti na pitanje o razlozima za odobrenje pretrage Jurčevićeve kuće i popratnih objekata, pozivajući se na tajnost istražnog postupka. Općinski sud u Novom Zagrebu, koji je Jurčevića osudio u

Josip Jurčević (Foto: Goran Stanzl/PIXSELL)

ožujku zbog oružja bez validne dokumentacije, odgovorio je pak da svoju presudu 'nisu temeljili na obrazloženju tog naloga'.

Ni Jurčević nije želio ulaziti u detalje, pod obrazloženjem da je 'istrağa i dalje u tijeku'. Na pitanje zašto je policijska služba za droge sudjelovala u cijeloj priči i zbog koga je nalog za pretres izdan ako nije zbog njega, uputio nas je na MUP. 'Ja vam inače ne pušim, a kamoli da se na nekakve narkotike troši. A na što se pretraga odnosila, to trebate pitati policiju', rekao je Jurčević i naglasio da tijekom pretrage njegove kuće policajci 'nisu našli nikakve narkotike'. Do zaključenja teksta policija nije odgovorila na naš upit.

Što se tiče oružja, Jurčević je objasnio da je priveden i osuđen zato što nije produžio oružni list. 'Imam pravo nošenja i držanja pištolja, jer sam haški vještak pa je bilo prijetnji i tako dalje. Nisam produžio oružni list zbog kovid', ispričao je, ističući da mu je oružje oduzeto 'za sada, dok se ne dovrši procedura'.

U obiteljskoj kući u kojoj su policajci obavili jednosatnu pretragu prijavljene su najmanje četiri pravne osobe: jedna tvrtka i tri udruge, čiji su vlasnici Jurčević i drugi članovi obitelji. Portal Faktograf objavio je prošloga tjedna ekstenzivnu priču o tome kako su te udruge obitelji Jurčević od 2020. do 2024. sudjelovale u uspješnom povlačenju 11,6 milijuna eura iz evropskih fondova i državnog proračuna, od čega 4,7 milijuna

Optužni prijedlog protiv Josipa Jurčevića

za projekte u kojima su bili nositelji, a 6,9 milijuna eura u kojima su njihove udruge bili partneri. Udrugu Dokumentacijsko-informacijsko središte vodi Josip Jurčević, dok je sin JURIJ BORNA JURČEVIĆ na čelu Hrvatskog instituta za migracije i integracije te udruge Sloboda i jednakost. U svojstvu tajnice, odnosno dopredsjednice, u Dokumentacijsko-informacijskom središtu i Slobodi i jednakosti pojavljuje se KATICA JURČEVIĆ, supruga novog saborskog zastupnika Domovinskog pokreta.

Navedene udruge dobile su evropska sredstva za provedbu projekata zapošljavanja rizičnih skupina za pružanje pomoći starijima od 65 godina i osobama s invaliditetom. Njihovi partneri su, između ostalih, Hrvatski zavod za zapošljavanje Zagreb, Centar za socijalnu skrb Zagreb, gradovi Krk, Duga Resa, nekoliko općina i nevladinih udruga. Podaci iz Državne riznice, koja bilježi uplate iz proračuna, pokazuju da su im sredstva uplaćivale i institucije poput Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade.

Osim udruga, na istoj adresi je registrirana tvrtka za poslovno savjetovanje Project Venator LV, koju je osnovao sin Jurij Borna Jurčević. Protiv njega se od 2019. godine vodio prekršajni postupak za remećenje javnog reda i mira. Najprije je osuđen zato što je glasno negodovao na policijsko privođenje prijatelja, nakon čega je ta presuda srušena. Konačni pravorijek nikada nije donesen, jer je prema odgovoru Visokog prekršajnog suda 5. ožujka 2023. godine nastupila zastara. Uz zanimljiv detalj koji smo pronašli: do zastare je došlo zato što je upravo drugostupanjski Visoki prekršajni sud svoje rješenje o poništenju osuđujuće presude donio u siječnju 2023., gotovo četiri godine nakon presude prvog stupnja. Potom su to rješenje dostavili nižem sudu tek nakon četiri mjeseca, u svibnju 2023., kada je zastara već bila nastupila. Nadležnom Općinskom sudu nije preostalo ništa drugo nego da zaključi slučaj i oslobodi optuženika bez novog postupka. Iz istog Visokog prekršajnog suda odgovorili su Novostima da još nije okončan drugi postupak protiv njega, također zbog prekršaja remećenja javnog reda i mira.

Njegov otac, koji je prije svega dva mjeseca osuđen zbog nelegalnog posjedovanja pištolja i municije, izrazio je prošlog tjedna volju i želju da postane novi ministar kulture iz kvote Domovinskog pokreta. U zadnja dva i pol desetljeća Jurčević se profilirao kao prominentni ideolog hrvatske desnice i javni promotor niza teorija po kojima liberali, ljevičari, srednjostrujaški mediji i predstavnici srpske manjine sustavno i nerijetko koordinirano rade na zloćudnom podrivanju Hrvatske. Kao član Hrvatskog nacionalnog etičkog sudišta svojevremeno je suorganizirao simboličko suđenje civilnom društvu, koje je nazvao 'iznimno moćnom protuhrvatskom mrežom (...) koja je moćnija od javnog i privatnog sektora'. Nakon što je godinama gundao protiv nevladinog sektora koji nije po njegovom ukusu, ispostavilo se da su Jurčevići na čelu s patrijarhom Josipom upravo u domeni civilnog društva kreirali unosan obiteljski biznis. Proturječnost se u toj činjenici ne iscrpljuje: većina sredstava dodijeljena im je preko fondova Evropske unije, zajednice evropskih država koju je upravo Jurčević opisivao kao novo porobljavanje Hrvatske, protiveci se tako pristupanju Uniji.

Valja ponoviti da je svim udrugama obitelji Jurčević, koje redovno posluju s državnim institucijama, zajednički telefonski broj i adresa – obiteljska kuća koju je iz zasad nepoznatih razloga policija pretražila i usput pronašla Jurčevićevo oružje bez adekvatnih dozvola. ■

POLICIJSKA UPRAVA ZAGREBAČKA
SLUŽBA KRIMINALITETA DROGA

KLASA: 217_07/23_5/33394
URBROJ: 511-19-14-23-1
Zagreb, 14. studenog 2023. godine
(mjesto i datum)

OPĆINSKOM SUDU U NOVOM ZAGREBU

Temeljem članka 111. i 160. Prekršajnog zakona podnosi se:

OPTUŽNI PRIJEDLOG

Protiv okrivljeni-ka/ce

1. JOSIP JURČEVIĆ OIB _____ od Petar Jurčević
(ime, prezime i nadimak ako ga ima) (ime i prezime roditelja)

rođen 19.04.1951. godine u Studencima, Lovroć, RH
(dan, mjesec i godina rođenja) (mjesto rođenja) (država rođenja)

RH, _____, _____, _____ profesor
(obitavstveno) (matični broj) (po zanimanju)

Antisrpsko skretanje

HDZ i Plenković popustili su zahtjevima Domovinskog pokreta koji svoju politiku uvelike bazira na slabo zamaskiranoj antisrpskoj retorici. Srpska zajednica je meta nacionalističkih planova ograničavanja prava manjina i najavljenih ustavotvornih referenduma, o čemu za Novosti govore Vesna Pusić, Jaroslav Pecnik i Đorđe Gardašević

Andrej Plenković i Ivan Penava (Foto: Davor Javorović/PIXSELL)

POSRIJE vlade čiju je okosnicu činila suradnja HDZ-a i predstavnika manjina, Hrvatska će dobiti vladu koju će formirati HDZ i Domovinski pokret. Iako sve do neki dan predsjednik HDZ-a ANDREJ PLENKOVIĆ iz svog budućeg tima nije isključivao SDSS kao svoje dosadašnje lojalne partnere, ipak je na kraju popustio zahtjevima DP-a, koji svoju politiku dobrim dijelom bazira na antisrpskoj retorici. U užarenoj atmosferi u kojoj su se kovale nova parlamentarna većina i vlada, srpska zajednica u Hrvatskoj ponovo je postala meta nacionalističkih planova hrvatske desnice o ograničavanju prava nacionalnih manjina, ali i stalnog potenciranja priče o navodnoj ne-lojalnosti Srba hrvatskom društvu i državi. Prema neslužbenim informacijama, sa svojih 13 saborskih zastupnika DP je u izvršnoj vlasti dobio tri ministarska mjesta i to energetiku, poljoprivredu i demografiju, te mjesto potpredsjednika vlade. Za utjehu, HDZ je uspio sačuvati mjesto ministra kulture i medija koje je također bilo na listi želja DP-a.

Bivša ministrica vanjskih i europskih poslova VESNA PUSIĆ ističe da je vlada HDZ-a i DP-a poraz Plenkovića, ali još gore od toga, ne samo političko nego i civilizacijsko nazadovanje Hrvatske.

— Prvi put imamo ekstremno desnu vladu u Hrvatskoj. Plenković je na čelo HDZ-a došao kao eksponent umjerene politike, a sad sastavlja izvršnu vlast s ljudima koji su otišli iz HDZ-a upravo zbog njegovog stava i vraćaju mu se na velika vrata i to u vladu, s velikom mogućnošću ucjene. Koliko će HDZ imati snage da to društvo ograniči, ja nisam previše optimistična. Ne treba se nimalo zavaravati da su zastupnici DP-a protiv statusa nacionalnih manjina u hrvatskoj politici, jer su oni isključivo protiv Srba, što su cijelo vrijeme i isticali. Također, izričito su protiv predstavnika srpske nacionalne manjine MILORADA PUPOVCA koji je jedan od najobrazovanijih i najsposobnijih ljudi u hrvatskoj politici, čija riječ i politički utjecaj nadmašuju očekivani prosječni politički utjecaj, što dodatno frustrira hrvatske nacionaliste i izaziva gnjev jednog segmenta hrvatskog društva. Politika DP-a je vrsta plemenske politike, smrtonosne za Hrvatsku. Transakcijsko plemensko produbljivanje sukoba u hrvatskom društvu, razgradnja građanskog društva, identitetska politika, to je sve ono što oni nose i što je za svaku zemlju apsolutno štetno, pa tako i za našu. Porazno je da HDZ nije u stanju obraniti sebe i Hrvatsku od jedne takve retrogradne politike, što pokazuje slabost koju nitko iz vladajućih krugova oko Plenkovića neće priznati. Nadali smo se da smo se oslobodili plemenskih politika, ali s osvojenih devet posto na izborima DP će maltretirati cijelo društvo i vući nas u jednu arhaičnu, štetnu politiku – kaže Pusić i napominje da je HDZ discipliniran dok pobjeđuje, ali da ovaj potez Plenkovića dokazuje da na ovim izborima nisu *de facto* pobijedili.

— U HDZ-u postoji ta politička linija složna s politikom Domovinskog pokreta. Bilo je vidljivo da je zadnjih godina Plenković bio pod pritiskom i prilično nervozan. Očito je unutar stranke prevladala ona struja koja je direktno protiv Plenkovića, a po mom dubokom uvjerenju i protiv hrvatskih interesa. Dosad nisam vjerovala da će Plenković iz hrvatske politike otići u briselsku, ali nakon ovoga to mi se čini manje nevjerojatnim – ističe Vesna Pusić, upozoravajući na najavljena zadiranja u ustavna prava nacionalnih manjina koja su bila preduvjet ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

— Hrvatskoj prijete opasno desno skretanje, a desnica uvijek ide da nekome oduzme stečena prava. Čim se prestanemo boriti za neku vrstu prava, vrlo često dolazi do regresije tih prava. Ovo nije trenutak i pitanje kako spasiti političku stranku, ovo je trenutak Hrvatske,

Zastupnici nacionalnih
manjina izabrani 17. travnja
(Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

kako spasiti svoju zemlju od ekstremne desnice koja prijeti ugledu, ekonomiji, ljudskim pravima, kvaliteti života, standardu. Nažalost, rijetko koji političar tako misli. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina koji definira i mandate saborskih zastupnika nacionalnih manjina u parlamentu dio je uvjeta koje smo ispunjavali za pristupanje EU-u. Izbacivanjem, negiranjem ili drastičnim promjenama u pravcu smanjivanja prava koja proizlaze iz Ustavnog zakona *de facto* poništavamo neke od uvjeta za ulazak u EU, što bi, nažalost, bilo moguće sprovesti. EU nije garancija, ona je samo mogućnost koja daje instrumente da postanemo politički zreliji. Svaka članica EU-a ima pravo nazadovati i u tom pogledu EU ne može puno pomoći. S pozicije države i prava, kolektivna prava kao što su prava nacionalnih manjina po definiciji su privremena garancija tih prava u modernoj državi, zato što je sam kolektivni cilj da štiteći kolektivna prava diskriminacija, u ovom slučaju etnička, nestane. Ta privremenost može trajati stotinu godina, koliko nijedna naša država nije trajala. U Hrvatskoj institut zaštite prava građana druge etničke pripadnosti mora postojati dok god postoji etnička diskriminacija, dok god postoje Domovinski pokret i Mostovi – tvrdi Vesna Pusić.

Politički analitičar JAROSLAV PECNIK koji je bio saborski zastupnik za vrijeme kratkotrajnog KARAMARKOVOG pohoda na prava nacionalnih manjina ističe da hrvatskoj desnici ne smetaju nacionalne manjine nego samo Srbi. — Dok god manjine svode svoju politiku na folklor, pjevanje, tancanje, sve je podnošljivo, ali kad manjine postavljaju pitanja koja nadilaze zaštitu narodnih običaja, kad ukazuju

Ograničavanja prava manjinskih zastupnika da odlučuju o ključnim pitanjima vođenja države vodi u segregaciju i neravnopravnost. Najozbiljnije od svega, time se potencijalno otvara put za daljnja ograničenja manjinskih prava – ističe Đorđe Gardašević

Jaroslav Pecnik (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

na probleme koji tište njihovu zajednicu, a zašto ne i na društvo u cjelini, tada te manjine, odnosno Srbi postaju državni problem. Izgrađene su priče da Srbi i Pupovac vladaju Hrvatskom, da imaju utjecaj nesrazmjern broju Srba i da ti Srbi koji su 'radili toliko zla kroz povijest srpsko-hrvatskih odnosa' utječu na političke odnose u Hrvatskoj i da je to nedopustivo. Za Domovinski pokret je problem što Srbi u Hrvatskoj još uvijek postoje, što dižu svoj glas, što traže svoja prava koja im Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina pripadaju. Kad bi se hrvatska desnica riješila Srba u Hrvatskoj, po njima bi svi hrvatski problemi bili riješeni, tad bi u Hrvatskoj po njima tekli med i mlijeko i konačno bi živjeli sami svoji na svome. Pitam se hoće li DP riješiti problem Srba u Hrvatskoj i poštivanja njihovih ustavnih prava kao u Vukovaru, kad su razbijali ćirilčne ploče na koje su Srbi imali pravo. Sad kad je broj Srba u Vukovaru pao ispod 33 posto, problem je riješen, ali krajnje neprimjereno i sramotno – ističe Jaroslav Pecnik i upozorava da na braniku prava nacionalnih manjina treba stajati hrvatska intelektualna javnost.

— Jedan od temeljnih demokratskih standarda je da većina mora štiti prava manjine i ne može nikako većina biti ugrožena od manjine, a hrvatsko društvo se ponaša kao da jedna manjina – srpska – ugrožava hrvatsku većinu. Europski standardi koji su dostignuti ne bi trebali biti napušteni bar dok te manjine u Hrvatskoj postoje, a po popisu stanovništva vidimo da ih je sve manje. Na afirmaciji manjinskih prava moraju inzistirati ne samo političke stranke, već to trebaju činiti misleći ljudi ovog društva koji svojim ugledom, javnom riječju moraju upozoravati da hrvatsko društvo ide u pogrešnom smjeru. Ako za to nismo spremni, nismo zrelo, već bolesno društvo, osuđeno na smrt. Velik dio intelektualne elite, ako uopće postoji, naprosto vodi neke svoje privatne ratove i ne bi se htjeli nikome zamjeriti – kritizira Pecnik intelektualnu javnost koju nije zgrozilo političko isključivanje najveće nacionalne manjine.

— Nije dobro da se jedna nacionalna manjina pretvori u žrtveno janje, da se stalno propituje njena vjerodostojnost, vjernost, pripadnost hrvatskom društvu. Takvo društvo pokazuje slabost da uredi vlastiti sustav vrijednosti, zbog čega stalno mora tražiti neprijatelja, a to su redovno Srbi, koji ovog puta trebaju biti spremni da se preko njihove kičme lome po-

litički obračuni tko je jači između novih političkih partnera, HDZ-a i DP-a. Plenkovićevo odmicanje od Pupovca, koje on tumači političkom pragmom, nije samo politička nego i ljudska nevjerodostojnost. Odrći se partnera koji je po svaku cijenu, pa čak i vlastite kompromitiranosti, bio vjeran u prethodnom mandatu, krajnje je neprilično. SDSS je glasao za HDZ-ove zakone kad nisu imali čak niti jedan objektivan razlog dići ruku, na primjer za Zakon o hrvatskom jeziku koji uopće nema nikakvog smisla, a da ne govorimo o glasanju za glavnog državnog odvjetnika IVANA TURUDIĆA – podsjeća Pecnik.

On upozorava da je revizionizam i za vrijeme dosadašnje vlade HDZ-a i SDSS-a bio dosta vidljiv u društvu: ustaški pozdrav je praktički legaliziran, reguliran činjenicom da nije riječ samo o ustaškom pozdravu, a sad će biti otvoreno tretiran u duhu stava DP-a.

— Pored određenih zasluga, Plenković nije učinio ni jedan radikalni zaokret da bi pokazao demokratski iskorak i rekao činjenicu da je 'Za dom spremni' ustaški pozdrav, da su ustaše fašisti i da nisu nikakva hrvatska vrijednost, kako bismo raskrstili s Drugim svjetskom ratom i da bi s vremenom ta istina legla u hrvatskoj javnosti. Čim postoji dvojak odnos, šalje se poruka desnici da ojača svoju aktivnost i da se izbori za ono što im je nadolovat ruke – zaključuje Pecnik.

Koliko obnovljene inicijative desnice od prije deset godina o raspisivanju ustavotvornog referenduma o novom reguliranju, odnosno ograničavanju prava zastupnika nacionalnih manjina, točnije tri srpska saborska zastupnika pri donošenju državnog proračuna i izglasavanja mandata vlade, zadiru u demokraciju, ali i u samu njenu srž – ustav-

Vesna Pusić (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Ovo nije trenutak i pitanje kako spasiti političku stranku, ovo je trenutak Hrvatske, kako spasiti svoju zemlju od ekstremne desnice koja prijeti ugledu, ekonomiji, ljudskim pravima, kvaliteti života. Nažalost, rijetko koji političar tako misli – kaže Vesna Pusić

nost i Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina kojim je Hrvatska ušla u europsku obitelj, komentirao je za Novosti Đorđe GARDAŠEVIĆ, redoviti profesor ustavnog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

— Taj bi proces bio vrlo retrogradan za hrvatsko društvo i demokraciju. Mi nismo izolirani otok, Hrvatska je članica jedne ogromne zajednice evropskih naroda, sa svim njezinim različitostima i posebnostima. Hrvatsko društvo zadnja dva desetljeća doista napreduje u pogledu zaštite prava manjina i taj trend treba podržavati. Politički problem ovoga društva svakako nisu manjine. Pravi problem su neke druge, ideološke podjele. Za potrebe konstituiranja vlasti, u Hrvatskoj je prihvaćen suvremeni građanski koncept naroda, osnovan na ideji državljanstva, a ne nacionalnosti. To ujedno podrazumijeva i ideju ravnopravnosti svih birača, a time i njihovih predstavnika u parlamentu. Stoga ograničavanja prava manjinskih zastupnika da odlučuju o ključnim pitanjima vođenja države vodi u segregaciju i neravnopravnost. Najozbiljnije od svega, time se potencijalno otvara put za daljnja ograničenja manjinskih prava – ističe Gardašević u vezi najavljenog raspisivanja ustavotvornog referenduma.

— Hrvatska je demokratska država, a u demokraciji se, kao načelo, odlučuje većinom. Hrvatska je, međutim, ustavna demokracija, a jedna je od temeljnih funkcija ustava i to da manjine zaštiti od nekorektnog odlučivanja većine. To su pouke suvremenog konstitucionalizma koje trag vuku još od prosvjetiteljstva i početaka američke državnosti. Stoga kao princip treba postaviti da se na referendumu ne treba odlučivati o manjinskim pravima, pogotovo ako se, što je sada u Hrvatskoj slučaj, na referendumu odlučuje većinom birača koji su izašli na referendum – kaže.

Na argument desnice da su manjinski zastupnici izabrani s daleko manjim brojem glasova od ostalih zastupnika i da zato nisu jednako 'dostojni' odgovara:

— Pa jasno je da po broju dobivenih glasova manjinski zastupnici ne mogu parirati zastupnicima izabranima u općim izbornim jedinicama i to već samom činjenicom da su to zastupnici upravo manjine, a ne većine! Logično, manjine imaju manje pripadnika od pripadnika većinskog naroda, a time i manje

Dorde Gardašević
(Foto: Sandro Lendler)

svojih birača od birača većine. No, ponovno se vraćam na osnove hrvatskog ustavnog koncepta: narodni suverenitet kod nas je utemeljen na ideji naroda kao zajednice slobodnih i ravnopravnih državljana, a nacionalni suverenitet hrvatskog naroda dopunjen konceptom ravnopravnosti svih nacionalnih manjina. U takvom vrijednosnom okružju, koje uspostavlja hrvatski Ustav, zastupnici manjina u Hrvatskom saboru moraju biti jednako 'dostojni' kao i zastupnici većine.

Gardašević ističe da se ustavnopravno ne može otvarati pitanje položaja zastupnika nacionalnih manjina, a da se pritom ne otvori i pitanje položaja zastupnika dijaspore.

— Što se tiče dijaspore, osnovno polazište rasprave čak i ne mora biti pitanje gdje oni plaćaju porez, već pitanje po zakonima koje točno države oni primarno žive. Ovime nimalo ne želim umanjiti važnost naših iseljenika koji vrijedno rade i žive u drugim državama. S druge strane, ako je jedan od glavnih prigovora manjinskim zastupnicima da su izabrani malim brojem glasova, što doista jest pitanje o kojem treba voditi raspravu, onda statistiku treba provjeriti i u slučaju dijaspore. Na proteklm izborima, u XI. izbornoj jedinici glasanju je pristupilo ukupno 41.120 birača dijaspore. Istovremeno, prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave, na tim je izborima u toj izbornoj jedinici bilo 222.300 birača. Zanimljivo, isto je ministarstvo Ustavnom sudu u prosincu 2022. godine dostavilo podatak da u registru birača ima 948.032 birača s prebivalištem izvan RH. Iako ova razlika može proizlaziti iz toga tko od njih ima važeće osobne iskaznice, podaci u svakom slučaju pokazuju da velik broj birača dijaspore nije koristio svoje pravo glasa – zaključuje Gardašević i dodaje da bi Ustavni sud takav referendum proglasio neustavnim jer bi on nedopustivo zadirao u hrvatski ustavni identitet i najviše vrednote hrvatskog ustavnog poretka. ■

СДП при руци ДП-у

Социјалдемократи су покушали постићи антихадезеовски споразум с екстремно десном странком чији програм предвиђа удар на мањинска права, културу и медије. Како је дошло до тога и што СДП чека у будућности за Новости коментирају Берто Шалај и Марко Костанић

Што види Пеђа Грбин?
(Фото: Сандро Лендлер)

Политички изгубљени у простору и времену, дојам је то о стању у предсједништву СДП-а, странке чија је коалиција Ријеке правде на изборима освојила 42 мандата, а упорно је настојала постићи неки антихадезеовски споразум у преговорима с екстремно десним и националистичким Домовинским покретом, који у свом програму предвиђа, између

осталог, удар на мањинска права Срба, кроатизацију културе и идеолошко подчињавање медија. Предсједник СДП-а Пеђа Грбин, и не само он, с представницима ДП-а преговарао је и 29. травња, точно на годишњицу смрти првог предсједника странке Ивице Рачана који је изјавио 'власт се може изгубити, али образ не'.

Задњих дана, када је дио разумнијих есдепеоваца без околишања позивао

Грбина да да оставку, он је скрушено здвајао над тим да нема ништа од договора СДП-а и ДП-а. 'Донијели су одлуку да пружи руку онима који су крали. То је њихова ствар. (...) Је ли мој пораз то што је ДП невјеродостојан? Не, није, то је њихов пораз и нешто за што ће морати одговорати бирачима', рекао је на конференцији за новинаре, чиме је изнова доказао да брине туђе, а не своје бриге. С друге стране, политич-

ка тајница СДП-а Мирела Ахметовић спочитнула је председнику СДСС-а Милораду Пуповцу да је ‘садио тикве с врагом, а сад му се то обија о главу’, а заступницима мањина да су сличили на трговце гласовима, не увиђајући да су управо она и њезин тим били спремни посадити пуно веће тикве с десничарским дп-ом и да нису видјели никакву нелогичност ни опасност у томе. Зато је њезин страначки колега, председник сплитског СДП-а Давор Матијевић, погодио ‘у сриду’. ‘Откад нам је уопће Домовински покрет постао прихватљив?’ запитао се у понедељак на Фацебооку. ‘Бојим се да је са овако лошим резултатима након осам година криминалног хдз-а непринципијелним коалицијама, а у коначници и преговорима са дп-ом, Грбин дубоко компромитирао и себе, руководство, али и цијелу странку. Тек данас је схватио да је дп само десно крило хдз-а, иако су га многи упозоравали да са дп-ом немамо шта радити’, написао је Матијевић. РАЈКО ОСТОЈИЋ, бивши СДП-ов министар здравства и бивши члан те странке који је саборски мандат провео у Клубу социјалдемократата, успоредио је крчму у Сотину (у којој су недавно преговарали хдз и дп) с чувеном Крлежином изреком о балканској крчми у којој ‘кад се свјетла погасе, сијевају ножеви’ и дометнуо: ‘Штета, то видимо сад на Иблеровом тргу, гдје се припремају ножеви за Грбина. Штета једне велике странке.’ Вратимо се накратко Матијевићу, који је такођер написао да су смисао СДП-а ‘јасне политике, да водимо бригу о радницима, обртницима, подузетницима, умировљеницима, особама с инвалидитетом, мањинама, младим обитељима које у хрватској не виде перспективу... Која је наша политика о мигрантима, која о страном радној снази, које су наше економске политике, што је са заштитом околиша, домовима за старије, јавним и приватним здравственим суставом, који нам је став о еу-у’.

Нестанак јасних политика у СДП-у и бијег од идеолошке суштине за председништво те странке типичан је попут ‘нестанка јавног човјека’, а остаје само изгубљен образ. БЕРТО ШАЛАЈ, политолог са загребачког Факултета политичких знаности, слаже се с тезом да је СДП изгубио образ у преговорима с дп-ом. Шалај за Новости каже да смо се у изборној ноћи, када смо видјели да су Ријеке правде добиле 42 мандата – при чему не треба заборавити да је то заједнички резултат Пеђе Грбина и Зорана Милановића – морали присјетити резултата отприје четири године. У то је вријеме, подсећа Шалај, СДП односно Рестарт коалицију водио ДАВОР БЕРНАРДИЋ, који је након 41 освојеног мандата у изборној ноћи најавио оставку на мјесто председника СДП-а. Резултат је био тако слаб да је Бернардић знао да треба поднијети оставку и прије него што преспава изборну ноћ. СДП се пак, додаје Шалај, након травањских избора нашао у посебно хистеричној ситуацији у којој је на питање хоће ли дати оставку на мјесто председника странке Пеђа Грбин одговорио да нема времена јер саставља владу.

— Што рећи осим да би та изјава била комична да није трагична. Све последице о чему говоримо последица је тога што Грбин и његово водство нису хтјели погледати истини у очи и рећи да су изборе изгубили и да се треба припремати за нове изборне битке – сматра Шалај.

Берто Шалај (Фото: Даворин Вишњић/PIXSELL)

Умјесто тога, СДП је по сваку цијену одлучио слагати антихадезеовску парламентарну већину која би остварила шири циљ у онемогућавању АНДРЕЈА ПЛЕНКОВИЋА и хдз-а, али која би онда и њима, дакле Грбину и остатку странке могла бити изговор да кажу како су срушили хдз па резултат и није тако лош. Та прича о антихадезеовској коалицији отпочетка је била осуђена на голем неуспјех, сматра наш суговорник. — Можемо! су се врло чврсто поставили и јасно рекли да нема никакве потпоре влади у којој су дп и Мост, као ни Ивану ПЕНАВИ за функцију председника парламента. Они не желе имати с њима посла. Уз лош изборни резултат, СДП односно Пеђа Грбин додатно су се политички осрамотили преговорима са странком као што је дп. Говорите да ће дп с хдз-ом творити најдеснију владу у повијести, а истодобно желите подржати њиховог председника као будућег председника Сабора. За мене је то тужна прича о једној великој хрватској странци која је и даље лидер љевице, али је побјегла од политичке реалности и тако се понаша – каже Шалај.

Треба се запитати што то значи бити лидер љевице. Заправо, када се читају њихове програмске декларације неспорно је да су у социокултурној димензији лијево. Али, према Шалајеву мишљењу, важније је понашање у пракси.

— Мислим да су идеолошки потпуно запуштена странка. Уопће нису поку-

**Наводно њоли-
тичко преговарање
са СДП-ом и њако
стечен имиџ
отворености
омогућили су дп-у
да своје резолушно
одбијање СДСС-а
у владајућој
коалицији
представи као
њолитички
избор, а не чисти
шовинизам –
каже Костанић**

шали осмислити што значи социјалдемократија у 2024. Не бих рекао да су сада десничарска странка јер су пристали на потенцијалну коалицију с дп-ом, више је ријеч о промашеном покушају реалистичне политике, они су једноставно изгубљена странка која никада није имала неке добро осмишљене социоекономске политике – сматра наш суговорник.

Да разлози петљања СДП-а с дп-ом у постизборним калкулацијама не одурају превише од калкулација с којима је СДП с партнерима ушао у изборну утрку, сматра МАРКО КОСТАНИЋ, уредник регионалног портал Билтен. Његов је став да је заснивање кампање на антикорупцијској реторици и њеном наводном прваку Зорану Милановићу јасно указивало на празнину политичко-идеолошког садржаја.

— Након пораза било је очито да нема излазне стратегије која би била залог за будући политички рад јер јасне смјернице не постоје и све се свело на политички (анти)талент Пеђе Грбина. Њему је једино била преостала оставка, а с обзиром на то да је није хтио дати, изборна аритметика му је могла понудити искључиво лутање. А лутање је завршило тиме да СДП постане идеолошка легитимација дп-овом третману српске националне мањине. Прецизније, наводно политичко преговарање са СДП-ом и тако стечен имиџ отворености омогућили су дп-у да своје резолушно одбијање СДСС-а у владајућој коалицији представи као политички избор, а не чисти шовинизам – каже Костанић за Новости.

ШУТЊА ужег председништва СДП-а за вријеме преговора с дп-ом, односно понашање као да је то нешто природно и нормално, више него очито упућује на то да су несвјесни властитог штеточинског јавног дјеловања. Њихово јавно појављивање у својству неименованих високих извора, каже Костанић, сугерира да су сви свјесни да су Грбину дану одбројени и да сви само чекају да тај посљедњи плес заврши и да се окрену одабиру новог водства. Чини се ипак, додаје наш суговорник, да нису довољно свјесни колику штету тиме чине странци и хрватском јавном и политичком животу. — Могу можда мислити да ће се лутања приписати искључиво Грбину и да ће се сама странка извући неоокрзнута, али с обзиром на то да је СДП у приличној мјери лишен политичко-идеолошког садржаја и да функционира као својеврсна странка-спужва, тешко да Грбиново лутање неће наштетити странци. Погоотово у контексту конкуренције у облику Можемо! и резултата изборних анкета који указују на надзаступљеност пензионера у њиховој гласачкој структури – истиче Костанић.

С обзиром на ситуацију – остварили смо лош резултат, а сада још идемо у преговоре с дп-ом – човјек би, сматра Шалај, очекивао да ће побуна у странци бити пуно јача од понеког дисонантног гласа, попут споменутог Давора Матијевић или блажег Тонина Пицуле.

— Бројна су питања за која можемо гађати да су била постављена на страначким тијелима. Јесу ли у СДП-у икада разговарали о томе јесу ли заиста спремни на све како би се срушио хдз? Је ли се расправљало о подржавању Зорана Милановића и његовом про-

Марко Костанић (Фото: Приватна архива)

тууставном дјеловању, подржавању дп-а, Пенаве и евентуалној коалицији с њима? Таква питања особно ми сугерирају да је СДП у једној јако, јако дубокој кризи. Битно је да се агонија овог водства што прије заврши, при чему не бих екскулпирао од одговорности ни чланове председништва ни чланове Главног одбора, јер није Пеђа Грбин одлуке доносио сам. Чини ми се да је вријеме за кадровско чишћење станке, а хоће ли се то догодити видјет ћемо у предстојећем раздобљу, премда нисам оптимистичан – истиче Шалај.

Што се тиче реакције бирача СДП-а, тешко је генерализирати. Шалај сматра да сигурно постоји дио СДП-ових бирача који би по сваку цијену хтио да се хдз сруши с власти, па и по ону да иду с дп-ом. Други дио бирача, који прати СДП и гласа за њих још од Рачановог доба – када се борило за људска и мањинска права и за медијске слободе – сигурно с великим изненађењем, рећи ће Шалај помало еуфемистично, гледа на чињеницу да то сада одједном више није важно, него је важно скинути хдз с власти.

— Сигурно је да је пред СДП-ом велики изазов, јер насупрот стоји изазивач у лику платформе Можемо! која показује ту својеврсну идеолошку чврстину у односу на СДП – каже Шалај.

О будућности СДП-а Марко Костанић ће нам рећи да дуже од десетљећа у хрватском политичком животу циркулира мит према којем СДП-у за озбиљнији политичких успјех недостају интелектуалци којих се лако отарасио, а симбол тих интелектуалаца био је ВЈЕРАН ЗУПА. Неоспорно је да СДП-у недостаје интелектуална оријентација, наставља Костанић, што је видљиво у својењу кампање на антикорупцију и два-три закона која, било то исправно или не, не узбуђују превише људе изван центра Загреба и политичко-новинарских кругова. Али, прије ангажирања било којих интелектуалаца, СДП би требао одлучити кога представља.

— Не могу представљати људе који не воле корупцију јер тако представљају свакога и никога. На то их, поред свега остало, гјера већ биолошка задатост подршке. Након што се одлуче кога представљају, требају изабрати оне који ће тим представљањем управљати. У досад истуреним кадровима не истиче се нитко. Постоји нова генерација успјешних градоначелника и начелника, поготово у Далмацији, и то нешто идеолошки профилиранијих, који би могли понудити нешто ново и направити заокрет. Све остало је прилично танко – закључује Марко Костанић.

Не промијени ли се нешто значајније у тој странци, СДП чекају тешке године, а не само дани или мјесеци. ■

Viša izborna matematika

Metoda preračunavanja glasova u mandate nazvana po Belgijancu Victoru D'Hondtu pristrana je u korist velikih stranaka, odnosno koalicija. Da su programski bliske stranke – SDP, Možemo, NP Sjever, IDS i Fokus – sklopile predizbornu koaliciju, ona bi imala devet mandata višew

NEDAVNO je učiteljica Smilja s đacima III. a razreda, u koji ide Robi K., vježbala zadatke iz niže matematike. Kao primjer dala im je da zbrajaju i oduzimaju izabrane saborske zastupnike i, uz neke uvjete, izračunaju kako sastaviti vladu.

Kod izborne kombinatorike matematika uistinu izgleda niža, a takav je, koji put, i odnos stranaka i izabranih zastupnika prema predizbornim obećanjima. Treba istaknuti da je od te političke korupcije neusporedivo gore kad je predizborno ponuđen politički program zasnovan na poticanju netrpeljivosti, a političari ga se i poslije izbora principijelno drže. Izborna kombinatorika može, međutim, narušiti neka od osnovnih pravila niže matematike; u njoj se, na primjer, mogu zbrajati kruške i jabuke.

Ali kako se dolazi do saborskih zastupnika koje se onda kombinira?

To barem izgleda jednostavno. Ako se, uzimimo, isključe izborne krađe i manipulacije, treba samo točno prebrojati važeće glasačke listiće u pojedinoj izbornoj jedinici i ustanoviti koja stranka je dobila najviše glasova, koja je druga i tako dalje. Ne čini se kao neka viša matematika. No kako se dublje ulazilo u problem točnog i poštenog prevođenja volje birača, glasova građana za pojedinu stranku, u zastupnička mjesta koja ta stranka dobiva u parlamentu, pokazalo se da to nije niža matematika.

Kad smo u proljeće 1997. organizirali sastanak da vidimo da li se nešto može učiniti kako bi izbori bili bar elementarno poštene, nitko od nas nije znao da svaki sistem po kojem se glasovi birača pretvaraju u parlamentarne mandate sadrži neka matematička ograničenja koja se mogu demonstrirati kao potpuno odstupanje od volje birača; da teorijski ne postoji savršeno 'pošten' sistem čim se bira između više od dvije stranke. Ali znali smo da postoji savršeno nepošten sistem. Iz tog sastanka nastao je GONG, akronim naziva koji je na sastanku predložila kolegica VERONIKA

	HDZ 27,65%	SDP 24,37%	DP 9,27%	Most 7,43%	Možemo! 19,87%
1	63763	56205	21439	17134	45831
2	31881	28102	10719		22915
3	21254	18735			15277
4	15941	14051			
5	12792	11241			

Tablica 1 – Pretvaranje volje birača iz Prve izborne jedinice u saborske mandate po D'Hondtovoj metodi

REŠKOVIĆ, Građani organizirano nadgledaju glasanje. Otvorene i besramne muljaže oko izbora gradonačelnika Zagreba, koje su nas potakle na organizaciju GONG-a, bile su još svježije. Naime, opozicija je pobijedila na izborima u Zagrebu 1995. godine, ali je predsjednik Republike trebao potvrditi izbor gradonačelnika. TUĐMAN je to odbio učiniti, nije potvrdio četiri gradonačelnika HSL-a koje je izabrala Gradska skupština i sve je komentirao jednom od svojih 'slavnih' izjava: 'Što znači da oporba u Zagrebu ima 60 posto glasova? Svaki razboriti seljak zna da više vrijedi par rasnih konja nego čitavo jato gusaka.' HDZ je nakon lokalnih izbora 1997., prikladnim 'argumentima', uspio 'preobratiti' dva gradska vijećnika iz HSS-a i izabrana je HDZ-ova kandidatkinja za gradonačelnicu.

Ta vrsta 'argumenata' stavlja se na stol i u pregovorima oko formiranja parlamentarne većine, naročito u slučajevima, kakvom upravo u Hrvatskoj svjedočimo, kad je put do vlasti moguć jedino putem koalicije stranaka bitno različitih programa i proklamiranih svjetonazora. Većina stranaka ne nalazi ništa kontradiktorno u tome da istovremeno ističu svoju principijelnu borbu protiv korupcije.

Na parlamentarnim izborima Hrvatska je podijeljena u deset izbornih jedinica i u svakoj se bira 14 zastupnika. Broj važećih glasačkih listića pretvara se u svakoj izbornoj jedinici u parlamentarne mandate po D'Hondtovoj metodi. Na ovim izborima izborne jedinice imale su od 336.652 (V. izborna jedinica) do

358.110 (X. izborna jedinica) registriranih birača. Uz tih deset izbornih jedinica postoji i jedanaesta, hrvatski državljani koji žive izvan Hrvatske, i dvanaesta, za pripadnike nacionalnih manjina u Hrvatskoj. U XI. se biraju tri, a u XII. osam zastupnika, ali ti su izbori drugačiji i nisu posebno relevantni za diskusiju o D'Hondtovoj metodi.

Metoda je nazvana po belgijskom pravniku i matematičaru VICTORU D'HONDTU koji je krajem 19. stoljeća predložio originalan

dobivenih glasova za pojedinu stranku. U drugom retku taj broj je podijeljen s dva, u trećem je broj iz prvog retka podijeljen s tri i tako dalje. Biraju se brojevi po veličini do 14. broja, što znači da ne ulaze brojevi 11241 i 10719. Prema tim rezultatima, zastupnici koji idu u Sabor iz Prve izborne jedinice su, redom, iz stranaka: HDZ, SDP, Možemo, HDZ, SDP, Možemo, DP, HDZ, SDP, Most, HDZ, Možemo, SDP, HDZ.

D'Hondtova metoda ima dvije važne karakteristike: pristrana je u korist velikih stranaka, odnosno koalicija, i može se dogoditi da neka stranka u pojedinoj izbornoj jedinici dobije parlamentarni mandat više, suprotno volji birača. Prva karakteristika je, iz iskustva, općepoznata i trebala bi snažno utjecati na odluke političara prije izbora. Usporedba Tablice 2 i Tablice 3 pokazuje kako su rezultati mogli izgledati na nedavnim izborima u Hrvatskoj.

Stranke koje su prešle izborni prag, a po čijim programima i stavovima se unaprijed

	HDZ	DP	MOST	SDP+MOŽ+NPS+IDS+FOK
I	4	1	1	8
II	6	1	1	6
III	4	0	0	10
IV	6	2	1	5
V	7	2	1	4
VI	4	1	1	8
VII	7	1	1	5
VIII	3	0	0	11
IX	7	1	2	4
X	6	1	2	5
Σ	54	10	10	66

Tablica 3 – Broj mandata po izbornim jedinicama uz predizbornu koaliciju

postupak pretvaranja glasova birača u parlamentarne mandate. Na taj način bira se zastupnike u Hrvatski sabor i, dosljedno, u vladu. Koja su pravila D'Hondtove metode najlakše je razumjeti na primjeru. Tablica 1 pokazuje pretvaranje volje birača iz Prve izborne jedinice (središnji dio Zagreba plus Zatrešić i neka manja mjesta) u saborske mandate pojedinih stranaka, po D'Hondtovoj metodi, na izborima 17. travnja.

Prebroje se važeći listići (glasovi) u korist pojedine stranke. Ako je taj broj veći ili jednak pet posto od ukupnog broja važećih listića (u Prvoj izbornoj jedinici na izbore su izašla 235.553 birača ili 69,07 posto, od čega je važećih listića bilo 230.550), stranka prelazi izborni prag i natječe se za mjesta u Saboru. U najgornjem retku Tablice 1 navedene su stranke koje su prešle izborni prag i koji su postotak važećih listića osvojile. U idućem retku, koji nosi broj jedan, broj je

Tablica 2 – Broj mandata po izbornim jedinicama uz postizbornu koaliciju

znalo da će lako sklopiti postizbornu koaliciju, bez iznevjeravanja većine svojih birača i bez političke korupcije, učinile bi puno bolje da su sklopile predizbornu koaliciju (da su to učinile i sa strankama sličnih nazora koje nisu prešle izborni prag, dobile bi još najmanje jedan mandat). Samo zbrajanjem glasova, ne računajući sinergijski efekt koji u pravilu daje predizbornoj koaliciji više glasova od pukog zbroja, predizborna koalicija imala bi devet mandata više nego što može složiti postizborna koalicija, to bi bili mandati oduzeti od njihovih političkih protivnika i izgledi za formiranje vlade bili bi obrnuti nego što su sada. Takav put bio bi racionalan izbor političara koji sigurno nešto znaju o tom efektu D'Hondtove metode. U praksi, izbor je bio iracionalan, od odbijanja prirodne predizborne koalicije do eskapada predsjednika države i iskazane sklonosti koaliranju s DP-om.

O drugoj karakteristici D'Hondtove metode, što je njen glavni 'feler', bit će govora u idućem nastavku. ■

(Nastavlja se)

	HDZ	SDP	DP	MOST	MOŽ	NPS	IDS	FOK	SDP+MOŽ+NPS+IDS+FOK
I	5	4	1	1	3	0	0	0	7
II	6	4	2	1	1	0	0	0	5
III	5	6	0	0	1	2	0	0	9
IV	7	4	2	1	0	0	0	0	4
V	7	3	3	1	0	0	0	0	3
VI	4	4	1	1	3	0	0	1	8
VII	7	4	1	1	1	0	0	0	5
VIII	4	6	0	1	1	0	2	0	9
IX	7	3	2	2	0	0	0	0	3
X	6	4	2	2	0	0	0	0	4
Σ	58	42	14	11	10	2	2	1	57

UGOVOR
S ĐAVLOM

PIŠE Boris Dežulović

‘Plenković je za mene najbolji premijer i ima najbolju vladu. To je moja vlada, moj premijer i na kraju krajeva premijer svih nas’, reći će neki kreten iz Domovinskog preokreta i Hrvatsku će u blistavu budućnost povesti ljudi koji naglas govore jedni o drugima da su izdajice, mafijaši, lopovi, budale, kreteni i potpuni imbecili

Lopovi i kreteni

PLENKOVIĆ je za mene najbolji premijer i ima najbolju vladu. To je moja vlada, moj premijer i na kraju krajeva premijer svih nas.’ Tako je nakon sastanka s Plenkovićem povodom najavljenog prosvjeda zbog neprocesuiranih ratnih zločina 14. rujna 2018. novinarima pred Banskim dvorima prisegnuo nenormalni HDZ-ov vukovarski gradonačelnik IVAN PENAVA.

Plenkovićev mandat kod nenormalnog Penave trajao je još dvije godine, kada je kreten nakon poraza na unutarstranačkim izborima napustio HDZ i priključio se Domovinskom pokretu, pa 2021. postao i predsjednik te talentirane mlade stranke. ‘Predsjednik Vlade nema dovoljno časti i poštenja izaći pred narod, preuzeti odgovornost i reći: pogriješili smo. Uzeli smo nešto što nam ne pripada, ispričavamo se u ime onih koji su to počinili. To bi napravio svaki lider i pošten čovjek!’ Tako je nakon odluke Vrhovnog suda u slučaju Fimi Medije, govorila budala na čelu Domovinskog pokreta.

Prije godinu dana Penavina je stranka kvarnih i zlih ljudi zbog bezbrojnih korupcijskih afera inicirala čak i Plenkovićev opoziv. ‘Svi ti ministri zbog kojih se pokretala interpelacija otišli su sa svoga mjesta, i siguran sam da je to perspektiva i budućnost Andreja Plenkovića, koji je, sad je svima jasno, na čelu te strukture kao njezin šef. Šef je, inače, termin koji koriste sve mafijaške strukture’, podsjetila je tada u Saboru nenormalna budala Ivan Penava.

Domovinski pokret tako je profiliran kao stranka – pače, Pokret – kvarnih dinarskih tipova i gladnih prevaranata s jednim jedinim stvarnim ciljem: rušenjem divovske mafijaške strukture HDZ-a na čelu sa šefom. Pune tri godine Penava i njegov Dinaridski pokret otpora ni o čemu drugom nisu govorili nego o obračunu s Plenkovićevom korumpiranom klikom.

‘Mi možemo surađivati samo s ljudima čistih ruku, kakvih ima u svim strankama, pa naravno i u HDZ-u, ali na svakome je da sada napravi svoj izbor. Da bi Hrvatska ponovo bila i lijepa i naša, Plenković i njegova korumpirana klika moraju otići!’, najavio je onda kreten Penava predizbornu kampanju, pozivajući sve članove i glasače HDZ-a da se odreknu Plenkovićeve ‘kriminalne i sluganske politike’. ‘S ovako koruptivnim HDZ-om mi nećemo sklapati vlast!’, čvrsto se tada zakleo nenormalni kreten, pa dodao: ‘Ima ljevičara koji vole Hrvatsku, i oni su meni i Domovinskom pokretu puno bliži nego što je to Andrej Plenković, koji je slugan Bruxellesa!’

Štoviše, točno dan uoči raspisivanja parlamentarnih izbora potpuni imbecil Penava svečano je pred novinarima objavio kako je Domovinski pokret podnio kaznenu prijavu protiv Andreja Plenkovića zbog kaznenog djela omogućavanja ilegalnih prelazaka granice, te zloupotrebe položaja i ovlasti, pojasnivši kako ‘HDZ od Hrvatske radi veliki migrantski logor i tako izravno ugrožava nacionalnu sigurnost’, te ‘instaliranjem TURUDIĆA za glavnoga državnog odvjetnika očito traži zaštitu od kaznenih progona u izbornoj godini’.

‘Cijela je država talac jednog lopova, izdajice i najvećeg neprijatelja hrvatskog naroda!’, grmio je tada još jedan kreten iz DP-a, STIPO MLINARIĆ ČIPE. ‘Kad uskoro zli ljudi s vlasti odu, ljudi će se čuditi kako im se mogao dogoditi takav neautentičan Hrvat, lažni demokrat, prikriveni grubijan i nasilnik bez ljubavi

Andrej Plenković i Ivan Penava u žaru muškog sučeljavanja (Foto: Davor Javorović/PIXSELL)

za narod koji je vodio?’, poručio je imbecil Čipe tri dana prije izbora.

Šef HDZ-a nije ostao dužan. Istog dana Nacional je objavio snimku zatvorenog sastanka korumpiranog briselskog čate Andreja Plenkovića s koordinatorkama njegove kriminalne mafijaške strukture u zagrebačkom hotelu Dubrovnik.

‘Taj Penava postoji, moja baba pokojna bi mogla biti gradonačelnica Vukovara s lovom koju mu svaki dan država daje... sve što se tamo napravi, oni nisu sami napravili ništa. Ništa. Nula. I uzeo na sebe žrtvu ljudi kojih nema. I postao predsjednik, usput i gradonačelnik zato što se MARIJA BUDIMIR ozvučila. Onda ju je on šutnuo s nogom u guzicu. Morate bit svjesni o kakvim ljudima se radi. To su kvarni ljudi. Zli. Zli ljudi s kojima nećemo imati posla. Nema nikakvih dilema. Nemojte biti zavarani, joj to su desni, naši su, Hrvati. Nisu. Oni su srušili KOLINDU, sutra će srušiti nas. To morate znati. Što je njihov cilj? Uništiti HDZ. Oni žele uništiti stranku koja je stvorila Hrvatsku!... To su kreteni. To morate shvatiti. Nisu to normalni ljudi. To su budale. I zbog toga moramo slati poruke desnom biračkom tijelu! Sjetite se 2020. Oni i dalje izlaze pred mikrofon i kažu: može HDZ, ali ne može Plenković. To moraš biti potpuni imbecil. Potpuni’, govorio je na sastanku Andrej Plenković, Jugoslaven bez časti i poštenja, podijelivši u svom solilokviju Hrvatsku na ‘dinarsku i onu u kojoj HDZ igra u gostima’.

‘Hoćemo li doći u poziciju da s onima koji su spremni ići s nama dodemo do broja 76?’, tumačio je bahati velikosrpski šovinist. ‘Može se dogoditi 68 plus 8, može se dogoditi 66 plus 8 plus neka 2, ali ako se dogodi, ne znam, 55 plus 8 i treba još 13, onda je do ovih gladnih prevaranata. Zato je bitno.’

‘Nakon preslušavanja cijelog govora AP-a, kojeg se ne bi postidjeli ni najveći diktatori u svjetskoj povijesti, sasvim je jasno da je AP bahati, nepristojni silnik koji prostačkim i vulgarnim rječnikom vrijeđa sve one koji su brana nastavku vladanja njegove korumpirane sluganske skupine koja se lažno predstavlja kao HDZ i sljednik dr. FRANJE TUĐMANA!’, odgovorio je sutradan Penavin Dinaridski pokret nenormalnih i zlih imbecila. ‘AP prizemno i šovinistički vrijeđa dijelove hrvatskog naroda kojeg dijeli u maniri velikosrpske propagande na ‘dinaride’ i one druge. On priznaje da sluša svoje bruxelleske gazde, a ne hrvatski narod i sve hrvatske birače, i još k tome prostački vrijeđa sve koji ne žele biti strani sluga kao on, nazivajući ih teroristima, kretenima i budalama, kao i sve druge koji se suprotstavljaju njegovoj samovladali!’

‘Plenković, briselski čato, pokazao je svoje pravo, jugoslavensko lice. On je umiveni Briselac, a zapravo najveći Jugoslaven!’, javio se opet i kreten Čipe. ‘Domovinski pokret neće ni milimetra odstupiti od svojih politika i nikome se nećemo prodati za par fotelja!’

‘S obzirom na sve prostačke uvrede AP-a prema Domovinskom pokretu i biračima nacionalne opcije’, zaključili su na koncu iz Penavine stranke kretena i budala, ‘ovim putem ga gospodin Ivan Penava, koji je bio glavna meta AP-ovih vulgarnih ispada, javno poziva, kao muškarac muškarca, sutra u bilo koje vrijeme, na mjestu koje odredi AP na sučeljavanje, na dvoboj i raspravu, kako bi svi hrvatski građani jasno vidjeli tko je tko!’

I što se onda dogodilo? Šefu Hrvatske mafijaške strukture nakon izbora je ‘za 76’ zaista trebalo točno onih ‘još 13 od gladnih prevaranata’, i ‘sučeljavanje’ s budalom na čelu Dinaridskog pokreta kao ‘muškarac s muškarcem’ na koncu je organizirano u Banskim dvorima. Rijetko napeti ‘dvoboj i rasprava’ nenormalnih, kvarnih i zlih ljudi, kriminalne korumpirane klike, gladnih prevaranata, Jugoslavena, lopova, izdajica, kretena, bahatih grubijana, kvarnih budala, velikosrpskih šovinsti, stranih slugu i potpunih imbecila trajao je danima, sve dok na koncu nisu ozareni izašli iz Banskih dvora, a ‘hrvatski građani jasno vidjeli tko je tko’.

‘Plenković je za mene najbolji premijer i ima najbolju vladu. To je moja vlada, moj premijer i na kraju krajeva premijer svih nas’, reći će neki kreten iz Domovinskog preokreta i Hrvatsku će u blistavu budućnost povesti ‘kriminalna mafijaška struktura bez časti i poštenja’, ‘korumpirane klika’ i ‘sluganska skupina’ na čelu s ‘Jugoslavenom’, ‘lopovom’ i ‘nacionalnim izdajicom’ koji ‘izravno ugrožava nacionalnu sigurnost’, u čvrstoj koaliciji s ‘nenormalnim, kvarnim i zlim ljudima’, ‘gladnim prevarantima’, ‘kretenu’, ‘budalama’ i ‘potpuni imbecilima’.

Ne, shvaćate, koalicija ljudi za koje ja mislim ili tvrdim da su nenormalni, kvarni i zli ljudi, Jugoslaveni, izdajice, strani sluga, mafijaši, lopovi, budale, kreteni i potpuni imbecili – ja, naravno, imam svoje mišljenje o njima, ali ono sada zaista nije važno – već koalicija ljudi koji to misle i naglas govore jedni o drugima.

Što je drugi jedan potpuni imbecil rekao onih dana kad je sve i započelo: ‘Tako nam Bog pomogao.’ ■

INTRIGATOR

Popularna
neznanaost

U teorije zavjere najviše vjeruju birači Mosta i Domovinskog pokreta, čiji su čelnici i sami promovirali takve teorije, a najmanje birači platforme Možemo

Cijepljenje protiv Covid-19 još uvijek je krajnje popularno (Foto: Dubravka Petrić/PIXSELL)

ORGANIZACIJA Jadranski opservatorij za digitalne medije (ADMO) predstavila je rezultate istraživanja 'Tko vjeruje u teorije zavjere i za koga oni glasaju na izborima?' ADMO je regionalni multidisciplinarni centar za borbu protiv dezinformacija, čiji su članovi u Hrvatskoj Gong, Sveučilište u Dubrovniku te Filozofski fakultet (FFZG), Fakultet političkih znanosti (FPZG) i Fakultet elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Predstavljeno anketno istraživanje provedeno je na uzorku od 924 osobe u dobi između 18 i 65 godina koje su korisnice interneta. Rezultate istraživanja predstavili su profesori NEBOJŠA BLANUŠA s FPZG-a, te MIRJANA TONKOVIĆ i IVANA HRMATKO s Odsjeka za psihologiju FFZG-a.

Prvi set pitanja ticao se globalnih teorija zavjere. U 11 od 13 teorija primijećen je porast broja ljudi koji se s njima slažu u odnosu na 2022. godinu, a u osam slučajeva to je povećanje statistički značajno. Najviše, gotovo 50 posto ispitanih, vjeruje u takozvanu superteoriju zavjere, odnosno tvrdnju prema kojoj 'bez obzira na to tko je službeno na čelu vlada, medija i korporacija postoji tajna grupa moćnika koja kontrolira događaje u svijetu'. Više od 40 posto ispitanih vjeruje da velike farmaceutske kompanije namjerno šire zarazne bolesti kako bi se povećala prodaja lijekova, da se svakoga tko je spojen na internet neovlašteno nadzire i da se od javnosti kriju podaci o štetnosti cjepiva.

Najmanje ljudi vjeruje pak u teorije koje se odnose na globalno zatopljenje i *chemtrailse* (tragove aviona na nebu), između deset i 15 posto.

Povjerenje u institucije se u odnosu na 2022. nije naročito promijenilo pa ispitanici i dalje najmanje vjeruju pravosuđu, Vladi, Saboru i političkim strankama, a tek nešto više medijima, korporacijama, sindikatima i crkvi. Kao najmanje vjerodostojan izvor informacija percipirane su društvene mreže, dok su klasični mediji na sredini povjerenja.

Kada je u pitanju Covid-19, najveću podršku, 50 posto, ima teorija da se od javnosti i dalje skrivaju stvarni razmjeri štetnih posljedica cjepiva. Samo malo manje od tog udjela vjeruje da su vlade uz pomoć medija širile strah kako bi ukinule građanske slobode i ljudska prava, dok nešto manje od 40 posto ispitanih vjeruje da je pandemija samo 'prva epizoda globalnog društvenog inženjeringa koji nam pripremaju pravi vladari svijeta'.

Sljedeća velika skupina pitanja odnosila se na rat u Ukrajini, pri čemu nije jasno zašto su istraživači kao teorije zavjere predstavili neke stavove koji mogu biti legitiman način razmišljanja o geopolitičkim događanjima. Primjerice tvrdnju 'rat u Ukrajini izrežirao je SAD kako bi oslabio Evropu i Rusiju i održao svoju dominaciju', s kojom se slaže 30 posto ispitanih, te tvrdnju 'Rusija je napala Ukrajinu zbog vlastite ugroženosti koju je proizvelo širenje NATO saveza do njenih granica', s kojom se slaže 35 posto ispitanih.

Kada je u pitanju teorija o velikoj zamjeni stanovništva, dominira mišljenje da se među migrante infiltriraju radikalni islamisti s planovima terorističkih napada. Preko 40 posto podrške ima i teorija da se migracije i izbjeglički valovi smišljeno provode kako bi se narušila demografska i etnička slika Evrope.

Nebojša Blanuša predstavio je i rezultate naknadno provedene ankete među istim ispitanicima, koji su pokazali da u teorije zavjere navise vjeruju birači Mosta i Domovinskog pokreta, čiji su čelnici i sami promovirali takve teorije, a najmanje birači platforme Možemo.

■ Tena Erceg

Sitno
do Slobode

SKELA oko postolja spomenika Slobodi u općini Gradac na Makarskom primorju znak je da je akcija prikupljanja sredstava za obnovu antifašističkog spomenika urodila plodom. Prvi konkretni radovi nagovještavaju da će se figura partizanskog borca, djelo slavnog kipara ANTUNA AUGUSTINČIĆA, ponovo vinuti visoko na središnjoj točki dalmatinskog mjesta. Posvećena borbi naroda Biokovsko-neretvanskog kraja i srednjedalmatinskih otoka, Augustinčićeva skulptura je jedva 20 godina opstala na kamenom postolju. Duže od tri decenije golema figura teško oštećena leži na zemlji. Pripadnici Treće imotske bojne 1992. su je svezali sajlama za kamion i vukli sve dok je nisu oborili. Tokom ratnih 1990-ih u Hrvatskoj je na sličan način uništeno oko 3.000 antifašističkih spomenika.

Ministarstvo kulture nije bilo zainteresirano za pomoć u restauraciji, nisu se izjasnili niti na bilo koji način oglasili na dopise općine. Načelnik MATKO BURIĆ (SDP) osmislio je zato *crowdfunding* kampanju za obnovu. Dvije godine i 55.000 eura kasnije, izvjesno je da će je narod sam vratiti. Akcija, međutim, još uvijek traje. Potrebno je nešto više od 100.000 eura za kompletnu obnovu. Jedan dio odvojiti će općina iz svojih proračunskih sredstava. Velika podrška i financijsko olakšanje je i potez nasljednika Augustinčićevih autorskih prava koji su se odrekli naknade.

— Kad vide da je skela postavljena, ljudi zovu i pitaju kako mogu sudjelovati. Skupljat ćemo dokle god možemo, svakako i zbog onog simboličnog čina da narod sam vrati svoj spomenik. Ostalo će dati općina, koliko bude trebalo, kao što je i određeno. Ja sam zadovoljan, više od 300 ljudi, privatnih osoba, uplatilo je bar nešto. To je dobra brojka, pokazuje da su ljudi stvarno sentimentalni i da im znači obnova spomenika. To je još jedan podstrek, odlučili smo da nemamo više što čekati – objasnio je Burić. Statua će za nekoliko dana biti prevezana u zagrebačku Ljevaonicu Ujević. Odande će se u puno sjaju vratiti kući, na Makarsku rivijeru.

■ Anja Kožul

KRATKO I JASNO

Vrginmost
je ugrožen

Inicijativa građana upozorava na ozbiljne nepravilnosti u radu tvrtke koja ima pogon u Vrginmostu?

Tvrtka 'Phaten Plastic Recycling' je u siječnju 2023. dobila dozvolu za gospodarenje otpadom. No usprkos brojnim nedostacima koje je inspekcija utvrdila, nesmetano radi. Nalazi se u samom centru, desetak metara od najbliže kuće i vrta te 200 metara od dječjeg vrtića i 300 od osnovne škole. Objekt u kojem se tali plastika nema adekvatne dimnjake, ventilacije i bukobrane. Najveći problem je drobljenje i taljenje plastike u granule tokom čega se mjestom širi nadražujući dim. Radno vrijeme je od ponedjeljka do nedjelje od sedam ujutro do deset navečer, a plastiku tale noću nakon radnog vremena. Osim što se stvara buka, onečišćuje se zrak i širi se nesnosan smrad. Plastika je rasuta uokolo tvornice po zelenim površinama.

Kakve bi posljedice mogle biti?

Onečišćenje se širi vjetro, vodom i tlom. Svi stanovnici su ugroženi trenutno, a dugoročno će to imati devastirajući utjecaj na cijeli kraj. Kako će to utjecati na Topusko, 13 kilometara od Vrginmosta, koje je dobilo sredstva iz EU fonda za obnovu lječilišta s ciljem da postane zeleni grad geotermalne energije?

Što kažu inspekcije?

Inspekcije su ukazale na nedostatke u vezi zaštite od požara i buke, a više puta su uočene i povrede odredbi Zakona o gospodarenju otpadom. Donesena je odluka o provedbi mjerenja posebne namjene, ali se ta mjerenja ne vrše, a predmetnom dozvolom nije im dozvoljeno ni gospodarenje opasnim otpadom. Vodopravna inspekcija u svom je nalazu navela da kontaminiranu vodu drže u dva nepropusna spremnika, a naša Inicijativa posjeduje videosnimku, fotografije i uzorke vode koja je iz tih bazena ispuštana u prirodu. Nakon toga, 2. svibnja 2024. opet smo slali prijave državnom inspektoratu te DORH-u, USKOK-u, Pučkoj pravobraniteljici, Uredu župana SMŽ-a, Općinskom državnom odvjetništvu u Sisku, MUP-u Gvozdu, komunalnom redaru, inspekciji rada i građevinskoj inspekciji.

Što zahtijevate?

Nakon što smo svjedočili ekocidu, tražimo da tvrtki bude ukinuta radna dozvola. Tražimo stručne vanjske revizije elaborata i dozvole gospodarenja otpadom te vještačenje stvarnog stanja na terenu. Želimo 24-satno mjerenje onečišćenja zraka i emisija štetnih plinova, testiranje uzoraka vode, tla i otpadnih voda koje su puštane direktno u prirodu. Zahtijevamo da se poštuju zakoni i Ustav RH koji garantira pravo na zdrav okoliš.

■ Mirna Jasić Gašić

Varteks na izmaku snage

U nekad slavnom varaždinskom tekstilnom gigantu odvija se još jedna kapitalistička tragikomedija. Radnicama je ponuđeno 50 eura da ne štrajkaju

RADNICI tekstilne industrije Varteks iz Varaždina u ponedjeljak su započeli sa štrajkom do isplate zaostalih plaća ih ožujka i, dijelom, veljače. Ukupno ih je danas tamo zaposleno oko 600, ali dugovanje tog poduzeća svim vjerovnicima iznosi približno 20 milijuna eura, pa je dalje njegovo poslovanje krajnje neizvjesno. Ipak, u javnost se iznose optimistične prognoze da će se Varteks 'ponovno izvući', jer ovakva kriza u Varaždinu nipošto nije bila rijetkost u posljednje doba.

Za novi početak trebat će mu najprije pozajmica vlasnika za plaće, zatim dogovor vjerovnika o nastavku proizvodnje i, konačno, rješenje u vezi s prodajom nekorištene imovine. Čitav proces, međutim, zacijelo će se razvijati obrnutim redoslijedom, od utvrđivanja trenutne nekretninsko-meštarske perspektive. Varteks raspolaže tisućama četvornih metara 'neiskorištenog' zemljišta na ulazu u grad koje bi se lako moglo upotrijebiti za gradnju stanova. Sjetit ćemo se da se dugo u vezi s varaždinskim tekstilnim divom i govorilo ponajviše o tome, i o skupim komunalnim davanjima za toliki posjed. Naravno, u dalekoj prošlosti je taj sada tzv. mrtvi kapital služio industriji, ali tada je tamo bilo zaposleno i do 14 tisuća radnika, ako to više ima smisla napominjati.

Ako nema, to je zato što su nekretnine u RH postale kudikamo zastupljeniji biznis, a Varaždin se u novije vrijeme prepoznaje isključivo po još daljoj povijesti, onoj baro-

knoj. Varteksovi preostali radnici, pak, zadržani su na prosječnoj neto plaći od 570 eura mjesečno, tj. praktično na minimalcu, onda kad ga uopće prime. Kad ga ne prime, nađe se makar neki bonus od npr. 50 eura, onakav koji je sadašnja glavna direktorica JELENA BOŠNJAK nedavno ponudila štrajkbreherima, doduše protuzakonski.

S druge strane, najveći Varteksov suvlasnik STJEPAN Čajić se radnicima u štrajku obratio pomoću nogometnih metafora, da bi objasnio šanse za pozitivan rasplet. Pred kamerama je tako predstavio zamišljenu situaciju u kojoj igraju Hrvatska i Brazil, te Brazil vodi 3:0, a pojedinci zahtijevaju odgovor na pitanje kad će Hrvatska zabiti gol. No da bismo ukupnu situaciju nešto bolje sagledali, vratit ćemo se malo na stanje u Varteksu otprije dvije godine, dakle u proljeće 2022. godine.

Dotad se, naime, zakratko činilo da za tu industriju sviće zora poslije dugih godina bauljanja u tmini, naročito uz tržišne ambicije ondašnjeg većinskog suvlasnika NENADA BAKIĆA. Uto je slijedio šokantan obrat s odlascima niza Varteksovih menadžera koji će svoj potez tumačiti nerazumijevanjem bankovnih i javnoupavnih vjerovnika, ali i Bakićevim nerealnim pristupom. Navodno mu je 'grandezza' iliti veličajnost bila u prvome planu, kao što se moglo pročitati u medijima, umjesto poslovno adekvatnije razvojne putanje. Vanjski dojam sugerira i da je osobno tih godina bio nekako više zaokupljen poricanjem razmjera i ozbiljnosti pandemije koronavirusa.

Nenad Bakić potom je prenio svoja potraživanja na izvjesno poduzeće s deset kuna temeljnog kapitala, osnovano mjesec dana ranije. Zagrebačka banka u nastavku za kućastog suvlasničkog prestrojavanja svoj

dio prodaje Stjepanu Čajiću, dok će Bakić poricati svaku vezu s tim novim većinskim posjednikom Varteksa. U istom novonastalom vjerovničkom krugu odlučivat će se o skorašnjem rješenju za nastavak ili konačnu obustavu rada ove tekstilne industrije – u njih su i sukno i škare. Radnici, koje predstavlja Udruga radničkih sindikata Hrvatske, svoje su već rekli te ostaju pri tome, a jedino njima se u ovoj priči i može vjerovati na riječ.

■ Igor Lasić

Nevolje u vrtićima

PRVI radni dan u tjednu označio je početak štrajka u dva vrtića u Hrvatskoj. Radnice u vrtićima u Slunju i Vrsaru iskoristile su svoje pravo na obustavu rada kako bi izrazile nezadovoljstvo uvjetima rada i ukazale na kontinuirano odbijanje osnivača ustanova da njihove plaće izjednače s plaćama zaposlenih u osnovnim školama. Sve što traže određeno je zakonskim odredbama. U Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju propisano je da se na utvrđivanje i obračun plaća radnika dječjih vrtića, u vlasništvu jedinice lokalne i područne samouprave ili RH, primjenjuju propisi kojima se uređuju plaće javnih službenika i namještenika u osnovnom školstvu. Gradonačelnica Slunja MIRJANA PUŠKARIĆ usmeno je radnicama u štrajku predložila nekakvu promjenu, no članovi i sindikalna povjerenica razmotrit će ponudu tek kada je dobiju u pisanoj formi.

Za 13. maj najavljen je i štrajk u vrtiću u Biogradu na moru. Kako nam otkriva BOŽICA ŽILIĆ, predsjednica Sindikata obrazovanja, medija i kulture (SOMK), u dalmatinskom gradu je propao pokušaj civiliziranog dijaloga s gradskim rukovodstvom. Tamo se, kaže, događaju pritisci, prijetnje i zastrašivanje. Na dan početka štrajka, SOMK će održati konferenciju za medije ispred sjedišta Gradske uprave. Gradonačelnik Biograda na moru IVAN KNEZ obrušio se na radnice vrtića tvrdeći da ne postoji razlog za štrajk. Prijeti da će gradski vrtić privatizirati. 'To ćemo procijeniti, pa idemo, privatiziramo i znat ćemo na čemu smo', izjavio je Knez. Na takve zlonamjerne ideje Žilić odgovara da je predstavnik vlasti u Biogradu prvi osnivač vrtića u Hrvatskoj koji je tako nešto smislio. — Odjednom je vrtić postao prevelik teret za gradski proračun. To nije istina. Prijetnja privatizacijom vrtića je kazna radnicama koje su se udružile u sindikatu i zato što su se drznule tražiti kolektivno pregovaranje i ostvarivanje prava na kolektivni ugovor. Prema Nacionalnoj strategiji obrazovanja Hrvatska je obavezna širiti mrežu gradskih ili javnih vrtića. Da li će građanima Biograda i roditeljima biti prihvatljivo da vrtić bude privatno vlasništvo i da cijene budu visoke — pita Žilić.

■ A. Kožul

Radništvo u štrajku, lešinari čekaju nekretnine – Varteks (Foto: Vjeran Žganec Rogulja/PIXSELL)

FRAGMENTI GRADA

Biopolitika

RAZINA masnoća u krvi, to jest vrijednost ukupnog kolesterola, Vam je povišena, 5,7 mmol/L, rekla je liječnica. Nije li dozvoljena gornja granica oko šest?, glasio je odgovor u vidu protupitanja. Ah, čujte, to vam varira, ti se standardi mijenjaju. Iстина, nekad je bilo bliže vrijednosti šest. No, s ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, spuštala se i ta brojka, prvo na 5,5, a sada je tu negdje, oko pet... nastavila je u sličnom tonu gospođa doktorica. A mene je ta banalna anegdotalna priča pogodila na mjestu gdje se spajaju statistika, kojom se mjeri biološki svijet, birokratska logika administracije i (geo)politika. Podsjetilo me to na etabrirane i dobro utemeljene teorijske analize koje su se račvale od FOUCAULTA, preko AGAMBENA, pa su pronašle svoje aplikacije u brojnim modelima, a podvedene su pod konceptualni pojam biopolitika.

S određenim praksama biopolitičkih modela vladanja susrećemo se svaki put kada instrumentalno-institucionalna logika sistema propisuje, mjeri, procjenjuje populaciju u ime koje politički i zakonodavno rukovodi, ali zapravo njome ovladava. Kada određuje idealne proporcije populacije, sortira njene presjeke, daje projekcije i propisuje standarde koje u zadanim rokovima treba dostići. Skicira ideal-tipsko obličje društva. Recimo, propisuje zadovoljavajući omjer nataliteta i mortaliteta, ili provodi zdravstvene politike podizanja prosječne životne dobi u društvu do zamišljene razine, u precizno određenom vremenskom intervalu. Cjelokupno se društvo iz državno-administrativnih i sistemsko-institucionalnih perspektiva medikalizira, percipira kao jedno veliko tijelo, složen korpus koji je potrebno neprestano usavršavati, doradivati i uređivati, voditi o njemu permanentnu brigu, provoditi konstantna mjerenja, nadziranja i kontrole. I sve to za njegovo vlastito dobro, priskočit će u pomoć vladajuća ideologija sa svojim narativima.

Zato je moguće i da je standard dozvoljene razine kolesterola doista bio do šest mmol/L, ali bilo je to za vrijeme ovdašnje geopolitičke smještenosti na Balkan. A za Balkance znamo da su, ustvrdit će stereotip, u prosjeku nešto masniji od Evropljana. Pa se stoga – s obzirom na to da želimo, na svaki zamisliv i nezamisliv način, pripadati okcidentalnom svijetu majčice Evrope – za tu stvar valja malo namučiti, napregnuti i potruditi. Za početak, promijeniti neke životne navike, načine prehrane, povećati tjelesne sportske aktivnosti tokom dana, disciplinirano brojiti unos kalorija preko pametnih satova i telefona, mjeriti puls, otkucaje srca... I sve to brižno bilježiti, pratiti, uspoređivati. Ukratko, provoditi u djelo nekakvu introspektivnu osobnu biopolitiku na mikrorazini životne svakodnevice. Mali su to napori za velika postignuća, za doseganje biološko-medicinskih standarda i vrijednosti svijeta koji sebe naziva civiliziranim.

■ Hajrudin Hromadžić

Нигдје никога

Нема аутобуса, трговине ни школе. Срушен је чак и споменик НОБ-у, на којем је стајало име мога оца. Некад су постојале добре пријевозне везе за Загреб и за Београд, а данас је проблем доћи до Глине, каже Нада Литра (82) из Брезовог Поља

НЕГДЈЕ на пола пута између Глине и Двора, у опустјелу Брезовом Пољу, сама живи 82-годишња старица НАДА ЛИТРА. Њезина је судбина бременита невољама које је не заобилазе од најранијег дјетињства. — Рођена сам у Доњем Жировцу. Нисам ни годину напунила кад сам остала без оца Ђуре, који је погинуо у партизанским јединицама борећи се против усташа. Али нисам ја једина остала без тате. Нема куће у нашем крају из које се бар једно или двоје није придружило нов-у. Многи се својој кући никада нису вратили. Недуго након што је у прољеће 1941. започео фашистички терор и крвави усташки пир по Кордуну, Банију и другдје, и наша је кућа запаљена: отац је спасавао главу у борби, а мајка Милка је са мном у стомаку и братом Илијом у наручју једва избјегла најгоре, сакривши се у некаквом јарку. Како смо и код кога провели ратне године,

не памтим особно, но мама ми је често потанко знала говорити о свим страхотама које смо доживјели а које, да вам сад детаљно набрајам, не би стале ни у цијеле ваше новине! Углавном, прошли смо кроз тешку глад, жеђ и опаке болештине, избјегавајући неким чудом усташке засједе и ступице, да бисмо се по ослобођењу народа и земље вратили на наше породично огњиште, заправо згариште – започиње Нада, која је прве поратне године провела у Доњем Жировцу, школујући се у Брезовом Пољу. Њезин брат Илија завршио је столарску школу у Глини, па грбухом за крухом зарана отишао за Београд у којем ће умријети тек у 40. години живота.

По завршетку школовања, наша се суговорница запослила у Памучној предионици у Глини у чијем ће погону провести пуних 30 година и завриједити мировину која данас износи нити пуних четири стотине еура. У почетку је њезино младенаштво протјецало баш онако како

треба и како се у поретку младе социјалистичке земље очекивало: на темељу радног односа у Предионици стекла је станарско право над станом у Глини па се удала за свог ПАЈУ, младића из сусједног Брезовог Поља. Онда су заредале невоље, шест је пута заредом имала спонтани побачај, што ће резултирати тиме да никада неће постати мајка. За крвавог распада југославенске федерације Нада одлази у мировину, да би је Олуја, заједно са супругом и његовом мајком, отпухала у нову и нежељену неизвјесност.

— Тринаест смо се дана потуцали путујући или пјешице или свакојаким приколицама, запрегама и таљигама, чак и у кобачи, оној приколици за свиње. Некако смо се докопали Сремске Митровице у чијем су нас сабирном центру пронашли рођаци из Београда који су у посљедњи час спријечили да нас српска полиција не пошаље на Косово. Властитим сам очима на жељезничкој станици гледала

како Кордунаше и Банијце на силу трпају и затварају у сточне вагоне или аутобусе, па шаљу тко зна камо. У тој се силној гужви и стрци негдје изгубила наша мајка, коју смо пар дана безуспјешно настојали пронаћи, да бисмо на крају без ње отишли рођацима у Београд. Од тамо смо је пуних шест мјесеци тражили по свим прихватилиштима у Србији: напосљетку смо у Сремској Митровици, гдје смо се раздвојили, пронашли њезин гроб у којем и сада почива. Рекли су нам да је умрла и покопана само пар дана после нестанка на колодвору – присјећа се Нада турбулентних деведесетих.

За београдског се избјеглиштва Пајо тешко разболио, па умро. Нада се потом сама враћа на његову дједовину у Брезовом Пољу, гдје затиче тек згариште. С кључевима свог стана одлази у Глину, но ондје јој кажу да на станарско право стечено радом у Предионици више не може рачунати. Колики јој је шок био да јој је право на стан одузето унаточ правовањаним документима изданима од бившег подузећа у којем је радила три пуна десетљећа, не треба нормалнима пуно објашњавати. Какогод, није јој било друге него смјестити се код даљњих рођака, па кренути у дугу и неизвјесну битку за властити дом, која ће на крају резултирати не баш сјајним компромисом: умјесто уредно стеченог али напрасно одузетог станарског права, држава ће јој након бројних жалби и молби, додијелити малу, девастирану гарсонјеру у Глини. У њој данас тек презими, јер је то ипак лакше него у пустом Брезовом Пољу и кући запаљеној након Олује, за коју је обнову добила тек након вишегодишње правне битке.

— Проблеми су се само редали један за другим. Поднијела сам на вријеме захтјев за обнову изгорјеле куће, али ми је одговорено да обнове нема ако нема ратне штете. Наиме, неки 'мудри' чиновник из Петриње је устврдио да је кућа изгорјела пар дана после рата. Није било друге него опет у битку с администрацијом. На крају сам ипак победила и кућа ми је обновљена, но онда стиже потрес. Статичаре сам дуго чекала, а кад су напокон дошли, налијепили су на кућу жуту наљепницу, прогласили је несигурном за живот, па отишли. Поднијела сам нови захтјев за обнову, али ми се све некако чини да рјешење дочекати нећу. Тако да сад животарим негдје између, селећи се из глинска гарсонјерице и у потресу тешко оштећене куће у Брезовом Пољу – каже Нада.

Иако присиљена на живот с више него скромном мировином, наша се суговорница не жали. Пуно је више од финансијских неприлика растужује чињеница што је село у којем је некад живјело неколико стотина људи и мноштво дјеце, који су имали своју школу, дућан и сеоски дом, но данас је готово посве пусто. Не зна заправо би ли се у цијелом крају могло избројити петеро или шестеро душа, сталних становника.

— Нигдје никога, наступила је велика тишина. Нема ни аутобуса, ни трговине, ни школе, све је нестало као да никада постојало није. Срушен је чак и споменик НОБ-у, на којем је стајало име мога оца. Некад су постојале добре пријевозне везе за Загреб и за Београд, а данас је проблем доћи до Глине – каже нам жена чије је здравље прилично угрожено болестима и годинама тегобног живљења. Више не може обрађивати врт и радити теже послове, али и даље мора бар покоју канту питке воде довући с извора удаљеног више од километра. ■

Ни у кући ни у гарсонјери –
Нада Литра

Nuklearna antistres oaza Evrope

Četvrt stoljeća nakon odluke da se na Trgovskoj gori skladišti nuklearni otpad iz Krškog Hrvatska još nije završila studiju utjecaja na okoliš. Aktivisti i stručnjaci iz BiH upozoravaju na propuste u procesu izrade studije, a potencijalno skladištenje je međudržavni problem

SABOR Republike Hrvatske prije 25 godina donio je odluku da se na Trgovskoj gori, na granici Hrvatske i Bosne i Hercegovine, skladišti radioaktivni i nuklearni otpad. Hrvatska još uvijek nije završila studiju uticaja na okoliš. Visokorangirani dužnosnici prošle su jeseni poručivali da ne odustaju od plana da skladištenje počne 2025. Bosanskohercegovačka strana pak čeka konsultacije prije zvanične izrade studije. Potencijalno skladištenje nuklearnog i radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori je dakle međudržavni problem. U svemu su aktivne i lokalne nevladine organizacije. MARIO CRNKOVIĆ iz Green Tima Novi Grad (nekadašnji Bosanski Novi) smatra da rješavanje tog problema zahtijeva uključivanje međunarodne zajednice.

— Hrvatska i Slovenija imale su energetske i ekonomske benefite od rada Nuklearne elektrane Krško, a rizike žele da prebace na Dvor koji većinom naseljavaju povratnici, kao i na Bosnu i Hercegovinu koja ima dovoljno problema i bez nuklearnog objekta na granici. Zanimljivo je da je kasarna Čerkezovac u čijem se krugu planira graditi nuklearni objekat pozicionirana tako da je bliža centru Novog Grada nego Dvora. Nevjerovatno je da smo u 2024. godini taoci političke odluke donesene još 1999. kada je Trgovska gora odlukom u Saboru Republike Hrvatske izglasana kao lokacija za odlagalište radioaktivnog otpada, iako je bilo i drugih lokacija – kaže Crnković u razgovoru za Novosti.

Građani BiH ne žele snositi nametnute rizike i posljedice toga što su Hrvatska i Slovenija dobijale električnu energiju iz nuklearke Krško, govori Crnković, upozoravajući na problem egzistencije stanovništva Une i Pounja. — Nadam se da će kod donosilaca odluka u Hrvatskoj prevagnuti zdrav razum u odnosu na ekonomske interese privilegovanih kasti te da radioaktivni otpadi iz Slovenije i drugi opasni otpadi sa teritorije čitave Hrvatske neće završiti nadomak rijeke Une – zaključuje Crnković.

AMARILDO MULIĆ, predsjednik udruge Unski smaragd i bivši direktor Nacionalnog parka Una smatra da je mogući negativni uticaj mnogostruk.

— Budući da je rijeka Una na 500 metara od te lokacije, moram reći da ne ide u prilog ni zemljotres koji je zadesio ovo područje. Dugoročno gledajući može doći do akcidenta i curenja materija i tvari iz skladišta, a ugrožen bi osim ljudi bio i biodiverzitet. Radi se o baze-

Kasarna Čerkezovac – sporna lokacija za skladištenje nuklearnog otpada iz Krškog (Foto: Dejan Rakita/PIXSELL)

nu u kome živi pola miliona ljudi, koji bi bili direktno ugroženi. Sa ekonomskog aspekta štete su nemjerljive i dugoročne. Nacionalni park Una je generator razvoja ovog dijela BiH, ali i susjednog Pounja, pogotovo kada je riječ o ekološkom turizmu. Imamo viziju razvoja cjelokupnog Pounja, od izvora do ušća, i sa obje strane treba postojati razumijevanje prema ljudima i prema struci s ciljem da se očuva priroda i da ta destinacija sa obje strane bude prepoznata na turističkim ekološkim tržištima kao antistresna oaza Evrope. Bez obzira na to što moguća lokacija nije direktno naslonjena na područje Nacionalnog parka, turisti će odustajati od posjeta lokaciji koja je u blizini radioaktivnog otpada – kaže Mulić.

JASMIN EMRIĆ, zastupnik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine temu odlaganja radioaktivnog i nuklearnog otpada na Trgovskoj gori prati već dvadeset godina.

— Važna su istraživanja i ispitivanja početnog stanja, hidrološka i geološka istraživanja, mjerenje nultog stanja radijacije. Izvještaji su ohrabrujući jer pokazuju da Trgovska gora nije povoljna lokacija. Potvrđen je naš početni stav da Čerkezovac nikako ne može biti skladište i odlagalište radioaktivnog i nuklearnog otpada. Šest od deset eliminatornih kriterijuma eliminira Trgovsku goru i to prema zakonima Republike Hrvatske. Svako područje koje ima preko 80 stanovnika po kvadratnom kilometru isključuje se iz daljeg posmatranja. Važno je naglasiti i to da se radi o seizmički nestabilnom području, što se potvrdilo i nakon razornih zemljotresa na području Petrinje – kaže Emrić.

Emrić tvrdi da Hrvatska prilikom izrade strateških dokumenata nije ispoštovala Konvenciju iz Espooa (Konvenciju o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica), jer nisu uzeti u obzir podaci o zemljištu, zraku, vodi, pa ni privredi i stanovništvu. Emrić takođe očekuje da će naučne i stručne organizacije iz BiH početkom juna predstaviti rezultate geoloških i hidroloških istraživanja.

Geološka, hidrološka, geofizička i seizmološka ispitivanja traju, baš kao i mjerenje radioaktivnosti nultog stanja, tvrdi EMIR DIZDAREVIĆ predsjedavajući Ekspertskog tima Bosne i Hercegovine. Za provedbu cjelovitog ispitivanja potrebne su najmanje dvije godine jer se ono mora obaviti u svim godišnjima do bima s obzirom na to da je nužno uzorkovati hranu za životinju i ljude, navodi Dizdarević. Osim toga, u obzir se uzimaju i klimatske promjene i meteorologija i pravi se gruba procjena radioaktivnosti u budućnosti.

— Monitoring radioaktivnosti je bitan da se utvrdi početna tačka, ako dođe do migracije radionukleida. Mora se odrediti prirodan nivo radioaktivnosti da biste došli do saznanja je li došlo do migracije. Uzeti su uzorci zemlje, tla i vode za piće prema metodologiji koju je Hrvatska dostavila – kaže Dizdarević.

U toku planiranja strateške studije utjecaja na okoliš Bosna i Hercegovina dobila je notifikaciju o istraživanjima bez zahvata, bez mjerenja. Sada su u toku istraživanja sa zahvatom. Na taj prijedlog istraživanja Ekspertski

tim BiH imao je oko 40 primjedbi. Dizdarević pojašnjava da bosanskohercegovačka strana nije dobila karakterizaciju radioaktivnog otpada koji se nalazi u Krškom. Radionukleidi su osnova za dizajn projekta objekta i osnova za kontejner pakovanja, metalni kontejner i betonski spremnik.

— Naša primjedba je bila da se betonski spremnik planira tako da ima dovoljno prostora za aktivan nadzor, što nije bio slučaj. Naša bojazan je prvenstveno bila da se trenutno zbrinjavanje ne pretvori u aktivno dugoročno zbrinjavanje. Imali smo primjedbe na incidente u Krškom iz 2014. zbog neplaniranih fisijonih reakcija kojima se dobijaju radionukleidi koji su dugoživeći. U kategorizaciji radioaktivnog otpada postoje oni koji se raspadaju do sto dana, a potom imaju i srednje aktivnosti koje mogu doći na Čerkezovac, na odlagalište u blizini zemlje. To su radionukleidi čije je polovično vrijeme raspada dulje od 30 godina, koji idu u odlagalište ispod zemlje na dubinu od 50 do 100 metara. Bitna je pravilna karakterizacija materijala koji se namjerava zbrinuti. Taj dio radova na istraživanju nismo još počeli – kaže Dizdarević.

Prijedlog Ekspertskog tima BiH je da ga se uključi u razgovore s hrvatskim istraživačima prije objave studije o utjecaju na okoliš.

NEMANJA GALIĆ iz pravnog tima Bosne i Hercegovine tvrdi da su obavijesti od hrvatske strane bile neblagovremene i nepotpune. — Razgovarali smo sa Implementacionim komitetom Konvencije iz Espooa u novembru i u dogovoru s njima dobili smo instrukciju da pažljivo pratimo sljedeće korake. Kad hrvatska strana dostavi neophodnu dokumentaciju, opet ćemo biti na potezu. Sve primjedbe i obavještenja smo već uputili i sad radimo na tome da vidimo rezultate istraživanja koji nisu transparentni. Hrvatska nije osporila pravo Bosne i Hercegovine da bude konsultovana, ali problem je što pokušavaju da kupe vrijeme i da odugovlače do trenutka kada vidimo rezultate istraživanja. Moguće je da postoje propusti koje pokušavaju da isprave prije konačne studije, a mislim da se plaše toga da ćemo ukazati na te propuste. Upravo zbog neobavljanja svih tih procedura, Hrvatska kasni s projektom. To nije znak dobre volje Hrvatske nego njihovog načina rada. Bez potpunih i sveobuhvatnih istraživanja ne može se krenuti dalje ni sa studijom uticaja na životnu sredinu, a kamoli dalje ka dobijanju okolišnih i građevinskih dozvola – zaključuje Galić. ■

Vatre sjećanja

Idioti misle da su partizani krivi što nema NDH. Saveznici su se dogovorili da nestanu svi režimi uspostavljeni voljom okupatora i toga bi se morali sjetiti oni koji pokušavaju mijenjati povijest, istaknuo je bivši hrvatski predsjednik Stjepan Mesić na svečanoj akademiji u povodu Dana pobjede nad fašizmom

PROTEKLOG tjedna tisuće građanki i građana prisustvovalo je događanju vezanim uz obilježavanje 79. godišnjice oslobođenja Zagreba, Dana pobjede nad fašizmom i Dana Europe.

Na desetim, jubilarnim Trnjanskim kresovima 4. maja na savskom nasipu kod Mosta slobode, nedaleko mjesta na kojem su 8. maja 1945. u Zagreb ušle prve partizanske jedinice, okupile su se tisuće ljudi. Sve njih uz paljenje kresova u organizaciji Mreže antifašistkinja Zagreba (MAZ) i Srpskog narodnog vijeća (SNV) dočekao je i raznovrstan program – predstavljanje nevladinih organizacija, aktivističke i umjetničke radionice, podjele graha i drugih jela, bogat muzički program i prigodni govori, a večer je završila programom Antifa night u klubu Močvara. Razdražanu i pozitivnu atmosferu nije pokvarila ni presica DP-OVOG IGORA PETERNELA, koji je uz ocjenu da je broj okupljenih ipak manji nego prijašnjih godina, kazao da će Trnjanski kresovi i slična okupljanja kao 'obilježavanje okupacije postati u društvenom *mainstreamu* neprihvatljiva'.

— Veliko je značenje ovogodišnjih Trnjanskih kresova jer su deseti po redu. I ove se godine sjećamo partizana i partizanki koji su oslobodili naš grad od nacifašističkog okupatora, ali upozoravamo i na sve borbe koje ostaju, borbe za radnička prava, borbe za ženska prava koje su stalno na udaru klerikalnih udruga,

ekološku borbu i borbu za očuvanje planete, a upozoravamo i na Palestince i Palestinke, što je važno istaknuti jer je MAZ uvijek stajao uz najpotisnutije skupine – rekla nam je PETRA KURTOVIĆ iz MAZ-a.

Zamjenik zagrebačkog gradonačelnika LUKA KORLAET u svom je obraćanju naglasio da ove godine uz jubilej obnovljenih Trnjanskih kresova pada i 70. godišnjica početka izgradnje nekad Južnog, a danas Novog Zagreba. — Nastojimo razvijati Zagreb na tekovinama antifašizma – rekao je Korlaet, dok je čelni čovjek Trnja, GORAN ĐULIĆ, naglasio da je Zagreb 1945. oslobođen od fašizma.

— Tko je bio drugačiji nije bio poželjan i zato je više od 50.000 Zagrepčana bilo aktivno u NOB-u. Njih 18.000 izgubilo je živote, od toga 7.000 na Dotrščini i za njih ovi kresovi plamte. To znači i da je Zagreb prije 80 godina bio na pravoj strani povijesti – kazao je Đulić.

Dok je pet kresova veselo plamtjelo, na bini su se narodnim i revolucionarnim pjesmama predstavili zborovi Domaćigosti, Ličko prelo, ZborXop i muška pjevačka skupina koje djeluju pri zagrebačkom pododboru Prosvjete. Dok je 'Ličko prelo' bilo usred pjesme, nastalo je struje. Ličani, među kojima je bio i bivši partizan ŠIME MUDROVČIĆ, brzo su se snašli pa su uz ovacije publike nastavili pjevati u mraku, sve dok nije došla struja.

Uobičajeni sastav, iako uz manje novinara, bio je prisutan i 7. maja na polaganju vijena-

ca u povodu navedenih praznika i godišnjica, prvo kraj Grobnice narodnih heroja i na Partizanskom groblju na Mirogoju te u Spomen-parku Dotrščina.

— Ne vjerujem da će biti ometanja obilježavanja naših obljetnica i komemoracija, ali će biti istupa u kojima će se plasirati laži i smiješne konstatacije i kvaziznanstvene činjenice – rekao nam je Franjo Habulin, predsjednik SABA-e RH.

Istoga dana ZUABA Zagreba i zagrebačke županije na čelu s PETROM RAIĆEM i delegacija Prve proleterske brigade iz Beograda na čelu s OLGOM STOJILJKOVIĆ TRIFUNOVIĆ odali su počast za 163 pripadnika brigade koji su 6. i 7. maja poginuli u oslobađanju Vrbovca, a komemoraciji je prisustvovao i gradonačelnik DENIS KRALJ, koji je za narednu godinu najavio još dostojnije obilježavanje 80. godišnjice oslobođenja.

Veliko finale zbilo se 8. maja u punoj maloj dvorani Vatroslava Lisinskog u Zagrebu kada je u organizaciji SABA-e RH i Grada Zagreba održana svečana akademija.

— Današnji svijet kao da je zaboravio što je bio fašizam, odnosno što jest fašizam, jer se s njime suočavamo i danas. Fašizam nije mrtav, koliko god smo vjerovali da je definitivno pobijeden i jednom za svagda protjeran s političke scene. Današnji političari kao da uopće ne shvaćaju što je rat, pogotovo rat u današnjim okolnostima, a uz to i bezočno manipuliraju

pojmovima kao što su fašizam i antifašizam. Ti i takvi današnji političari ne shvaćaju, ili ne žele shvatiti, zašto je važno njegovati i promicati vrijednosti antifašizma i boriti se protiv povijesnog revizionizma, protiv relativiziranja, ponekada čak i negiranja zločinačkog karaktera nacifašizma, što prevedeno na naše domaće prilike znači: ustaštva – istaknuo je Habulin.

— Vihor povijesnog revizionizma pomeo je s ulica i trgova imena istinskih heroja antifašističke borbe i žrtava fašizma. Srušeno je 3.000 spomenika i spomen obilježja, a taj isti vihor donio je na ulice i trgove imena dokazanih ustaških zločinaca. Slabašni povjetarac koji se suprotstavio vihoru revizionizma vratio je neka od tih imena, ali ne sva. Vraćeni su Trg žrtava fašizma, prolaz sestara Baković, ali je nestao Trg maršala Tita, a Ulica 8. maja 1945. još nije vraćena – rekao je predsjednik SABA-e RH.

Zagrebački gradonačelnik TOMISLAV TOMAŠEVIĆ govorio je o važnosti antifašističkog nasljeđa Zagreba, podsjetivši na obnovu spomen-ploče u spomen-parku Dotrščina, otvaranje spomenika žrtvama Holokausta i ustaškog režima na Glavnom kolodvoru i Trnjanske kresove zbog čega će MAZ kao njihov organizator dobiti nagradu grada Zagreba, kao i o procesu preimenovanja ulica imenovanih po ustaškim dužnosnicima: četiri su preimenovane, a četiri u proceduri.

— Na Trnjanskim kresovima skupilo se desetak pametnjakovića koji pokušavaju ući u Vladu, ali i više mladih ljudi nego ranijih godina. Ponosan sam na antifašističku povijest Zagreba i optimističan o antifašističkoj budućnosti Hrvatske – istaknuo je Tomašević.

— Antifašističko utemeljenje naše države je činjenica koja jasno dijeli one koji poštuju svoju domovinu, njen ustavni poredak, nje-nu povijest, ali i njenu povijesnu žrtvu, od onih koji zagubljeni u crnim maglama pokušavaju ne samo revidirati povijest, negirati činjenice i realnost, nego i nude dokazano najcrnje anticivilizacijske scenarije kao budućnost. Nije da ih nema, da ne galame, škrguću zubima, pokušavaju se progurati u prve redove i nije da nisu temeljito osmradili društvene mreže. Ima ih. Ali neusporedivo više ima nas kojima ne može nikakva manipulacija, laž, opsjenarstvo, pomutiti ni razum ni uvjerenja ni vjeru u čovječnost – naglasio je izaslanik tehničkog predsjednika Sabora DAVORKO VIDOVIĆ i poželio da se okrugla godišnjica oslobođenja Zagreba održi u velikoj dvorani pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora.

— Ove Europe ne bi bilo bez nas i vas i onih koji su pali za nas. Bode oči da neki ne razumiju što se u povijesti dogodilo i da su zaboravili da se povijest može mijenjati. Žalosti da je Hrvatski sabor pokrovitelj Bleiburga koji nije tragedija hrvatskog naroda već mjesto gdje je kapitulirala ustaška vojska. Da su prihvatili kapitulaciju Trećeg Reicha, ne bi bilo preko 1.500 poginuli i preko 3.500 ranjenih partizana. Idioti misle da su partizani krivi što nema NDH. Saveznici su se dogovorili da nestanu svi režimi uspostavljeni voljom okupatora i toga bi se morali sjetiti oni koji pokušavaju mijenjati povijest – rekao je bivši hrvatski predsjednik STJEPAN MESIĆ.

Prisutnima su se obratile i izaslanica predsjednika MELITA MULIĆ te u ime tehničke Vlade VEDRANA ŠIMUNDŽA-NIKOLIĆ. U muzičkom dijelu programa nastupili su zbor Praksa iz Pule, ženska pjevačka grupa SKD-a Prosvjete iz Splita te sopranistica BARBARA OTHMAN uz pratnju MARJANA KRAJINE.

Skupu su prisustvovali i preživjeli učesnici NOB-a BUDIMIR LONČAR, IVAN FUMIĆ, Šime Mudrovčić, JAKOV JUKIĆ i MILE KNEŽEVIĆ, kao i predsjednik SNV-a MILORAD PUPOVAC, zagorski župan ŽELJKO KOLAR, brojni bivši i sadašnji zastupnici i antifašistički aktivisti. ■

Nastup ženske pjevačke grupe SKD-a Prosvjete iz Splita na svečanoj akademiji u Lisinskom

Kresovi i bjesovi

Ivo Goldstein je čuveni ljevičar za pitanja hrvatske povijesti, ali je kod izraelsko-palestinskih tema evidentno na desnici. Iz tog smjera difamira on Mrežu antifašistkinja Zagreba i Trnjanske kresove zbog propalestinskog svrstavanja, optužujući ih za antisemitizam

Umjesto radikalnih desničara, napadaju ih uvjetni ljevičari – Trnjanski kresovi (Foto: Matija Habljak/PIXSELL)

LIJEPO je bilo na Trnjanskim kresovima prošle subote – bilo je puno ljudi i dobro vrijeme, i dosta zanimljivih nastupa. Bio je i onaj PETERNEL s još nešto klateža iz DP-a, ali bez ikakvog posebnog efekta na svečanost posvećenu osloboditeljima koji su na tome mjestu prije 79 godina ušli u Zagreb. Osim toga, bilo je dosta policije u uniformi i civilu te redara, pa s te strane nije realno ni mogla doprijeti neka potentnija smetnja. Najinteresantniji i vjerojatno najtoksičniji atak na organizatora i generalno sudionike te manifestacije zbio se ustvari prije nje. I, što je bitno važnije, došao je slijeva – uvjetno rečeno, kako ćemo vidjeti – a ujedno je posrijedi simptom onoga svega što se danas izvoljeva svrstavati u tom smjeru.

'Sve bi to bilo u redu kad ne bi bilo rečeno da fašizam buja i da se kao jedini primjer iz svijeta utvrdilo Izrael. (...) Odjedanput se spominje samo Izrael i pojam 'kolonizacija', što je sramotno. Time se delegitimira Izrael', osvrnuo se na proglas i najavu organizatora Kresova, dan ranije u programu televizije N1, povjesničar IVO GOLDSTEIN. Tištila ga je pritom zapravo samo jedna rečenica iz proglasa Mreže antifašistkinja Zagreba: 'Podrška i puštanje zapadnih institucija, u kojima sudjeluje i RH, pred izraelskom kolonizacijom Palestine, etničkim čišćenjem i genocidom koje izraelska vojska provodi pred očima cijelog svijeta, a protivno svim međunarodnim zakonima.' Nadalje, ponegdje u najavama se moglo vidjeti da Inicijativa za slobodnu Palestinu na trnjanskom nasipu, u sklopu Kresova, organizira radionicu za djecu pod nazivom 'Zmajevi za Gazu'.

Ta inicijativa, odmah da dodamo, u biti je jedina organizacija u Hrvatskoj koja sadržajno i sistematično nastoji pomoći žrtvama izraelske okupacije i, posebno, sadašnjeg uništavanja Gaze. MAZ se tome priključio ovom jednom rečenicom u proglasu, ali Goldstein očito smatra da takav rezon treba sasijecati u korijenu, dok grijeh organizatora Kresova pokroviteljski pripisuje njihovoj 'mladalačkoj hirovitosti, impulzivnosti'. Zaslužuje da ga dalje citiramo, najprije malo o američkim studentima, onda još o našoj omladini: 'Tako nešto je apsolutno neprihvatljivo i s tim tezama nastupaju okupatori kampova u SAD-u. To je vrlo dobro organizirano, vrlo dobro iskoordinirano, većinom to uopće nisu studenti, to su ljudi i organizatori koji dolaze s različitih drugih strana. (...) Jedna od manifestacija antisemitizma je to da se pred Izrael postavljaju zahtjevi koji se ne postavljaju ni pred jednu drugu državu. Ako bi se čak i samo govorilo o Izraelu i Gazi, onda valjda treba spomenuti Hamas i Hezbolah koji su sve to izazvali. (...) Njih treba ganjati. Sve se to stavlja po strani i priča se o navodnom genocidu, tobožnjem genocidu.'

'To je moj praznik', kazat će Goldstein o Danu oslobođenja Zagreba i Kresovima, 'ali se ne vidim tamo uz antisemitsku agendu kao ova. Ti ljudi koji su veliki ljevičari moraju znati da su društva za koja se zalažu, mračna društva. (...) Glavno zlo, sa velikim Z, u čitavoj toj regiji je Iran, jedna mračna teokratska diktatura protiv koje su se digle i arapske zemlje. (...) Ponavljam, manipulacija kakva se dogodila na Trnjanskim kresovima, nije se smjela dogoditi. Naravno, Grad Zagreb i svi ovi suorganizatori o tome pojma nemaju, ali sada moraju znati. (...) Radi se o našem društvu, o zapadnim demokracijama, mi pripadamo Europskoj uniji i tom sustavu vrijednosti', zaključio je Goldstein.

Srpsko narodno vijeće, izdavač ovih novina, bilo je jedan od suorganizatora Kresova, ali nam uopće nije poznato otkud Goldsteinu

informacija da SNV o tome svemu nije imao pojma. Kao jedini eksponirani manipulator u kompletnoj ovoj temi o Kresovima i Palestini, ostat će tako sam Ivo Goldstein. Inače, palestinske je izvore za podatke o broju žrtava usput komparirao s ribičkim pričama o veličini šarana. Ne obazire se on na to što su takve kao njegove i slične podvale odavno razobličene od velikog broja židovskih organizacija i medija te javnih ličnosti, jer drži stranu neusporedive vojne sile.

Za to vrijeme se brojač poginulih u Gazi od aktualnog upada izraelske vojske u tu palestinsku zonu vrtooglavo okreće, prešavši brojku od 32 tisuće još s izmakom prošle zime. Goldstein je unaprijed imao odgovor i na to, pa ga se drži dandanas onako kao što je utvrdio jesenas, na početku odmazde Izraela za Hamasov napad i ubijanje židovskih civila 7. listopada prošle godine: 'Ako je istina da je u Gazi ubijeno 500 djece, za to je kriv Hamas.' Mjesec dana kasnije, u polemici s vanjskopolitičkim analitičarom, bivšim diplomatom BOŽOM KOVAČEVIĆEM, reagirao je slično na podatak da je Izrael te iste 2023. do 7. listopada ubio oko 250 Palestinaca na Zapadnoj obali, među njima i djece, pored tisuća civila koje Izrael godinama drži bez optužnice u zatvoru. Sasvim je jasno da je i za to kriv Hamas, pošto je on 'izazvao' ovo što sad Izrael čini u Gazi – ako je istina, navodno

Netanjahuovska linija ispred antifašističkog savezništva – Ivo Goldstein (Foto: Sanjin Strukić/PIXSELL)

i tobože – a ne treba sumnjati da podjednak zaključak prati dosadašnji broj od već gotovo 14 tisuća pobijene djece i 12 tisuća ranjene unutar tih sedam mjeseci. Tamo ih ima oko milijun, pa ako ih Izrael pravednički baš sve pobije – nema za nj problema, znamo da će krivac biti Hamas.

Takva zapanjujuća lakoća suočavanja s gomilanjem mrtvih na pretpostavljenoj neprijateljskoj strani, u odnosu na onu koja se poima kao vlastita, svakako mora biti poduprta izobiljem popratnih obmanjujućih ilustracija. MAZ-u je Goldstein, bivši hrvatski veleposlanik u Francuskoj i predsjednik Židovske vjerske organizacije 'Bet Israel' u Zagrebu, spočitnuo i ono vezano uz izraelsku kolonizaciju Palestine. Automatski im je pripisao sudjelovanje u ekstremno-ideološkoj poziciji dijela arapske strane koja poriče Židovima pravo na državu. U toj se državi Arape otpočetak baš i nije mnogo pitalo, ali se dosad već preko dvije trećine njezina trajanja i postojanja odvija u okupaciji palestinskih zona. Također, u aparthejdu nad Arapima i kolonizaciji njihova teritorija pomoću sustavnog i štićenog doseljavanja židovskog stanovništva na Zapadnu obalu.

Nasilna kolonizacija, iako ne tek od početka uzurpiranja palestinskih teritorija, jedna je među onima neprijepornim historijskim europskim vrijednostima na kakve se poziva ovaj hrvatski povjesničar. Podrška takvome međunarodnopolitičkom konceptu ogleda se i u današnjoj vojnoj trgovini i pomoći Izraelu od tzv. zapadnih demokracija i pripadajućeg

sustava vrijednosti. Lideri SAD-a i Njemačke tako mjesecima igraju obavezne figure humanitarne zabrinutosti oko Gaze, dok se izraelski premijer BENJAMIN NETANYAHU pomalo duri na njihove opservacije, a trgovina oružjem se dodatno zahuktava. Ne izostaje tu ni Hrvatska, premda je njezin udio simbolički, ali u ovakvim situacijama ni simbolika nije zanemariva. Amerika i Njemačka u trgovini daleko prednjače, međutim, i ne posustaju, mada i sami bilježe masovni osvetnički pokolj nad civilima u Gazi.

Vojnoindustrijska uvozno-izvozna aktivnost prakticira se tim intenzitetom u slučaju Izraela dvosmjerno, jer je ta zemlja i sama unutar top 10 svjetskih trgovaca oružjem. No za takvu unosnu trgovinu neophodno je konstantno potenciranje opasnosti iz smjera, recimo, Irana, pa to i Goldstein čini, dosljedno reproducirajući (neo)cionističke pretpostavke za ratobornost. U tom kontekstu možemo zauzvrat spomenuti tek jedan od novijih priloga drukčijem pristupu, objavljen prije nepunih mjesec dana na izraelsko-palestinskom nezavisnom portalu +972 Magazine. Na njega nam je inače pažnju skrenula izraelska nevladina organizacija Gush Shalom, a sam tekst s naslovom 'Iran se ponaša racionalnije od Izraela – zasad', potpisao je kolega LIOR STERNFELD netom poslije zadnjeg iranskog napada raketama na Izrael.

Poznato je pritom da u Izraelu te širom svijeta i sami brojni Židovi koji se protive antiarapskoj politici izraelske vlasti bivaju često prozvani kao antisemiti. Znajući to, ne treba se čuditi Goldsteinovu refleksu da istu etiketu spremno naljepi hrvatskim antifašistima. U pravilu je takav impuls popraćen eksplicitnom ili barem implicitnom tezom da narod-žrtva najmasovnijeg pojedinačnog zločina, izvršenog u jednoj kratkoj povijesnoj fazi, ne smije biti okarakteriziran za krivca u drugom, novijem masovnom zločinu. No glavna se podvala u tome krije pri isforsiranom formiranju subjekta 'narod' koji zatim, sav monolitan demografski i socijalno i politički, jednostavno transhistorijski svladava čitave epohe i povijesne situacije.

Nešto srodno uočili smo protekli vikend i kod patrijarha Srpske pravoslavne crkve PORFIRIJA koji je u svojoj uskršnjoj poslanici dignuo glas protiv uznapredovalih nastojanja da, kako on sam drži, 'prostom inverzijom srpski narod, žrtva višestrukih genocida i etničkog čišćenja, bude proglašen za počinioca genocida'. Ciljao je na UN-ovu Rezoluciju o genocidu u Srebrenici, iako ona nije adresirana na sam narod kao 'počinioca genocida', ali očita je tendencija SPC-a da se narodu ili 'narodu' kroz historiju pridoda nužno samo jedna moguća, isključiva pozicija kod opreke 'žrtva ili počinitelj'.

Porfirije je u Zagrebu bio nerijetko doživljavao kao neka vrsta svjetonazorskog ljevičara, da bi se s odlaskom na vodeći crkveni položaj u Beogradu pokazao kao desničar. Goldstein je čuveni ljevičar za pitanja hrvatske povijesti, naročito Drugog svjetskog rata, ako govorimo o međuetničkim odnosima, ali je kod izraelsko-palestinskih tema evidentno na desnici. Iz tog smjera difamira on i MAZ kao hirovite žutokljunce, i američke studente kao ubačene provokatore. Pa i neistomišljenike među Židovima u svijetu nazvao je 'minorna lijeva opcija', a tako – kad svu ljevicu opere s palube – ljevičarom ostaje uistinu samo on. Ne bi mu pritom samome trebalo dati ovoliko pažnje za manipulaciju kojom se služi, ali se mora ukazati na disbalans između javnog prostora koji većina medija odvaja za nj i onog što u Hrvatskoj dobivaju svi koje je prozvao. U krajnjoj liniji, efekt se toga svega makar indirektno odražava tamo gdje neprekidno gori – dakle, u Palestini, i na onom brojaču iz kojeg se dimi od preopterećenja, a kvara mu nikako na vidiku. ■

Povorka ponosa 2022.
u Zagrebu (Foto:
Slaven Branislav Babić/
PIXSELL)

Smrt ormaru, sloboda LGBT narodu!

Priopćenje organizacija i inicijativa u kojem se ograđuju od Zagreb Pridea manifest je politike respektabilnosti i asimilacionizma LGBT ljudi u heteropatrijarhalne strukture. Indikativno je i koje riječi nema u njemu: heteropatrijarhata, koji je vrišteće odsutan i iz teksta Nine Čolović

BAUK kruži Hrvatskom – bauk autanja. Sile heteropatrijarhalne Hrvatske sjedinile su se u obrani svetinje ormara, sve političke stranke i liberalni medijski establishment, ŽELJKA MARKIĆ i NINA ČOLOVIĆ, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i kolaboracionisti heteropatrijarhata iz većine LGBT organizacija.

Njihov je cilj orkestriranim napadima i uskraćivanjem prava na javnost neistomišljenicima fingirati konsenzus o neupitnosti ormara uvijek i svugdje, bez obzira na to što je ormar heteropatrijarhalno nasilje nad slobodom i dostojanstvom LGBT ljudi.

Zaboravite na konsenzus, nema ga. Imamo konflikt!

Što se tiče 'Izgubljenog kompasa' Nine Čolović, moje se pojavljivanje u tom tekstu temelji na logičkoj grešci kojom autorica otvara svoju nekoherentnu raščlambu. Započinje citiranjem mog teksta 'Trebam nam Prajd za koji će nam reći da nam nije trebao' s portala Crol.hr, pa onda tematizira kandidaturu koordinатора Zagreb Pridea FRANKA DOTE za Sabor na listi SDP-a i objavu LGBT kompasa, sugerirajući da je sve to direktno povezano. Ali, *post hoc, ergo propter hoc*. Također, moj citat koji je navela školski je primjer *cherry pickinga* iz kojeg je onda izvukla *strawmana*, sve prije kraja prve kartice teksta.

Neću se baviti tim logičkim pogreškama, želim ukazati da sam zahvaljujući njima završio kao dio fiktivnog trijumvirata 'Dota-Duhaček-Zahtila', zbog čega mi je Čolović pripisala stavove koji nemaju veze s onim što javno zastupam. Odgovaram za svoje riječi i djela, tuđe si ne dam pakovati.

S objavom LGBT kompasa nemam direktne veze. Godinama izbjegavam osobnu komunikaciju s ukupnim srednjostrujaškim LGBT projektizmom, među koje sam u svom tekstu na Crol.hr-u ubrojio i Zagreb Pride, kudeći ih što su postali politički impotentni kao i ostali.

Ako sam zato nekakav ideolog 'gej radikala', okej. Zato bi mi bilo draže da Čolović nije iskonstruirala moju poziciju u toj priči, već da je zaključila kako moja pisana riječ ima moć izazvati nacionalni politički *clusterfuck*.

Čolović se pita što je u mojim idejama radikalno – neka sljedeća Povorka ponosa, kako predlažem, bude u Dubravi pa će hrvatska zbilja odgovoriti na to! – te poentira: 'Voda je prilično mlaka tu gdje Gordan Duhaček, Franko Dota i Zagreb Pride gaze.' Ako je mlaka, zašto je LGBT kompas izazvao moralnu paniku zbog 'prisilnog autanja' istaknutih HDZ-ovaca?

Pitanje nije retoričko, a odgovor ima nekoliko slojeva. Prvo, objava LGBT kompasa je u PR smislu bila nedomišljena i u javnosti svedena na Dotine istupe. Tužno je što u Prideu nema nikoga osim Dote sposobnog i/ili voljnog za javno istupanje, pa nije bilo jasno kad govori koordinatori udruženja, a kad kandidat za Sabor na listi SDP-a. To nas dovodi do (loših) odnosa među (nekim) LGBT udrugama i na odnose Možemo! i SDP-a u izbornoj kampanji. Iz rasprave na Facebooku je jasno da se najviše strasti uložilo baš u to, ali mene to grebanja za status i glasove na izborima ne zanima. Treći, najvažniji sloj je pokazao da većina onih iz LGBT zajednice, koji su se zgražali zbog LGBT kompasa, od drveća ne vidi šumu.

Prije objave LGBT kompasa imali smo kampanju u kojoj nije bilo prostora za LGBT teme. Prošla bi kampanja bez uključivanja LGBT organizacija, sve se isporučilo strankama i srednjostrujaškim medijima. Zbog toga objavu LGBT kompasa, iako nezgrapno izvedenu, smatram aktivističkim potezom *par excellence*, jedinim pravim aktivističkim potezom u kampanji. To je bitno, ostalo je sporedno.

Odjednom se otvorio javni prostor za LGBT teme i probijanje granica onoga što liberalni *mainstream* dopušta LGBT ljudima. Umjesto da iskoriste i ostale LGBT organizacije i inicija-

Prije objave LGBT kompasa imali smo kampanju u kojoj nije bilo prostora za LGBT teme. Zbog toga njegovu objavu, iako nezgrapno izvedenu, smatram aktivističkim potezom par excellence, jedinim pravim aktivističkim potezom u kampanji. To je bitno, ostalo je sporedno

tive, njih 16 se udružilo u tome da taj prostor brže-bolje zatvore kroz priopćenje u kojem se ograđuju od Zagreb Pridea.

To priopćenje jedan je od najštetnijih dokumenata u povijesti hrvatskog LGBT aktivizma.

Njime su priznali da bi pustili da prođe kampanja, a da oni ne pomaknu prstom, ali su Zagreb Prideu docirali što su 'propustili priliku za pružanje korisnih informacija za informirano glasanje'. Ako je Zagreb Pride 'propustio priliku', što je vaša izlika što priliku niste iskoristili? Nema projekta koji bi vam to platio? Ne mislim da su se House of Flamingo (*love ya!*) time trebali baviti, ali mislim da npr. Dugine obitelji, Ponosni Zagreb i kolektiv jesu.

Festival licemjerja se nastavio, pa tako podsjećaju 'svaku osobu na njezinu dužnost da se informira i aktivno sudjeluje u izbornom procesu' umjesto da su podsjetili sami sebe!

I onda za antologiju političke gluposti: 'Samo tako (moj naglasak!) možemo osigurati da naša zajednička prava, ali i individualne vrijednosti, budu adekvatno zastupljeni i zaštićeni u političkim arena.' Samo tako?! Oni su političko polje i sve mogućnosti djelovanja sveli na izlazak na izbore. MILAN BANDIĆ je iz groba ponosan na vas, ista ste politička škola. Ne pada im na pamet da se politički može boriti i npr. uličnim protestima, blokiranjem institucija, građanskim neposluhom itd. – te kovinama LGBT borbe kroz povijest.

Zatim, nehotični vrhunac razotkrivanja vlastitog štetočinstva: 'uloga (LGBTIQ+ organizacija, op. a.) nije poticanje ili forsiranje autanja (moj naglasak!), već omogućavanje okruženja u kojem svaka osoba može samostalno kontrolirati svoj proces otkrivanja identiteta.' Ovo je hrvatski specifikum u povijesti svjetskog LGBT aktivizma, okupljanje 16 'organizacija i inicijativa' s porukom da njihova uloga 'nije poticanje autanja'.

Naročito ih razotkriva riječ 'uloga', a ne npr. misija, svrha, cilj. Hoće jezik pravo: oni igraju ulogu aktivista, aktivizam glume. Nude 'omogućavanje okruženja'. Kako bi se moglo 'omogućiti okruženje' u kojem će se ljudi autati? Je li se lakše autati u društvu kojem je više ili manje aut ljudi? Ima li više aut ljudi u odnosu na broj stanovnika u Berlinu i Madridu ili u Zagrebu? Jesu li Berlin i Madrid došli gdje jesu tako što su se maltene sve tamošnje 'LGBTIQ+ organizacije i inicijative' udružile u stavu da njihova 'uloga nije poticanje autanja'?

To priopćenje je manifest politike respektabilnosti i asimilacionizma LGBT ljudi u he-

teropatrijarhalne strukture. Slutim da neki koji su ga potpisali to uopće ne razumiju. To je pledoaje za depolitizaciju LGBT pokreta i svedenje aktivizma na psihoterapiju. Neće moći, ideologija je iznad psihologije. Koristim ovu priliku, vidim da je u modi, da se ogradim od njih i kažem da mene i moje političke interese ne zastupaju.

Indikativno je i koje riječi nema u priopćenju: heteropatrijarhata, koji je vrišteće odsutan i iz teksta Čolović. Jer to su priopćenje i njen tekst dio iste priče, proizvod istog miljea koji je u proteklih 10–15 godina učinio sve da uspješno otupi oštricu hrvatskog LGBT aktivizma.

Tu je točka našeg razlaza: mene zanima uništenje heteropatrijarhata i oslobođenje LGBT ljudi, njih (očito) ne. Mene zanima aktivizam, njih projektizam. Ja želim politizirati i radikalizirati LGBT ljude, oni ih žele depolitizirati i asimilirati. Ja želim revoluciju, oni brane malograđanski *status quo*, jer im omogućava zadržavanje pozicija. Dovoljno je pogledati budžete glavnih LGBT udruga da bude jasno kako vodeći ljudi u njima imaju izdašne razloge za netalasanje.

Zato smo u političkom konfliktu. Zato je deplasirano što Čolović moju podršku autanju HDZ-ovaca, članova osuđene zločinačke organizacije i jedne od ključnih utvrda hrvatske homofobije, tumači jeftinim psihologiziranjem, izmišljajući moju emocionalnu potrebu za 'kaznom ili osvetom'. Ne, to je politička borba.

Odbacujem i nemišti 'save the children' dio njenih optužbi, u kojima zlobno fantazira da ćemo Dota, ZAHTILA i ja naokolo autati nekakve klince ako nas uhvati žuta minuta. (Ovo je i suptilno podmetanje potencijalne pedofilije trojici pedera, još jedan homofobni *evergreen*.) Ja neću, a koliko ih poznam, dao bih ruku u vatru da neće ni njih dvojica. Politički tu nema koristi, ali čak i da je nekim spletom okolnosti bude, opet ne bih to napravio. Zato što moji politički potezi proizlaze iz analize konkretne situacije i zato što sam čovjek s moralnim, ahem, kompasom.

Znakovito je da Čolović pokazuje daleko više empatije za HABIJANA, ČELIĆA i PAVIĆA nego za mene, moja joj 'patnja' uslijed izlaganja 'homofobnim pritiscima u javnome prostoru' dođe kao loš *punchline*. Ne treba mi njena empatija, no što o njoj govori činjenica da između Habijana i mene bira Habijana kao onoga koji više zaslužuje suosjećanje? Ah, da su ERNST RÖHM i ROY COHN dobili samo malo više 'osnaživanja i podrške'...

Odbacujem i njenu tvrdnju da sam se 'obručke dao u dekontekstualizaciju i individualizaciju narativa o autanju'. Baš suprotno, autanje uvijek tumačim u širem kontekstu, što dokazuje niz tekstova koje sam kroz godine objavio na Crol.hr-u.

Zato se baš Čolović prihvatila dekontekstualizacije u vezi tragičnog slučaja MISLAVA BAGE. Viktora Zahtila optužuje da ga je 'posthumno autao'. Ormar je u njenom umu jači i od smrti, vječan je. Istom logikom, NIKOLA TESLA je 'posthumno autan' u hvaljenoj biografiji koju je o njemu objavio W. BERNARD CARLSON. Po Čolović, o gej ljudima trebamo vječno lagati. To je standardna homofobna politika zatiranja istine o nizu slavniht LGBT povijesnih ličnosti, to je ideologija ormara.

Da do kraja kontekstualiziram priču o Bagi i 'posthumnom autanju'. Kada je taj poznati novinar tragično skončao, sva njegova strejt ekipa je imala pravo za njim javno žalovati i sjećati ga se na društvenim mrežama. Kada je isto učinio Zahtila koji je Bagu poznavao iz gej miljea, nastao je skandal. Poruka je bila jasna: 'Kuš, pederi! Otkud vama ideja da imate jednako pravo javnosti! Vaše je da o Bagi čkomite ili lažete po našoj mjeri.' *Fuck that!*

Zapravo sam ostao šokiran svim natruha ma homofobije u tekstu Nine Čolović, koje

Najgori dio teksta Nine Čolović je teza da je 'ormar nasilje, ali je i autanje nasilje'. Propušta napisati da je ormar tlačiteljsko nasilje heteropatrijarhata nad LGBT ljudima još od njihova rođenja, dok je autanje emancipatorsko nasilje protiv heteropatrijarhalnog jarma i laži

prepoznam i u preziru koji iskazuje za to što neki gej muškarci ponekad izadu partijati. Kriv sam! Čak volim pušiti kurac i nemam problem to javno reći.

Ipak, najgori dio njenog teksta je teza da je 'ormar nasilje, ali je i autanje nasilje'. Propušta napisati da je ormar tlačiteljsko nasilje heteropatrijarhata nad LGBT ljudima još od njihova rođenja, dok je autanje emancipatorsko nasilje protiv heteropatrijarhalnog jarma i laži. Za nju je to isto, kao da gleda kako jedan na drugog pucaju ustaša i partizan, pa zaključuje: 'Vidi ova dva nasilnika!'

Prethodno koristi argument svakog homofobnog roditelja da 'autanje nikada ne povlači rizik samo po osobu koja se auta', pa nabraja kako je autanje problem i za bracu i seku, i za macu i kucu LGBT čovjeka. Ima li perfidnije emocionalne ucjene?! Kada LGBT čovjek konačno smogne hrabrosti izaći iz ormara, Čolović mu odmah stavlja na leđa očuvanje komocije njegove okoline, koja i dalje uživa privilegije heteroseksualnosti, kao ono o čemu bi primarno trebao brinuti. To je dodatno psihološko mučenje LGBT ljudi, povrh onog koje nam je priuštio boravak u ormaru.

Ironično, sve to o autanju piše osoba koja je bila članica inicijative AUT na Filozofskom fakultetu.

Čolović na kraju pokušava poentirati, pa lamentira što 'dok raspetljivamo internaliziranu homofobiju i transfobiju na koje su se Duhaček i Zahtila namjerili, ekonomski i socijalni kontekst koji ih generira ostaje netaknut'. Bujrum, Nina, dotakni ga! Mogla si tome posvetiti svoj tekst, umjesto što podmećeš homofobne klišeje. Ja obrađivah 'ekonomski i socijalni kontekst' u nizu tekstova kroz godine i ne dozvoljavam da me se posramljuje jer 'raspetljivam internaliziranu homofobiju i transfobiju', niti ću se ikome ispričavati što mi je to važno.

U smislu konkretne političke akcije, Nina Čolović ne nudi ništa osim defetizma, a bolje ne nude ni vodeće hrvatske LGBT udruge.

Jedna je nedavno imala kampanju u kojoj je heteronormativnoj većini poručivala 'Ja sam kao ti'. To je asimilacionizam. Moja ideologija je suprotna: ja nisam kao ti, već kao ja. Vi budite poput njih, ako je to domet vaše politike, ali ja do kraja života planiram biti jedino ja. To je pitanje slobode, jednakosti i ljudskog dostojanstva, heteropatrijarhatu se umiljavati neću. Stoga je moja poruka: smrt ormaru, sloboda LGBT narodu! ■

Portret zanesenog dječaka

Ratna zbilja, koju je prošao u uniformi partizana, oblikovala je i umjetničko biće Ćopićevo, što se dalje reflektiralo i na literarno djelo njegovo. Manje je poznato da su pisac Ćopić i kompozitor Bombardelli kreirali neobično klasičnu 'baletsku poemu'

S PORO, gusto i tiho, kao med kad ga je u boci malo i kad se boca pomalo nagne ustranu, gotovo sasvim neprimjetno mimoišla je ovu javnost i našu gluhu kulturu 40. obljetnica smrti velikoga književnika s ovih prostora; književnika, čija su djela zadnjih desetljeća, rukom lektire, poput vještoga kipara oblikovala i naša djetinjstva, ali i poneko od djetinjstava naše djece. BRANKO ĆOPIĆ, ime je književnikovo...

Da, mi sredovječni mamlazi pamtimo ga kao ekscs iz škole, sjećamo ga se kao imena pisca čije djelo moramo pročitati do petka, ili

ponedjeljka, iza vikenda. Mlada naša braća i sestre, brusom ili brusilicom vremena unesenog u naše živote, imaju ga i čuvaju negdje blizu u pameti, pa makar kao faktografiju s obligatne školske legitimacije: ili kao usputnu bilješku što je nalijepljena poput sličice u album, odnosno kao tuđim čitanjem ulivenu u kakvo naše krhko znanje iz lektire. Lektira nije samo nešto strašno, i dosadno, iz gorkoga iskustva daštva: lektira je možda i prva naša stvarna muka iz vremena školske nevinosti... Lektira se spoznaje naknadno. Obično u vrijeme kad nam vlastita djeca dorastu do u stresne tegobe te muke... Pa kad mi, tek kao roditel-

lji, dobrovoljno stanemo čitati bivšu lektiru kao neki oblik neobavezne naknadne družbe s knjigom mimo prvotne usiljene i nametnute uvjetovanosti za dobiti kakav obrazovni bod ili ocjenu unesenu u školski dnevnik.

Mnogi je književnik s ovih naših prostora imao itekako uspjeha u prihvatljivosti i prijemčivosti svojega djela u više vidova izražajnih emanacija, ali je malo onih koji su poput Ćopića svoju slavu doživjeli i koji su bili preneseni od praihodišnjeg teksta do publike kablovima kazališne drame, filma ili, čak, baleta... Prirodnost nalaže, naravno, da vrsni pjesnik, ili makar i solidan pisac, dožive priznanje svojega napisanog djela u vidu objavljene pa od publike prihvaćene knjige, ali da ta ista knjiga, ili makar dio njezin, prometne se iz poglavlja ili djelića do u cjelovečernju sineastsku projekciju ili kazališnu predstavu, e, to je već artistski rezultat kakav su u svoj *curriculum vitae* upisali baš izdvojenici iz svoje branše ili generacije.

I, baš zato, i ovaj trenutačni podjednako kao i onaj jedan od mogućih portreta Branka Ćopića što izmiče iz postojećih izvora dostupnih s i više od kanonska ljenčarska 'dva klika', stvorit ćemo ovdje na temelju podataka koji su ili poznati malo pa ništa, ili su antologijskim neznanjem sasvim zakopani u mračnim arhivima slabo dostupnim i struci i istraživačima, a nekmoli zainteresiranim ljubiteljima i inim kulturnjacima čija se uzradovanost manifestira svakim novim i neočekivanim podatkom ili iskustvom.

Stoga ću se ovdje sada pinkicu odalečiti od onoga famoznoga proznog opusa Ćopićevog, kojim je zavazda zabetonirao i ovdašnju književnost u svenacionalni zid kolektivne pismenosti, kao što je trajno u isti mah time ubilježio i vlastito ime u njoj, našoj pismenosti iliti književnosti. Čitali smo njegove knjige pripovijedaka i pjesme koje su bile sročene za nekoć nas djecu i, sada, za djecu našu – i, tim pjesmama, i, toj dječjoj literaturi, teško da je naći premca: svaka čast IVANI BRILIĆ MAŽURANIĆ! – ama, za inu neku prigodu neka bude ostavljeno govorenje o knjigama 'Doživljaji Nikolettine Bursaća', 'Orlovi rano lete', 'Ne tuguj bronzana stražo'...

Ratna zbilja, koju je prošao iskustvom vlastite kože kao neposredni borački sudionik u uniformi partizana za Drugoga svjetskog rata, uvelike je oblikovala i umjetničko biće Ćopićevo, što se onda dalje direktno reflektiralo i na literarno djelo njegovo. A toj proždirućoj i destruktivnoj sili dragovoljnog participanta skupnoga trpljenja iz prvoga reda i prvoga rova – sili što je nagrizala čovjeka i tjelesno, ali ga je istodobno bila izjedala i duševno – nakon repetirane puške on se bio suprotstavio i u bočici s tintom namočenim perom. Prepoznajući u tim humanističkim intencijama htićenje da javna slika na društvenom štafelaju zaprimi obrise čovjeka i čovječnosti, dalmatinski su kazalištarci zjenucu svojega pogleda bili usmjerili prema stvaralačkoj rezidenciji što ju je u areal izvedbene umjetnosti kanila odaslati i virtualna ekspozicija originalnoga tekstualnog Ćopićevog prateksta.

Tako su još neohladeći od neposrednih ratnih i riskantnih djelovanja i bogomdanih preživljavanja, gdje su drugarskim suživotom barutnim ognjem očeličili svoje čojstvo i prekalili međuljudsku ćutilnost koja nepoderivim varom sljubljuje šav doživotnog prijateljstva i pobratimstva, i pisac Branko Ćopić i kompozitor SILVIJE BOMBARDELLI taman po utihnuću puščanom u NOB-u kreirali neobično klasičnu 'baletsku poemu': 'Grob u žitu'. Balet to je stvoren po svim elementima efektnih glazbenih aduta žanra, koji će se održati na repertoaru u nizu premijernih prikazanja. Praizvedba, pak, zbit će se u oslobođenom Splitu, u Narodnom kazalištu, 6. lipnja 1946.

Uzevši Ćopićev predložak, Bombardelli je sam sastavio sinopsis i muziku komponirao u šest slika. Znakovita su imena tog baletnog heksaedra: 'Dolazi legija crna', 'Na cesti više grada čitavi dan se biju tri bojne i brigada', 'Uzmak – humka kraj ceste u hitnji načinjena – pala je jedna žena', 'Djevojka Jagoda sniva', 'Kraj ceste podgrmečke' i 'Dodite, drugovi, slomite grabljive šape dvije'. Izvedba je uključivala i naratore MIRU BANJANIN i BRANKA PLEŠU, što je dalo i dodatnoga lirskog safta, naročito stoga što je stihove bio napisao JURE KAŠTELAN, dok je primabalerina bila solistica splitskoga Narodnoga kazališta JITKA IVELJA. Koreografiju je osmisila MILA KATIĆ, scenografiju izradio naturalizirani Splitsanin iz Hamburga slikar RUDOLF BUNK, a orkestrom je dirigirao sâm skladatelj Bombardelli. Ovaj je baletni Ćopić bio obnovljen i 24. svibnja 1959., 'u čast 67. rođendana Predsjednika FNRJ JOSIPA BROZA-TITA', kad su ga koreografirali MILJENKO ŠTAMBUK i NIVES ZELIĆ, a scenografiju podigla već tada afirmirana naša likovna umjetnica JAGODA BUTIĆ-BONETTI. U dvorani Doma brodogradilišta Split 21. veljače 1975. izvest će se i u povodu 25. obljetnice rada baletnog meštra Miljenka Štambuka, koji je veliki trag ostavio i u Beogradu, ponajprije u Pozorištu na Terazijama. I, zadnji put ovo će djelo Splitsanima predstaviti dirigent VJEKOSLAV ŠUTEJ, 27. srpnja 1981., također uz Štambukovu suradnju.

Onog istog poratnoga kalendara kad je bio praizveden Bombardellijev balet, samo pola godine kasnije, 20. prosinca 1946. Branko Ćopić dočekat će i svoje dramsko kazališno krštenje. Bit će to premijera predstave 'Družina junaka', odnosno 'pionirska-zverinja igra u 5 činova', sasvim u stilu s dominantnošću humorističnosti u Ćopićevim komadima, kao i stavljanje djece u središte dramske vrtnje. A i velika ansambl-predstava najavljuje *castlistu* ovim riječima: 'U ovom komadu govore, bore se, sude, kukuriču, njuškaju, lažu, tuku se, podvaljuju (već kako ko), sljedeća lica... I ovaj put scenograf je bio Rudolf Bunk, dok je režiju potpisala ruska redateljica s velikim stažem u Dalmaciji – LIDIJA MANSVJETOVA.

Tucet godina kasnije i drugi će Ćopićev naslov doživjeti dramaturgiju na otvorenoj kazališnoj pozornici u Splitu: 'Doživljaji Nikolettine Bursaća', izvedeni 1. studenog 1958. Bili su to 'scenski razgovori u dva dijela' koje je po motivima iz piščevih pripovijedaka, i po istoimenoj knjizi, za teatarsku igru bio prilagodio MINJA DEDIĆ, koji je ujedno bio i režiser i scenograf. Scensku muziku skladao je VINKO LESIĆ, a naslovnog junaka tumačio doajen splitskoga glumišta TEJA TADIĆ.

Ovaj je lik možda i najviše obilježio literarni opus Branka Ćopića, pa ne čudi što je i prije ove kazališne inscenacije doživio i filmsko uprizorenje. Film 'Nikolettina Bursać' 1964. godine snimio je redatelj BRANKO BAUER. Međutim, Ćopićevo ime poput međašnika stoji uklesano u domaćoj nam filmografiji, budući se film 'Živjeće ovaj narod' (1947.), koji je režirao NIKOLA POPOVIĆ iz Beograda po Ćopićevom scenariju, službeno smatra prvim filmom poslijeratne kinematografije u Hrvatskoj. I 'Major Bauk' (1951.), i 'Orlovi rano lete' (1966.), i 'Hajdučka vremena' (1977.), i 'Magareće godine' (1994.), samo su neki od filmova učinjenih po djelima ovoga pisca.

No, uza sav neporecivi uspjeh što ga je na više polja bio pozeo ovaj dobri nasmijani dječak što se bio rodio u Hašanima pokraj Botsanske Krupe, 1. siječnja 1915., odlučio je ipak sâm skončati svoj život bacivši se u Dunav s jednog beogradskog mosta. Dneva 26. ožujka 1984. stalo je srce neodraslog dječaka koji je napisao najčudesnije djelo za djecu, koje će nadživjeti sve nas – 'Ježevu kućicu':

Po šumi, širom, bez staze, puta, Ježurka Ježić povazan luta. Lovom se bavi, često ga vide, s trista kopalja na juriš ide... ■

Branko Ćopić (Foto: Wikipedija)

Nada

Društveni
magazin
Srpskog
demokratskog
forumu

NOVOSTI
HOBOĆIA

#1273, petak 10. 5. 2024.

BOJANA VUNTURIŠEVIĆ Verujem da i dalje možemo da se volimo

Znam da postoje ljudi koji veruju u isto što i ja, da možemo da živimo zajedno i lepo razgovaramo. Malo nas je, ali može ta manjina da nauči većinu da ništa nije strašno, ni sve što su pokvarili u prošlosti. Ne mi, nego naši preci. Mi smo od predaka bolji, a to je i poenta

BOJANA VUNTURIŠEVIĆ rođena je u Požarevcu, a Fakultet muzičkih umetnosti završila je u Beogradu. Javnosti je postala poznata 2007. godine kao pjevačica pop benda Svi na pod, a 2017. je objavila svoj prvi solo album 'Daljine'. Šest godina kasnije stigla je 'Ljubav', album koji prate iznimno pozitivne kritike i rasprodani koncerti. Vunturišević je danas istaknuta kantautorica i diplomirana glazbena pedagoginja, a piše tekstove i drugim izvođačima iz regije. Uskoro će, 22. svibnja, nastupiti u zagrebačkom Vintage Industrial Baru, a tim povodom smo vodile razgovor u zadimljenom podrumu jednog objema estetski nevjerovatnog zagrebačkog hotela.

Publika vas voli gdje god da dođete, a kažete da vi posebnu ljubav imate prema hrvatskoj obali, odnosno otocima. Što je ono što vas najviše privlači ovom području?

Možda to dolazi od mojih roditelja. Rodila sam se 1985. godine, u vremenima kada je Jugoslavija još uvek postojala. Elektroprivreda Srbije tada je imala svoja odmarališta duž Jadranske obale, imali su ih i u Budvi i u Sutivanu na Braču, a moji roditelji su uvek birali da letuju na Braču. Iako se ne sećam tih letovanja, sećam se grupe Magazin, sećam se moja tetke koja me posebno bombardovala sa TONČIJEM HULJIĆEM i LJILJANOM NIKOLOVSKOM, tadašnjom pevačicom Magazina. I nekako kada dođem u Dalmaciju, tu sam u Jugoslaviji. U Dalmaciji sam u Jugoslaviji, u Sarajevu sam u Jugoslaviji i nigde više nisam u Jugoslaviji. Mnogo mi je bilo drago danas kada su mi neki Zagrepčani rekli da, kada oni dođu u Beograd, da su u Jugoslaviji. I otud moja ljubav za Dalmacijom – zato što je moje političko, nacionalno, ne znam ni ja kakvo sve opredeljenje, to da sam Jugoslovenka. U njoj sam se rodila, te ideje i dan danas poštujem, živim ih i prenosim, ne samo na svoje dete, već i na decu sa kojom radim.

Po struci ste glazbena pedagoginja, a pre deset godina ste osnovali dječji zbor Dřhor. Kako vam je raditi s djecom, između ostalog i s vašim sinom Dušanom? Veseli li vas to više nego rad s odraslima ili je pak i zahtjevnije?

DUŠAN dođe na probe, ali neće da peva i onda mu zadam da u kuhinjici pored naše sale vežba pisanje. Mnogo mi je lakše da radim sa decom, čistije, iskrenije, sa moje strane mora da bude smisljenije, sistematičnije, promišljenije itd. Deca su me naučila kako da komuniciram sa odraslim ljudima, pošto je moja priroda takva, vrlo sam temperamentna, nestrpljiva, nesistematična i onda me je muzička pedagogija baš naučila tome da moram od bližeg ka daljem, od poznatog ka nepoznatom. Deca me kupaju iznutra, kada dođem onako mrzovoljna na probu, vrlo često mi popravu dan i mislim da ću možda nekad prestati da se bavim muzikom, ali da radom sa decom neću nikada.

Što najviše vole pjevati? Biraju li sami pjesme ili ih vi odabirete?

Ja im biram pesme i, eto mene opet u Dalmaciji, imamo dve pesme od VOJKA

v, a to su 'Cilit Beng' i 'Svaki dan mi je rođendan'. Pevamo i 'Punjene paprike' od Dječaka, IDU PRESTER i Lollobrigidu. Tu su i neke autorske stvari, prošle godine smo izbacili pesmu 'Suncokreti' koja je izašla na Svetski dan dece sa Downovim sindromom. Pevamo i Disciplinu kičme, uglavnom je to sve neka pop-rock muzika sa jugoslovenskih prostora.

Sve prvo mi je najdraže

Pišete i muziku za kazalište, a pisali ste između ostalog i za predstavu 'Crvena: samoubistvo nacije' koja govori o nasilju nad ženama. Kako pristupate skladanju za kazalište i kako vam je bilo raditi na toj predstavi? Kazalište, naime, kako vas od svega možda najviše privlači upravo rad u kazalištu. Zašto?

Da, to baš volim da radim. Rad u pozorištu mi je ostao u sjećanju kao jedan od najboljih angažmana koji sam ikada imala. Nisam mnogo radila, uradila sam dve predstave, a obe su nastale po tekstovima MINJE BOGAVAC. 'Crvenu: Samoubistvo nacije' je režirao VOJKAN ARSIĆ, a 'Devojčice' Minja. Rad na 'Crvenoj' mi je možda draži nego rad na predstavi 'Devojčice' samo zato što je to bilo moje prvo iskustvo u pozorištu, a najviše volim i prvi poljubac, i prvi izlazak, i prvi koncert, i prvi album i prvu pesmu. Sve prvo mi je najdraže. Tada sam napisala osam songova. To su opasne pesme, pesme koje dižu revoluciju, te pesme ruše vlast i šalju mene i Minju u zatvor. Jako mi je žao što to nismo snimile u studiju, ali možda je tako i bolje jer smo sada ti i ja ovde, a na slobodi smo i Minja i ja.

Bili ste aktivni na prosvjedima protiv nasilja u Srbiji, a u više navrata ste marširali i za 8. mart te protiv rodno uvjetovanog nasilja. Imate li dojam da se išta mijenja na tome polju?

Pa mislim da se polako ljudi u Srbiji, i žene i muškarci, vaspitavaju da se bolje odnose prema čitavom društvu, a posebno prema ženama. Ali je i dalje ona kriva šta je radila noću, zato što je upisala glumu, jer je uradila ovo ili

Moje političko, nacionalno, ne znam ni ja kakvo sve opredeljenje je to da sam Jugoslovenka.

U Jugoslaviji sam se rodila, te ideje i danas poštujem, živim ih i prenosim. Otud i moja ljubav za Dalmacijom

ono. I mislim da će nam trebati još neko vreme da te stvari malo dođu na svoje. Pretprošle godine smo imali ženske proteste, oni su mi možda omiljeni, nekako najemotivniji, najeksplozivniji. Kad bi te žene i ženske solidarnosti organizovale protest protiv nasilja u Srbiji, mislim da bi to bilo učinkovitije nego što su protesti koje imamo danas.

Na spomenutim prosvjedima bila je aktivna i zapažena mlada pjesnikinja Radmila Petrović. S njom ste, među ostalim, radili na drugom Senidinom albumu. Kako je tekla suradnja i kako je nastao legendarni stih 'Tebi seansa, meni renesansa'?

Taj je stih napisala RADMILA, a ona i ja smo se upoznale na protestima. Za njenu poeziju sam znala jer sam je čula u emisiji '24 minuta sa Zoranom Kesićem'. Potom mi je moja drugarica MARIJA STOJANOVIĆ poklonila njenu knjigu. Na protestima smo se zapratile na Instagramu, dogovorile da se vidimo i kasnije provele jedno čitavo prepodne zajedno na kafi. Sa Radmilom razgovor kada krene, ne ume da stane, teče sve dublje i dublje, a ja sam podelila sa njom to da imam neki SENIDIN demo koji je *drum 'n' bass*, ali prilično ravna melodija, što mene baš i ne inspiriše. Volim kada je melodija raskošna, onako amplitudna. Čim je melodija ravna, u pomoć zovem Minju Bogavac ili MAŠU SENIČIĆ ili Radmilu. Ona je napisala prvi deo te pesme 'Senida', a ja sam nastavila. I, eto, pesma maltene postade feministička himna.

Radite li još nešto za Senidu?

Sad joj radim neke pesme za treći album. I biće jako lepo. Jedna od tih pesama, 'Delija', izašla je nedavno i oslanja se malo na srpsku lirsku pesmu. Uradila sam joj i jedan *blues*, ja ga zovem 'U tri lepe', ali nismo još uopšte razgovarale o naslovima. Treću zovem 'Idi gade, ko te dade' i ona je malo svadbarska, a četvrta, poslednja koju sam uradila, zove se 'Alo, alo'. Bukvalno dan posle mog beogradskog koncerta koji se desio 23. marta, bila sam zgažena, umorna, ležim kod kuće i Senidah mi piše: 'Pomagaj, ja sam na Tajlandu, sutra mi dolazi snimatelj, prekosutra snimamo spot za pesmu koja nema lirikse.' Govorim joj: 'Sendi, Dušanu je danas rođendan, sutra slavimo. Pošalji, ali ne obećavam.' Ona mi je poslala i to je iz mene samo krenulo da curi i nastala je lepa pesma.

Može svet da se ruši ako sam napravila dobru pesmu

Mislite li da najbolje stvari, najveće inspiracije dolaze onda kada ste 'na dnu', u nekom teškom životnom periodu?

Kada si na dnu, verovatno je umjetnost kao lepa stvar i jedina za koju možeš da se uhvatiš da bi se iščupao. Kada sam srećna, iz mene samo izlaze banalnosti. A kada sam na dnu, kada sam u nekom blatu, verovatno vapim za nečim lepim i onda iz dubine duše, stomaka, srca, ne znam ni ja čega, iz dubine sebe vadim lepe stvari. Verovatno je to ta čežnja za

Deca me kupaju iznutra. Kada dođem mrzovoljna na probu, vrlo često mi popravu dan i mislim da ću možda nekad prestati da se bavim muzikom, ali da radom sa decom neću nikad

nečim lepim, za osmehom, za srećom, za nekom pozitivnom emocijom. Vapaj.

Kako vam bude kada prođe taj teži period i kada se osvrnete na pjesme koje su nastale u tom duhu?

Onda poželim da patim ceo život. Meni može svet da se ruši ako sam ja napravila dobru pesmu. To je neko prokletstvo svih nas koji se bavimo muzikom, književnošću, slikarstvom, da nam je to važnije od nas samih.

Osim ljubavi po kojoj je nazvan vaš drugi album, čest motiv koji se ističe u vašim pjesmama je samoća, primjerice u 'Soliti', a ako se ne varam, i u 'Svemirskoj ljubavi'?

'Svemirska ljubav' kada krene ne znam da li da skačem od sreće ili da sednem i da plačem. Asocira me na dve osobe koji imaju isto ime – Dušan, to su moj tata i moj sin. Taj refren, 'A kad dođe taj dan, kada ostaneš sam, ti ne plači', zapravo govori o smrti. Volela bih da je to meni moj tata rekao kada je umirao. Ali za to ti je verovatno potrebna velika snaga, a pošto on to meni nije rekao, to sam ostavila svom sinu u pesmi, da zna da ću ja njemu uvek biti tu u srcu.

Kada govorimo o samoći, kako gledate na otuđenost i usamljenost ljudi u današnjem kapitalističkom, ali i konzumerističkom svetu u kojem se na ljude gleda kao na profit i proizvod?

Ne znam kako se boriti protiv toga. I ja isto poklekнем, krenem za tim materijalnim, krenem u potrošački *mindset*. Onda me nešto vrati, verovatno prijatelji i porodica. Ali ruši se to polako, na primer u Srbiji je jedno vreme vladao taj neki kultur-fašizam – ako nisi gledao neki određeni film, ako nisi pročitao neku knjigu, ako slušaš nešto što nije rokenrol, bio si stavljen na crnu listu. To šta slušaš je određivalo tvoj identitet. Danas se to ruši, pogotovo na Twitteru, ljudi su jako oštri. Sve one koji se i dalje drže tog kultur-fašizma sada kensluju. Meni je jako drago da je došlo do toga jer je ranije važno pravilo da, ako slušaš turbofolk, ti si neinteligentan, neobrazovan, ti jednostavno ne vrediš. A prosto ta priča više ne pije vodu.

Kakav je vaš dojam kada dođete ovdje nastupati? Je li slična atmosfera kao

Naše majke su takve. Žene koje nemaju sopstvene živote, koje žive živote svojih muževa, svoje dece. I na nama je da prekinemo taj niz

kada nastupate u, primjerice, Beogradu?

Kad god se izmestim iz moje kuće, meni je fantastično. Verovatno kad bih ostala ovde duže, osetila bih društvo i kako ono diše.

Pisali ste pjesmu i za Natašu Bekvalac, 'Mala plava'. Kako je pak bilo pisati za glazbenicu čiji je žanr uvelike različit od vašeg? Stavljate li se u tuđu kožu kada pišete?

Radila sam muziku i tekst za tu pesmu. NATAŠA me zvala u trenutku kada se njena lična tragedija polako završavala, ona je bila žrtva porodičnog nasilja. Tada sam se stavila u njenu kožu, ta priča me je inspirisala i njena jačina da nakon tako velikog kraha krene napred, a tekst se tako i završavao 'Dalje ide mala plava'. Ali su ona i COBY to promenili u 'Nisam zdrava mala plava'. Super mi je bilo sa Natašom, ona ima neke pesme koje su jako dobre. U početku 2000-tih se pojavila na našoj sceni sa

svojim prvim albumom koji je producirao VLADO GEORGIEV, a na kojem se nalazi pesma 'Ne brini'. Ta pesma je *drum 'n' bass*. Da neki muzički urednik ne zna da to peva Nataša Bekvalac, ta pesma je mogla komotno da se zavrti na B92-ci, na SKC radiju. Ali, to je taj kultur-fašizam koji ne prepoznaje dobru i lošu pesmu, nego prepoznaje samo fijke u koje pakujemo pevače i pevačice. Tako da mi je bilo jako izazovno. Htela sam to da pokidam i mislim da smo i Coby i ja uspele. Jer Natašu i dan danas, nakon već šest godina, u intervjuima predstavljaju kao Malu Plavu. Tako da sam je rebrendirala i izgleda da imam i malo te marketinške *skillove* koje dobro implementiram kod drugih, samo ne kod sebe.

Zašto mislite da je to tako?

Mislim da se više dajem drugima nego što se dajem sebi. To vidim i kada pišem pesme za druge ljude. Više promišljam, a za sebe kada pišem se malo kočim, sama sebe zakočim, cenzurišem, stiskam. Ali učim da i sebi pustim. Da sebi pustim sebe kao što sebe puštam drugima.

Mnogo verujem u nove generacije

Kako je to i je li teško voljeti sebe, pogotovo u dobu kada nemamo vremena ni odmoriti i razumjeti odnos prema sebi?

Sebi sam uvek na posljednjem mestu, ali to je taj neki mentalitet ljudi sa

naših prostora. Tako sam vaspitavana, takva je moja mama. Mi smo njoj na prvom mestu, mi, njene sestre, njena mama, pa tek onda ona dolazi na red. Naše majke su takve. Žene koje nemaju sopstvene živote, koje žive živote svojih muževa, svoje dece. I na nama je da prekinemo taj niz. Mnogo je težak taj prekid jer su tako živеле i naše babe i prababe. To se transgeneracijski prenosi, ali prekinućemo ga.

S druge strane je tu i patrijarhat, no čini mi se da polako nestaje kod generacija rođenih u novom mileniju. Kako gledate na generacije koje su došle nakon vaše?

Mnogo verujem u vaše generacije. Mnogo mi se dopadate i mnogo volim da sedim, pričam i da radim sa vama. Malo mi je žao što nisam i ja ta generacija. Nekako ste slobodniji, otvoreniji, pristupačniji, baš se ne bojite. Ni ja se nisam bojala u vašim godinama, ali sam uvek imala prethodne generacije koje su mi sa velikom dozom cinizma govorile 'e, baš češ ti da promeniš svet'. Ali ja to sebi ne dozvoljavam, i zato sam uvek uz vas, uz nove generacije, jer stvarno mislim da možemo da promenimo svet.

Posljednjih godina radili ste na i pjesmama koje su se natjecale na srpskom izboru Pesme za Euroviziju. Ove godine je to bila pjesma Kat Dose 'Tajni začin', a 2022. 'Muškarčina' Sare Jo koja je doživjela zapaženiji uspjeh, plasiravši se odmah iza Konstrakte. Kakvo vam je bilo to iskustvo i kako gledate na Euroviziju? Jeste li njen fan? Nisam bila fan Eurovizije, bila sam uvek

fan Beovizije, ali mi smo to gledali i smejali se svemu tome. Onda se desio rebranding i na Pesmi za Euroviziju 2022. je SARA zapela da ide, a Coby, LUXONI i ja smo uradili pesmu 'Muškarčina'. To mi je najplešće iskustvo u studiju ikada, jako smo se dobro zezali i jako smo se dali u tu pesmu. Tada su i moje Žene sa fiksa došle da pevaju, a koje pevaju i danas sa mnom na koncertima. Sara je bila favorit, ja sam bila ubedena da idemo na Euroviziju, a onda se pojavila KONSTRAKTA. Ona mi je promenila čitavu percepciju Pesme za Euroviziju, pa i same Eurovizije. Čak sam i ja poželela da se prijavim u jednom trenutku jer smo se mi toliko dobro tamo zezali. Ali, više volim da sam autorka, ne prija mi tolika pažnja, a ako se samo pojaviš na tom festivalu, privlačiš veliku pažnju. Opet, možda mi to bude izazov da pobedim sebe, videćemo.

Običaj je da ovakve intervju uvijek završimo s istim pitanjem – što vam daje nadu?

Nadu mi daje ovaj razgovor sa tobom, nadu mi daju svi ljudi koje sam danas sreća u Zagrebu, i to je sasvim dovoljno. Svi ti razgovori koje smo danas vodili, knjige i novine koje sam dobila mi daju nadu. Znam da postoje ljudi koji veruju u isto što i ja, da možemo da živimo zajedno, lepo, pristojno, da se volimo i da lepo razgovaramo. Malo nas je, ali može ta manjina da nauči većinu da ništa nije strašno, ni sve to što su u prošlosti pokvarili. Ne mi, nego naši preci. Mi smo od predaka bolji, a to je i poenta – da budemo bolji od naših roditelja, i da naša deca budu bolja od nas. ●

Obitelj Vukobratović

Ovdje osjećam da pripadam

Smijao sam se sebi neki dan, gonio sam konje, išao sam kroz šumu i naglas rekao: Auu, kako ja uživam u šumi! – poručuje Marinko Vukobratović koji se s Malte vratio u lički Grabušić. A Jovan Nestorović zamijenio je svirku u gradskim klubovima pečenjem rakije na Trpinjskoj cesti

Iz zadimljenih klubova među šljive i jabuke na Trpinjskoj cesti. S gusto naseljene Malte u lički Grabušić s jedva 50 žitelja. JOVAN NESTOROVIĆ iz Vukovara i MARINKO VUKOBRA TOVIĆ iz Korenice, vršnjaci od 35 godina, promijenili su svoje svakodnevnice iz

korijena. Odbacivši užurbanost i predvidljive zadatosti gradskih središta, čvrsto su vjerovali da će kod kuće, u njihovim, kako se kaže, neperspektivnim krajevima, pronaći komadić zadovoljstva i samoispunjenja. Jovan je, primjerice, svoju sreću našao u de-

stilliranju i proizvodnji vrhunske rakije 'Zlatni jež'. Marinko je obnovio oronulu 'ježevu kućicu' za turiste i vratio se obiteljskoj tradiciji – pčelarstvu. Do prije samo nekoliko godina prioriteta su im bili sasvim drugačiji: Jovanova realnost se sastojala od mnogo svirki i tezga-

renja sa saksofonom, dok je Marinko kombinirao konobarenje i iscrpne ture s turistima po Plitvičkim jezerima. Sve to, slažu se, nije bilo održivo na duže staze.

Prelomna točka u Jovanovom slučaju bila je pandemija koronavirusa. Uslijed globalne neizvjesnosti, njemu je ta kriza otvorila neke druge vidike. Odlučio se vratiti iz Zadra, gdje je dotad živio, nazad u Vukovar. Spontano, u okolici i druženju na Dunavu, s kolegom JOVANOM TODOROVIĆEM se odlučio baciti u pečenje rakije.

— U to doba smo dobili strašan stres, svi. Ali dobili smo i vreme. Shvatiš da decenijama nisi stao, da mašina konstantno radi. Ja sam od marta do decembra 2020. imao unapred rezervisane datume za svirke i već mi je bilo dosta toga. Nisam mogao odbiti zbog super love, ostvarilo mi se ono što sam hteo, ali stalno mi je falilo vreme za sebe. Čak sam saksofon počeo da gledam kao lopatu, a ne kao instrument. Onda je odjednom nastupila tišina. Ja živim na magistralnoj cesti Osijek – Vukovar, to je, inače, haos od prometa. Tad sam mogao da čujem pčelu kako zuji na tri metra od mene – prepričava Jovan.

I pošto su tad, kako veli, 'ljuštili' rakiju, odlučili su smučkati neku domaću. Sirovinu su imali, kazan isto, još je samo falilo usavršiti destiliranje. Jedan stručnjak iz Kragujevca Jovanu je poslao literaturu i tako je počelo eksperimentiranje. Pokus, pokus, pa rezultat, objašnjava Jovan. Kao bivši, novosadski student biologije, imao je predznanja točno pogodena za uzbudljivo kemiranje. Da bi se dobila vrhunska rakija, govori, potrebno je primijeniti veoma jednostavnu tehnologiju proizvodnje, samo se moraju ispoštovati određeni parametri. Postoji model po kojem se radi, a finese su dorada, otkriva.

— Kad sam jednom provalio teoriju, trebalo nam je još godinu dana da ušiljimo sam špic ukusa kakav mi želimo. To smo kod dve vrste dobili barikiranjem, kod šljive i jabuke, a kajsija, koja je već okićena zlatnim medaljama, nju smo doradili sa sortama voća. Ovdje se može nabaviti dobrih autohtonih sorti voća. Inače, svu uštedevinu sam uložio u hladnjaču, u krov i rashladni sistem. Shvatio sam da od prodaje jabuka iz voćnjaka, između 60 i 70 tona, nemam gotovo nikakvu zaradu – pojašnjava Jovan.

Ime rakije je omaž njihovim studentskim danima. Kao i svaka dobra priča, i ova je započela u kafani. Neupadljivi kvartovski lokal s u Novom Sadu nosio je ime 'Anđeli kod Zlatnog ježa'. Priča Jovan da je taj Zlatni jež bio ikonopisac. Sa zlatnim rukama je oslikavao crkve, a kada je umro, prijatelj je za uspomenu kafanu nazvao po njemu.

— Tamo je bilo sve za pamćenje, to su bili najlepší alkoholni dani – prisjeća se destiler.

Pitamo ga da li pije manje ili više otkad proizvodi rakiju. Kaže da se drži onoga principa iz filma Američki gangster: nemoguće je i konzumirati i proizvoditi. Sada on i kolega više cijene dobru kapljicu.

— Ovdje nema nikakvih dodavanja, bukvalno – samo voće. Kad smo radili rakiju od kajsije, mirisala je cela ulica. Ovo je druga dimenzija alkohola. Kad se napiješ od rakije i sledeći dan nema mamurluka, to je znak da je si se sreo s

vrhunskom rakijom. Prava rakija je jedno od najboljih pića na svetu. Uz konjak, naravno – govori znalac.

Bilo je neizbježno da se u razgovoru dotaknemo rakije kao jedne od bitnih razlika između Srbije i Hrvatske. Vječito pitanje: zašto se u Srbiji na skoro svakom mjestu može naći solidna, pitka rakija po pristupačnoj cijeni, dok se u Hrvatskoj iskustvo guštanja u narodskom piću ipak mora malo bolje platiti? Jovan ocjenjuje da je Srbija svjetlosnu godinu ispred Hrvatske što se tiče rakije, kao što Hrvatska prednjači u vinima. Velik je tamo, kaže, bazen proizvođača. Komentira da je preko granice ta

Jovan Nestorović

proizvodnja zakonski jako loše uređena, ne može se tek tako otvoriti mala destilerija.

— Kod nas su mnogo povoljniji uslovi za početak takvih poslova. Ali zato u Srbiji ima ogroman broj proizvođača koji rakiju prodaju u nekoj sivoj zoni. Rekao bih da je slično kao u NBA ligi, oni imaju igrača koliko mi stanovnika. To je zakon velikih brojeva, naprosto iz toga mora izaći neki kvalitet. Tako je i prosečna rakija u Srbiji iznadprosečna u odnosu na ostalo. Kad sam prvi put probao domaću rakiju, mislim da se zove Čiča Zlajina rakija, bio sam van sebe. Postoji jasan tehnološki princip koji se mora ispoštovati, nema tu one

porativna politika koja je pogodna za velike igrače. Moji baba i deda su s pet jutara voćnjaka, koje ja sad imam, hranili petero dece, školovali ih i dobro živeli. Danas bez 50 hektara ne možeš da živiš. To je tako, kapitalizam i kobajagi otvoreno tržište. Da, otvoreno je kad treba uvesti jabuku iz Poljske koja stoji godinu dana u hladnjačama. I to obara cenu naše jabuke. Uvek ćeš raditi ispod proseka jer se poljska jabuka mora prodati. Nemoguće je da mi izvezemo našu jabuku u Nemačku. Slobodno tržište Evropske unije je polupropusna membrana, ali samo u jednom smeru, ka nama. Za jeftinu radnu snagu i školovan kadar. Fino je otići u Dublin preko vikenda, ali ekonomija je druga priča – tumači Jovan.

Marinko Vukobratović komentira da su nepovratna sredstva velika pomoć i odskočna daska u početnim koracima. Njemu se posrećilo s mjerom 6.2 za ruralni razvoj, međutim nije uspio na natječaju dobiti potrebnu mehanizaciju. On nudi uslugu smještaja, ali ne planiraju se više širiti u tom segmentu. Ima devet konja što ga je ponukalo da u selu do Grabušića napravi ranč i ponudi gostima jahanje.

Unutar kuće je napravio sve da bude prikladno za nešto lagodniji boravak. Ima podno grijanje, kvalitetne madrace, sve je na dugme. Bilo mu je, dodaje, najvažnije da kuća izvana zadrži starijski, izvorni izgled. Sve je u kamenu i drvetu. Originalno je, a funkcionalno. Čak i malo preko toga. Cijeli ambijent odiše ličkom historijom i nekadašnjim životom na selu. I kako to obično biva, nitko osim njega i obitelji nije vjerovao da će od Grabušića biti nešto. Koji će luđak doći spavati ovdje, pričali su.

— Znao sam da ću uspjeti. Izgube se ljudi kad osposobljavaju imanje za turiste, uvijek hoće bolje, srame se svoga. I lokve i blata. Ja sam odbio asfalt 150 metara do kuće, želim da to ostane fini makadam. Drago mi je da ljudi uživaju ovdje, pogotovo djeca koja nemaju kontakt s prirodom. Sve smo pravili po sebi, da je pristupačno nama i maloj djeci – priča Marinko i ističe da je život u Grabušiću sve što je oduvijek htio.

UVJEREN je da mu je selo utkano u genetski kod. On je u Lici živio do 1995. Dječaćiču od šest godina, koliko je imao kada je otišao u izbjeglištvo, urezalo se u pamćenje stado ovaca u šumi iznad kuće u selu. Čuvala su ih neka dva brata, njemu donedavno nepoznata. Upoznao je jednog od njih i zahvalio mu se jer su, kako priča, oni i njihovo stado zaslužni za njegovu viziju koju danas živi. Od malena mu je, prisjeća se, ostao miris ovaca u nosnicama i zvuk njihovog zvona – klepke u srcu.

— Volim ovce i prirodu, sve mi to miriše, ni na šta se ne gadim. Smijao sam se sebi neki dan, gonio sam konje, išao sam kroz šumu i naglas rekao: Auu, kako ja uživam u šumi! Još uvijek mi je iznenađujuće koliko mi je lijep taj ambijent. Živio sam svuda, po Beogradu, u Njemačkoj, na Malti, prošao sam gradova i betona, ali ovdje osjećam da pripadam. Nakon života na Malti ostavio sam pun ormar košulja, kravata i markirane robe. Najbolje se osjećam u bucama i prljavim farmericama – priznaje Marinko.

On i supruga proizvode sir, basu, pekmez, rakiju i med. Sva im je proizvod-

Rakija Zlatni jež

nja ekološka, što znači da su prinosi manji, ali zato stoje iza kvalitete. Pored toga, njeguju i pet škotskih čupavih krava. Simpatične i mirne životinje su itekako korisne jer im čiste zarasle pašnjake i šljivare. A i ovce, od kojih se jedna zove Anja, vrijedne su kosilice na četiri noge.

Do nas je, inače, glas o Jovanu Nestoroviću i Marinku Vukobratoviću dopro preko redovnog godišnjeg natjecanja za najboljeg mladog poljoprivrednika ili poljoprivrednicu Hrvatske. Komentiramo kako su rijetki izdanci mlađih generacija koji se odluče na takvu promjenu, više iznimka nego pravilo. Slažu se naši sugovornici da je život na zemlji, i od zemlje, težak i da bi trebalo nanovo osmisliti poljoprivrednu politiku. Tek će tad, valjda, postati uobičajeno da

Nakon života na Malti ostavio sam pun ormar košulja, kravata i markirane robe. Najbolje se osjećam u bucama i prljavim farmericama, priznaje Marinko

više ljudi u najboljim godinama odbaci imperativ stanovanja u gradu. Marinko smatra da bi njegov način života i posao trebali biti općeprihvaćeni. — Nas po medijima proglašavaju za neke heroje, a trebalo bi da je sasvim prirodno da mlad čovjek živi na selu. Peći rakiju i praviti pekmez je nešto osnovno. Mora se to čovjeku omogućiti, a ne dizati u nebesa pojedince koji se usude pobjeći iz grada. Kažu: 'Čudo, momak se vratio na selo.' Pa i treba! Ja s ponosom govorim da mi je zanimanje seljak – poljoprivrednik. Sve moje diplome, edukacije i radno iskustvo, sve to sa strane, ja volim ovo drugo istaknuti. Kod nas je rad na zemlji još uvijek neka stigma i sramota. A što je selo veće, što nas je više tu, svima će biti bolje. Važno je imati dobar proizvod jer je to stub održivog i neovisnog života na selu – poručuje Ličanin. ●

Kuća Marinka Vukobratovića

Ostvarilo mi se ono što sam hteo, ali stalno mi je falilo vreme za sebe. Čak sam saksofon počeo da gledam kao lopatu, a ne kao instrument. Onda je odjednom nastupila tišina, kaže Jovan

priče 'moj deda je pekao ovako...' Kad sve to primeniš, do tebe je kako ćeš se igrati s ukusima. U Hrvatskoj se ta scena budi – tumači Vukovarac.

Njihov 'Zlatni jež' dosegao je visoku kvalitetu, ali prodaja je tek u začetku. Prošlo ljeto pili su je partijaner na Zrču u poznatom klubu. No ipak, nije se lako probiti do ozbiljnijih kafića. Razlog je jednostavan: veliki industrijski proizvođač alkohola je 'pojeo' sve. Osim toga, probao je Jovan osigurati sredstva i preko raznih natječaja. Javio se na četiri ili pet, ali bezuspješno. Da bi održali posao, nerado je posegnuo za krajnjom opcijom i protiv svojih uvjerenja – prodao je djedovu zemlju. Gdje god da se javio, postoji neka caka, priča nam.

— Te nisi u opštini manjoj od 5000 ljudi, te nisi mladi poljoprivrednik, te nemaš bodove... U poljoprivredi vlada kor-

Забавна Југославија

У својој књизи повјесничарка Анита Бухин истражује талијански утјецај на медитеранизацију југославенске популарне културе кроз забавну музику, телевизију и моду с изборима за мис

1957. године... талијанске власти су се забринуле када је талијански конзулат у Загребу примио више од двије тисуће захтјева за визу за једнодневно путовање у Трст 29. студеног, мислећи да је у питању евентуални непријатељски политички чин, а не, како се испоставило, дан за шопинг', пише повјесничарка и истраживачица Анита Бухин у новообјављеној књизи 'Југославенски социјализам 'са окусом мора, са окусом соли'', њеној прерађеној докторској дисертацији. Ауторица, Пулежанка и постдокторандица на Свеучилишту Нова у Лисабону, књигу је оригинално написала и објавила 2022. на енглеском језику, па је саму себе превела на хрватски, а поднаслов, 'Медитеранизација југославенске популарне културе под талијанским утјецајем 1950-их и 1960-их' открива нам Анитине истраживачке намјере.

На питање што у њеном раду 'медитеранизација' конкретно подразумева, Бухин за Наду појашњава да је ријеч о 'ширењу медитеранске културе и начина живота као позитивног носиоца модернизацијских и либерализацијских промјена у југославенском друштву'. Полазиште за истраживање био је утјецај Италије као 'најмедитеранскије земље', која се, како ауторица наводи, 'етаблира као полуегзотична земља, истовремено позната и дивља, с темпераментним и zgodним мушкарцима и женама, смислом за лијепо и профињено те опуштеним стилем живота'.

Да истраживачки рад неакадемском пуку може бити забаван, наслућујемо већ када погледамо које је три студије случаја Бухин одабрала – ријеч је о забавној музици, коју пратимо кроз Опатијски фестивал, Мелодије Јадрана и домаће представнице на Еуровизији, уласку телевизије у југославенске домове и феномену серије 'Мало мисто' те о моди и изборима за мис. Свима нама (макар мало старијима) одлазак у Трст по фармерке, смојини Луиђи и Бепина, црно-бијеле снимке са сплитских Прокуратива и из недосањане опатијске Кристалне дворане дио су колективног културног сјећања, а Бухин их прецизно и јасно политички позиционира и уоквирује хрпом проходних референци. Дотакнут ћемо се само неколицине.

Талијанске канцоне и жал за минулим љетом у југославенску забавну музику улазе преко бројних препјева педесетих и шездесетих година, а колико се југославенска музика у кратком року развила и донекле

Анита Бухин

еманципирала говори податак да је на Мелодијама Јадрана 1969. године побједничку пјесму 'Ноно, добри мој ноно' никице калогјере у изведби ТЕРЕЗЕ КЕСОВИЈЕ (прозване 'првом дамом Мелодија'), у талијанској верзији 'Ил тво мондо' отпјевао мегапопуларни клаудио вила. Годину касније, на истом мјесту, свјетска звијезда серџо ендриџо на меканом хрватском (хрватскокрпском?) након радокје шверко на Прокуративама пјева: 'Куд плови овај брод, куд људе односи / И да ли итко зна што море спрема'. С обзиром да ових дана регион гори у 'Рим Тим Таги Дим' ритму, упитали смо Бухин како је југославенска музика шездесетих стајала на еуровизијским кладионицама.

— Југославија је на Еуровизији судјеловала од 1961. као једина социјалистичка земља, и ту је видјела прилику

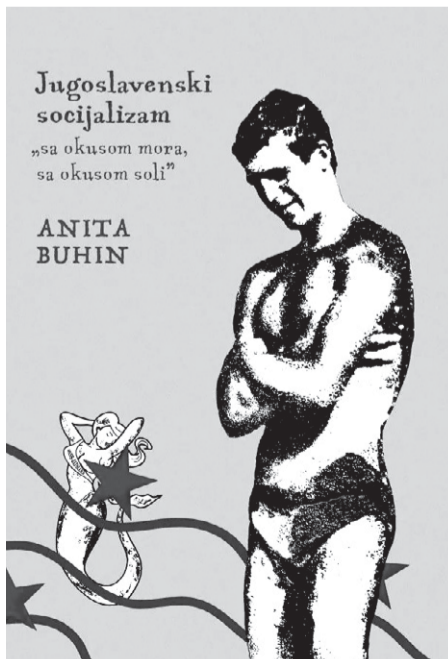
за исказивање идеолошке супериорности и над Истоком и над Западом. Међутим, све пјесме изабране до 1968. биле су невјеројатно досадне, заиста нема боље ријечи за то. Појава Дубровачких трубадура, младића који су свој занат пекли на тераси хотела Јадран, доживљена је као окрет нечему модерном, младалачком, лудичком и романтичном. С друге стране, у њиховом је имиџу постојала и повезаност с традицијом, што кроз мелос, што кроз ренесансне костиме које су носили на наступима, па је и конзервативнији дио публике и критичара могао бити задовољен – појашњава Бухин, а сингл 'Један дан', након еуровизијске изведбе, продан је у готово двадесет земаља те паралелно снимљен у енглеској верзији.

На питање која је Анита музичка референца из периода којим се бавила најважнија, спремно одговара:

— Мишо Ковач, наравно. Мало се појављује у књизи, али то ћемо у будућности исправити самосталном студијом.

Музички фестивали без телевизије засигурно не би могли постати свејугославенским феноменом па Бухин пише о увођењу тв пријемника у југославенске домове и почетку емитирања програма 29. новембра 1958. И док су обитељи с мора 'хватале' талијански телевизијски програм и знале како би забава требала изгледати, југославенска је власт, како Бухин наводи, 'од Италије учила како користити популарну културу и медије за културну хомогенизацију и премошћивање разлика'. 1965. проведена је анкета чему би телевизија требала служити – чак 51,3 посто људи одговорило је као средство разоноде.

Насловница књиге

Да од новог медија желе само забаву изјавило је 75,6 посто радника, 69,3 посто кућаница, а погађате, најмање новинара (њих 15,4 посто) и књижевника (9,4 посто).

Осим праћења музичких фестивала и врућих јадранских љетних ноћи, убрзо након масовног уласка телевизора у домове, постају популарне домаће серије, на почетку оне које је емитирао тв Београд, а омиљени југославенски комичар засигурно је био миодраг Петровић Чкаља. Ипак, звјездани телевизијски бум доживљава најмедитеранскије од Медитерана, 'Наше мало мисто' миљенка смоје. О феномену Бухин говори:

— Серија је изазвала невјеројатан медијски интерес и готово је свака епизода добивала рецензију у бројним тисковинама, укључујући и оним озбиљнијим попут 'Комуниста'. Рецензије су биле махом позитивне, чак и онда када се у епизодама исмијавао политички сустав, што је тумачено као благонаклон смијех самоме себи.

Цртице из треће студије случаја, примјерице паралелна тумачења избора за мис као еманципаторског пројекта и програма који омаловажава жене, и феномен Трста с којим смо започели текст, не стану на нашу страницу па вас позивамо да књигу прочитате, а за крај смо оставили тему без које приче о 'старом' Медитерану нема. Ријеч је о домаћим 'галебовима' (који се у Италији називају 'папагајима', а у Грчкој 'харпунима', застанимо мало и над том информацијом), којима је Анита посветила кратко потпоглавље у књизи, али који су опсежна тема њеног новог истраживачког рада.

— Кренуло је од галебова, а завршит ће на медитеранском маскулинитету. Интригантан ми је економски аспект код 'професионалих галебова', јер су, за разлику од женске проституције, сексуални контакти локалних младића који су у тим случајевима били награђени различитим поклонима, у јавности доживљавани као бенигна појава. Треба још одрадити усмену повијест, занима ме хоће ли ми итко признати да је добивао поклоне од странкиња и у којем ће кључу то описати – говори она.

Разговор и приказ књиге заокружујемо стиховима Арсенове пјесме из наслова књиге: 'У окусу мора, у окусу соли / ти носиш горчину свих оних ствари / што сам волио давно и / изгубио негдје, / све оно што траје / далеко од нас.' Неке ће након читања асоцирати на крај љета, друге на крај Југославије и њеног 'трећег пута'. ●

VRZINO KOLO

Da ti srce pukne

PIŠE Marija Andrijašević

Kaže jedna od ovih poplava-me-izbacila internetskih psihoguruica sljedeće: ako želite biti dobre volje, ako želite da vam dan započne dobro, ujutro kad se probudite ne čitajte vijesti, ni prijelomne, ni izvanredne ni... Znaite već

MALOKAD u tekst uđem ozlojeđena jer nije lako, barem meni, fantazirati o nekom prekopapirnom svijetu kad ti je sugovornik provalija. Riječ pokrene riječ i od rečenice onda nastane nekakvi monstrumić čiji ga eho (a tako ona razgovara sa mnom) samo povećava. *Abyssus abyssum invocat*, rekli su nešto malo prije mene, sasvim svejedno u ovoj iteraciji tko, jesu li stare Latinjanke, je li onaj predivni francuski film o opernoj pjevačici koja se nikad nije čula na snimci, ili poljski metal bend. Ukratko, gdje god vas srce vuče, tamo je vaša provalija. Hoću reći, referencijalno polje. Zato mi je važno da u tekst, bio to neki književni ili ovaj koji sad tu pišem, ulazim čisto, ajmo to tako reći, s nekim vedrim, optimističnim pogledom na svijet neka će putem biti svega. Da dam koliko i uzimam, da pogodim kako i timbar, tako i kantar. Timbar se nešto lakše i brže nađe i u životu i na papiru, ali kantar u oba slučaja, a bome ni ovdje gdje smo, skučeni i skučeni u svojim tijelima, u našim malim kapsulicama od kostiju i mesa, malo kad pogodi. A kad mu se na tren krakovi povremeno i izjednače, dođe neki trenutačni osjećaj ushita i olakšanja, kao da će sve biti dobro, kao da poravnata poluga nije samo pitanje privremenog konsenzusa.

Hoću reći...

Nema tko će s ovog svijeta otići, što bi se reklo, je*en i pošten. I znale su to i stare Latinjanke, sigurno zna i poljski metal bend, a evo i neki se frazeološki dokazi o spoznaji naših naroda podastiru na Hrvatskom jezičnom portalu: (*ne može se biti*) *jeben i pošten*, nemoguće je da čovjek postigne što želi a da izbjegne žrtve, troškove itd. koje to traži... I to bi trebala biti prijelomna, izvanredna, presudna, nikad važnija, hipervažna, najnovija vijest na svim internetskim portalima obojana u sve žive boje, svaki dan iznova. Za razliku od ovog postizbornog rujanja svakom tko bi htio, za života, nešto ravnopravniji okršaj sa stvarnošću.

Ako ste pratili vijesti ovih dana, misterija nema. Iza zatvorenih vrata nitko ne razgovara o političkim stavovima ovih ili onih za 76 većinskih ruku, tu je sve jasno. Ne razgovara se, čvrsto vjerujem u to, ni o tome koga se uhvatilo da što govori na snimkama, je li ovaj ili onaj potez protuustavan, ni o tome kako ti je frizer pocvikao zulufe kad i notornome fašisti i je li na obojici tupio istu britvu. Ukratko, ne razgovara se o zakonima, principima i ideologijama. Oni su neutrživa roba stare proizvodnje koja slabo ide na novom tržištu, a zna se da ono ne trpi stvari iz vremena kad se radilo da traju i valjaju. Iza zatvorenih vrata priča se o – parama. Običnoj šušti. Kako napuniti žepe da ti gaće spadnu. Točno tako pojednostavnjeno da je uvredljivo zdravom razumu, ali ne i onom koji takve razgovore vodi.

Između vijesti iz svijeta *Ti meni, ja tebi, moj tvome, tvoj mome, tra-la-la*, jer to ruganje traje u po desetak vijesti dnevno po bilo kojem izabranom portalu, teško se do nas probila ona da jedan otac sad već više od mjesec dana čeka povratak svoga sina iz Irske. Poslao ga je tamo na dvjema zdravim nogama, je li u bolji život, je li u bolje sutra, je li u sretniju mladost, je li sa sretno i vidimo se brzo pozdravom, otvorena je stvar. Ali da će svoga sina iščekivati zatvorena u metalnom sanduku, nije. Bila je to na trenutak prijelomna, izvanredna, presudna, nikad važnija, hipervažna vijest, sve dok joj, kao i svim stvarima u životu, nismo dali malo vremena i prostora. Onda je postala vijest da ti srce pukne, a to su one koje gurne u zapećak svaka o, npr. formiranju vlade nacionalnog spasa. Postala je jedna od ovih 'ne možeš biti je*en i pošten vijest'. Otac, naime, moli preko medija da mu se pomogne da sina pokopa i tako pokazuje svoju tugu i očaj. Ali znaju ovi iza zatvorenih vrata, to ne podmazuje fotelje.

Sinov prijatelj, koji je posvjedočio čitavom događaju i jedva izvukao živu glavu isto je vijest da ti srce pukne.

Između vijesti iz svijeta *Ti meni, ja tebi, moj tvome, tvoj mome, tra-la-la*, jedva se probila i ona da je Europski parlament izglasao s 522 glasova za, 27 protiv i 72 suzdržana prva pravila EU-a za suzbijanje nasilja nad ženama. Ukratko (i poduže), 'zabranjuju se sakaćenje ženskih spolnih organa i prisilni brak te se utvrđuju posebne smjernice za kaznena djela na internetu poput otkrivanja osobnih podataka i nezatraženog slanja seksualno eksplicitnih materijala (tzv. *cyberflashing*). Novo zakonodavstvo sadrži dulji popis otegotnih okolnosti za kaznena djela za koja su predviđene strože kazne poput zločina protiv javnih osoba, novinara ili boraca za ljudska prava. Taj popis uključuje i namjeru kažnjavanja žrtava na temelju njihova roda, seksualne orijentacije, boje kože, vjere, socijalnog podrijetla i političkog uvjerenja te želje da se sačuva ili obrani 'čast'. Ne može biti prijelomna vijest ni da udreš briselskim parama o stol, jer se radi o ženama, a za njih imamo nešto važnije vijesti. Ali važno je napomenuti da su trojica parlamentaraca poslana u bijeli svijet iz Hrvatske bili među ova sedamdeset i dva suzdržana, i da će se kući vratiti na dvjema zdravim nogama. Oni su nekom mentalnom akrobacijom došli do ideje da ne možeš biti jeben, tj. imati briselsku fotelju, i biti pošten, tj. sjediti na njoj bez silovane i osakaćene žene. Morbidno, i da ti srce pukne.

IZMEĐU vijesti iz svijeta *Ti meni, ja tebi, moj tvome, tvoj mome, tra-la-la*, probila se i ona da da je prva subota u mjesecu, a to znači dvije stvari: testiranje sirena za znak opasnosti točno u podne, ali i to da će na trgove većih gradova izići klečavci. Ni jedno ni drugo nije ni najnovija ni prijelomna vijest, ali nisu ni zaje...zezancija, i ovdje konkretno mislim na trošitelje hrskavica, neka imaju takvo nekakvo glupasto ime. Čuješ 'klečavac' i odmah pomisliš na nešto poput ljenjivca ili krezubice, nešto simpatično i drago, tulavo i malo mentalno poprčkano, nešto za što sigurno ne bi pomislio da ima radnu dozvolu. Ili da moli za svijet u kojem će prava sebi ravnopravna ljudskog bića, u ovom slučaju – žene, svesti na vic. Nema pobačaja, nema ekonomske slobode i vlastite plaće, nema prava na izbor di izbora može biti, nema cile-mile pod donom čizme koju on navuče na svoju bolnu, otklečanu nogicu. Za to se mole. Za robovlasništvo, obespravljenost, jad, tugu, bolest, patnju. I nema tog boga koji bi im uslišao molitvu, da im se jedna takva zvizdarija ostvari, ali ta vijest, ma kako prijelomna i najnovija bila, neka je odasлана ravno s božjeg portala, do njih još nije došla. Zabrinjavajuće, i da ti srce pukne.

Kaže jedna od ovih poplava-me-izbacila internetskih psihoguruica sljedeće: ako želite biti dobre volje, ako želite da vam dan započne dobro, ujutro kad se probudite ne čitajte vijesti, ni prijelomne, ni izvanredne ni... Znaite već. Zatim, da bi vam dan bio još bolji, nemojte odmah ni piti kavu, da se razina adenozina sama spusti, a ne da je kofeinom zaštopate. To je jedan od nukleozida (ha-ha, guglajte) zbog kojeg se ujutro osjećate grogi. Ono što trebate napraviti prvih dvadeset minuta od silaska u vašu stvarnost je gledati u sunce. Stati pod božji lampion i direktno kroz najveći organ usisati vitamin D. Dodat ću samo ovako, izvuklo me iz mog jada. Kad prođe tih dvadeset minuta, ko može i kako, prema vlastitom timbru, kako bi autorica rekla, šibnite mejl veleposlaniku, pitajte ga za junačko zdravlje, pošaljite DAVIDU koji eurić, izadište na trgove grada. Važno je da je poluga na pravoj strani, da se nešto malo žrtvuje, da se ne bude je*en i pošten. ●

DVOKORAK NAPRIJED

Odlazak u bolji život

PIŠE Ivana Perić

U kuću portugalskog pisca JOSÉA SARAMAGA u Tíasu, gradiću na kanarskom otoku Lanzarote, ulazi se kroz prostoriju za druženje. U njoj dominiraju fotografije vulkanskog krajolika i crno-bijela slika koja prikazuje drvenu barku s migrantima. Samo je lani na Kanare na fragilnim brodicama sa zapada Afrike stiglo oko 32 tisuće migranata. Na stolu na ulazu u kuću posloženo je nekoliko predmeta. Mapa Lanzarotea, obavijest o radnom vremenu kuće i muzeja, plakat 'Free Palestine, We stand with Gaza' i lokalne novine Diario de Lanzarote.

Na naslovnici novina fotografija je BAMORYJA COULIBALYJA, nogometaša koji igra za otočki klub Orientación Marítima. Čitajući intervju s naslovnice doznajemo da je Coulibaly rođen na jugu Obale Bjelokosti, kao treće od osmero djece. Majka je prodavala tradicionalne lijekove, otac bio električar. Coulibaly je prestao ići u školu s 13 godina i počeo raditi. Prvi mu je posao bio prodavanje kopački. Hodao je od škole do škole u Abidjanu, najvećem gradu u zemlji, kontaktirao zainteresirane za kopačke, dobivao postotak od prodaje. Dnevno je uspijevao zaraditi najviše tri eura, koje je davao majci.

Dio novca ipak je sačuvao za sebe. S tim je novcem kao četrnaestogodišnjak s dvojicom prijatelja, AHMEDOM I OUSMANEOM, sjeo u kombi prema Maliju. Odredište im je bio Maroko. Obitelj nije znala za njegov plan, otišao je bez pozdrava. Trojica prijatelja čula su savjete drugih mladih iz Abidjana koji su se javljali iz Maroka, govorili da ima posla. Putovanje je trajalo više od mjesec dana, spavali su u napuštenim kućama, jeli po poljima. Kad su stigli u Maroko shvatili su da stvari nisu onakve kakve su im bile prezentirane – njihovi su poznanici zaradivali tek toliko da prežive. Tako je i Coulibaly ostao preživljavati u Maroku, dvije godine je radio zidarske poslove. A onda je doznao za mogućnost odlaska na Kanare.

S još 38 ljudi ukrcao se na gumenjak. Ahmed i Ousmane su ostali u Maroku čekajući novu priliku za ukrcaj. 'Znao sam da je opasno, ali nisam imao mnogo opcija. Znate da možete umrijeti, ali ipak preuzimate rizik, jer želite drugi, bolji život', opisuje Coulibaly novinarima. Dva su dana plovili, uz puno straha i nervoze. Nitko

Prizor iz kuće Joséa Saramaga

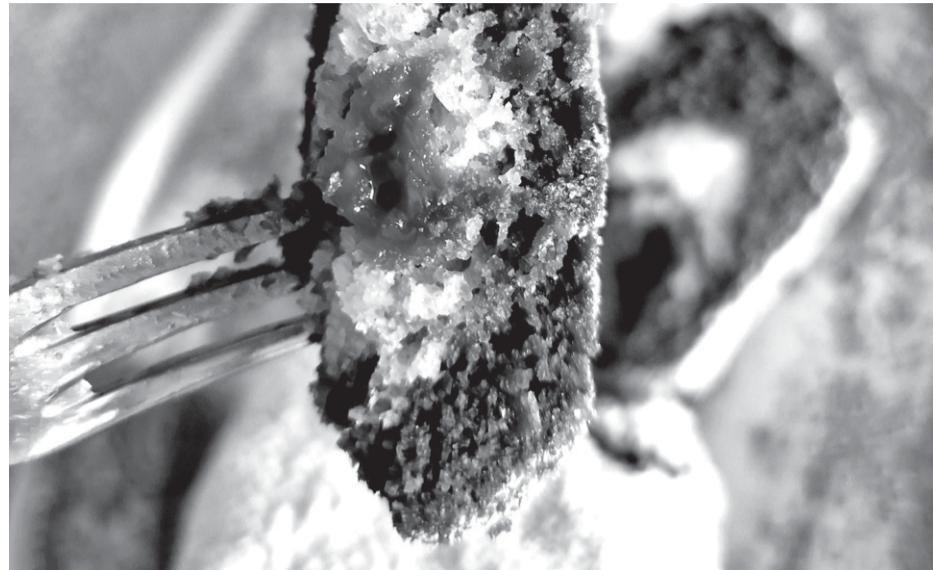
na brodu nije mogao sklopiti oka. Srećom, susreo ih je brod za spašavanje Salvamar i uspješno su se iskrcali na Lanzarote, svi živi. Kako je bio maloljetan, Bamoryja su smjestili u centar za maloljetnike, a nakon toga je još šest mjeseci proveo u skloništu.

Punoljetnost je za mlade često uzbudljiva vremenska točka preokreta, ali za njega nije bila. Morao je napustiti sklonište, izletio je na ulicu. Radio je što je i kako stigao, najprije u firmi za mramor, zatim kao sobar u hotelu. Paralelno je sam učio španjolski. A onda je dobio priliku raditi kao savjetnik u skloništu za maloljetnike, istom onom u kojem je i sam boravio. Tamo radi i danas, uz igranje nogometa. 'Imao sam puno sreće', zaključno kaže novinarima Coulibaly. Od dvojice prijatelja s kojima je napustio Abidjan prije šest godina jedan još teško preživljava u Maroku, a drugi je umro na Atlantiku, tijekom pokušaja prelaska na Kanare.

Igranje nogometa za otočki klub ga veseli. Nekad je prodavao kopačke, a sada mu plaćaju da u njima igra. Ne može samo od toga živjeti, ali može malo lakše život kombinirati. Razgovor za Diario de Lanzarote završava željom ode u posjet familiji u Obalu Bjelokosti. Nije ih vidio šest godina i nada se da će ovog ljeta imati priliku. Da im se ispriča što je kao dijete otišao bez pozdrava, da im padne u zagrljaj kao dvadesetogodišnjak. ●

ГОРСКИ КОТАО

пише Валентина Вукадиновић

Мраморни колач с малинама

Недавно сам опет, након дуљег времена, пролистала старе биљежнице с рецепти-ма у потрази за неком идејом за недјељну послastiцу. За око ми је запео рецепт под називом Мраморни колач написан зеленом тинтом и прекрасним рукописом. Одлучила сам га испробати и унутра убацили још и малине из замрзивача. Резултат ме одушевио јер колач је предивно сочан, пун маслаца и чоколаде, а малине су биле баш одличан додатак. Мраморни колач је врста бисквитног колача који је свој назив добио због карактеристичног шареног изгледа. Смјеса се подијели у два дијела те се у један дио додаје чоколада. При стављању смјесе у калуп, додаје се наизмјенично тамну и свијетлу како би се добиле шаре.

Као дијете нисам баш вољела такву врсту колача јер су увијек били некако сухи, но овај је баш сочан и савршено иде уз поподневну каву или чај. Идућег дана је био још увијек сочан и мек па је овај рецепт дошао на листу за често прављење. Пекла сам га у керамичком, дугуљастом калупу, а може ићи и у форми куглофа или у округлом калупу за торте. Можете му додати и неки чоколадни прељев или прељев од шећера у праху и лимуновог сока.

Написат ћу рецепт како је записан у биљежници те додати напомене како сам ја радила. Надам се да ће вам се свидјети као и мени.

Састојци

125 г маслаца (извадите из хладњака пар сати прије израде колача да сасвим омекша)
3 јаја
200 г шећера (ја сам ставила 180)
250 г глатког брашна
6 жлица млијека (ставила сам 60 г)

пола врећице прашка за пециво
корица лимуна
2 таблице чоколаде (ставила сам 100 г отопљене чоколаде за кухање) (шака залеђених малина уваљаних у шећер у праху)

Припрема

Угријте пећницу на 170 ступњева. Одвојите бјелањке од жумањака те им додајте прстохват соли па миксером израдите чврсти снијег. Омекшали маслац миксајте са шећером док не добијете пјенасту смјесу па додајте жумањке и млијеко и добро израдите. Просијте брашно па му додајте прашак за пециво и све сједините са смјесом маслаца, шећера, млијека и жумањака. Додајте лимунувоу корицу. Ручно умјешајте снијег.

Отопите чоколаду на пари и оставите пар минута да се мало охлади, али да остане текућа. Смјесу подијелите на два дијела па у један додајте отопљену чоколаду ручно мијешајући.

Колач можете пећи у дугуљастом калупу или у мањем четвртастом. Калуп намастите и поспите мало брашном па наизмјенично стављајте тамну и свијетлу смјесу. Уколико ћете додати малине или неко друго бобичасто воће, уваљајте воће у шећер у праху па посложите по смјеси и дрвеним штапићем мало гурните да утоне.

Колач сам пекла око 60 минута на 170 ступњева, а ако радите у плићем калупу и имате тањи слој, припазите на дуљину печења јер ће колач бити брже готов (проверите чачкалицом). Оставите да се охлади у калупу па га преврните на пладањ и поспите шећером у праху или прелијте чоколадом/прељевом.

Добар тек! ●

IMPRESSUM

Godina IV / Zagreb | petak, 10. 5. 2024.

Nada #058

Друштвени magazin

SDF srpski
demokratski
forum

IZDAVAČ
Srpski
demokratski
forum

ZA IZDAVAČA
Jelena Nestorović

GLAVNA
UREDNIKA
NOVOSTI
Andrea Radak

UREDNIKA NADE
Tamara Opačić

REDAKCIJA
Nikola Bajto, Vedrana Bibić,
Katarina Bošnjak, Nina
Čolović, Anja Kožul, Ivana
Perić, Olja Savičević
Ivančević, Anja Vladisavljević
i Valentina Vukadinović

GRAFIČKI UREDNIK
Ivica Družak / Finalizacija

DIZAJN
Parabureau /
Igor Stanišljević
i Tena Križanec

Nada je financirana sredstvima
Savjeta za nacionalne manjine
Vlade Republike Hrvatske

REDAKCIJA
Draškovićeva 25
10 000 Zagreb
nada@sdf.hr
www.sdf.hr

Objava presude u slučaju Pauletić protiv Dežulovića

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINSKI SUD U SPLITU
Ex vojarna Sveti Križ, Dračevac
SPLIT
K-1025/2017-23

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

PRESUDA

Općinski sud u Splitu po sucu pojedincu Boni Gamulin Frleta uz sudjelovanje zapisničarke Dijane Cvitković, u kaznenom postupku protiv optuženika Borisa Dežulovića, zbog kaznenog djela iz članka 147. stavak 1. i 2. Kaznenog zakona ('Narodne novine' br. 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15., dalje: KZ/11), u povodu privatne tužbe Roberta Pauletića, nakon održane i zaključene javne rasprave 7. ožujka 2023., u prisutnosti optuženika, branitelja optuženika Borisa Ivančića, odvjetnika u Splitu, privatnog tužitelja, te zamjenika branitelja privatnog tužitelja Petra Pivac, odvjetnika u Odvjetničkom društvu Primorac i partneri, 10. ožujka 2023. objavio je i

presudio je:

Optuženik: BORIS DEŽULOVIĆ, OIB: [REDAKCIJA], sin Ive i Nevenke, rođene Poljičanin, rođen 20. studenog 1964., sa prebivalištem u [REDAKCIJA], državljanin Republike Hrvatske, novinar, sss, srednjeg imovnog stanja, razveden, otac jednog djeteta, neosuđivan,

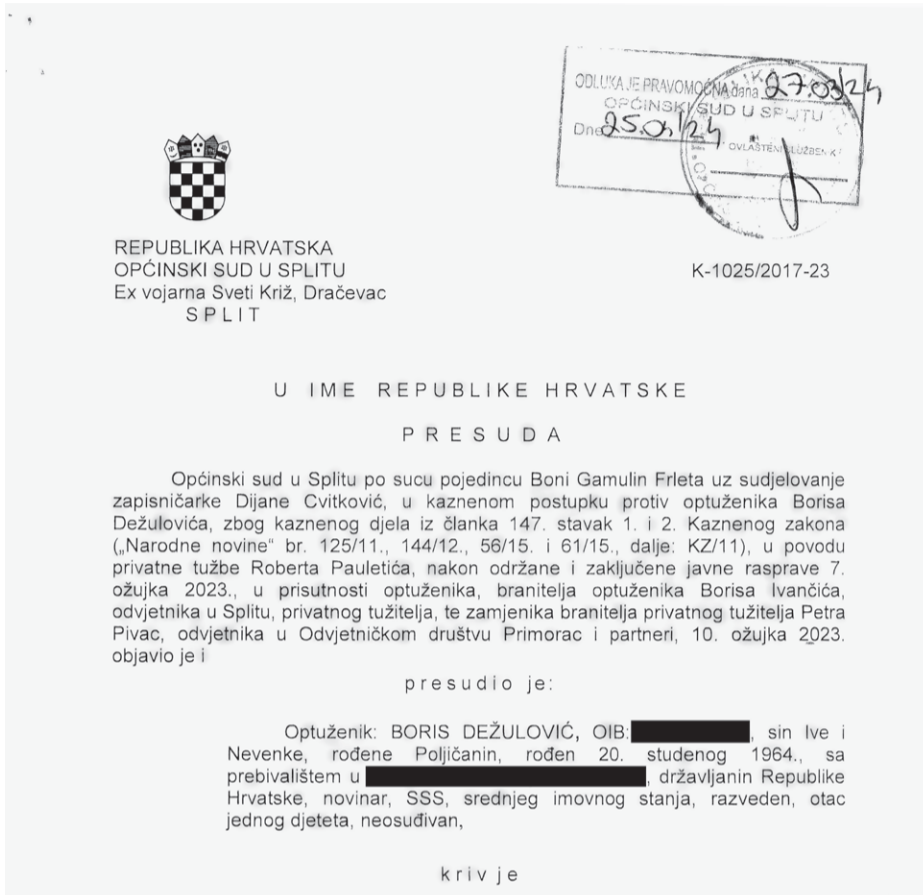
kriv je

I. što je dana 21. srpnja 2017. godine u Zagrebu, u tjedniku Novosti – Samostalnom srpskom tjedniku, broj 918, koji se tiska u Zagrebu, a čiji je izdavač Srpsko narodno vijeće, u članku pod naslovom 'Slobodni fejsbuk' te nadnaslovom 'Sve je dakle isto kao i u ljeto 1991., proradio je neumrlji uredničko-novinarsko-domoljubni nerv slavnog Roberta Pauletića. Na Hrvatima je sada samo da pronađu Mercedes sa četiri mlade četničke palikuće', te u elektronskom izdanju u kojem je navedeni članak objavljen dana 22. srpnja 2017. godine i dostupan na web adresi: <http://www.portal-novosti.com/slobodni-fejsbuk>, postupajući u cilju da uvrijedi privatnog tužitelja za istog, između ostalog, naveo: Ako se pokaže da ne postoje nikakvi piromani iz mercedesa varaždinskih tablica na slici, ili ljude iz auta na slici sutra gnjevni građani zatuku i pobiju, kakvu će kaznu jebeni kreten dobit? (nazivajući pri tome privatnog tužitelja jebenim kretenom, a što je uvredljivo i nanosi štetu časti i ugledu privatnog tužitelja,

II. dakle, uvrijedio drugoga, a djelo je počinjeno putem tiska, odnosno računalnog sustava ili mreže, zbog čega je uvreda postala pristupačna većem broju osoba,

III. čime je počinio kazneno djelo protiv časti i ugleda – uvreda – djelo opisano po članku 147. stavak 1. i 2. kz/11., a kažnjivo po članku 147. stavak 2. kz/11.

IV. Stoga se optuženiku Borisu Dežuloviću na temelju članka 147. stavak 2. kz/11. izriče:

NOVČANA KAZNA

u visini od 30 (trideset) dnevnih iznosa, visina dnevnog iznosa utvrđena je u iznosu od 33,74 (trideset tri eura i sedamdeset četiri cente) € / 254,20 (dvjesto pedeset četiri kune i dvadeset lipa) kuna, pa novčana kazna iznosi 1.012,14 (tisuću dvanaest eura i četnaest centi) € / 7.626,0 (sedam tisuća šesto dvadeset šest) kuna, koji novčanu kaznu je optuženik dužan platiti u roku od 60 (šezdeset) dana od pravomoćnosti presude.

V. Na temelju članka 80 kz/11. određuje se da je optuženik Boris Dežulović dužan javno objaviti cijelu presudu po pravomoćnosti iste, o trošku optuženika i to u tjedniku Novosti – Samostalnom srpskom tjedniku i web adresi istog tjednika.

VI. Na temelju odredbe članka 148. stavka 1. u svezi sa člankom 145. stavkom 1., 2. točkom 6. i 7. Zakona o kaznenom postupku ('Narodne novine', br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12. – Odluka i rješenje usrh, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19. i 80/22. dalje: zkp/08) dužan je optuženik Boris Dežulović naknaditi troškove kaznenog postupka, pa ušao u iznosu od 132,72 (sto trideset dva eura i sedamdeset dvije cente) € / 1.000,00 kuna (tisuću kuna), a sve u roku od 60 dana po pravomoćnosti presude.

Objasnenje

1. Privatni tužitelj Robert Pauletić podigao je dana 19. listopada 2017. pred ovim sudom privatnu tužbu protiv Borisa Dežulovića, zbog kaznenog djela protiv časti i ugleda – uvreda – djela opisanog po članku 147. stavak 1. i 2. kz/11., a kažnjivo po članku 147. stavak 2. kz/11.

2. Optuženik Boris Dežulović pozvan da se očituje o privatnoj tužbi izjavio je kako se ne smatra krivim.

3. U dokaznom postupku pročitani su i pregledani: članci koji su predmet ovog postupka dostavljeni u prilogu privatne tužbe (list 5–12 spisa), članci dostavljeni od strane branitelja optuženika uz podnesak od 16. veljače 2023. (list 57–524 spisa).

4. Na temelju članka 431. stavka 1. točka 7 i 8. ZKP/08 pročitani su iskazi privatnog tužitelja s zapisnika od 20. rujna 2022. (list 31–33 spisa).

5. Stranke nisu imale prijedloga za nadopunu ovako provedenog dokaznog postupka, pa je na kraju dokaznog postupka pročitani izvadak iz kaznene evidencije za optuženika (list 54 spisa), te je na kraju ispitan optuženik.

6. Optuženik u svojoj obrani naveo je da je u vrijeme koje je predmet optužbe radio kao kolumnist za tjednik Novosti, te se nije bavio novinarstvom u smislu izvještavanja, već je komentirao aktualnu svakodnevnicu, radilo se o njegovim osobnim stavovima, o nekim društvenim događanjima ili osobama. Kao kolumnist nije niti dužan propitivati što o istoj temi misli neka druga strana ili osoba o kojoj piše ili pak tražiti mišljenje više različitih osoba ili sudionika nekog događaja već iznosi svoj osobni komentar i stav. Ove prigode da je komentirao facebook profil Roberta Pauletića koji da je u tom trenutku bio javna osoba. Kako je isti bio zamjenik ministra turizma, te osoba iz društveno političkog života kao i kandidat za gradonačelnika Splita. Radilo se o događaju požara koji su zahvatili okolicu Splita, te komentaru Roberta Pauletića u odnosu na navedene požare. Robert Pauletić da je požar prokomentirao uz sliku Mercedesa, varaždinskih tablica, uz navod koju će kaznu jebeni kreteni dobiti zbog navedenog paljenja. Kazao je da se on referirao u kolumni na navedeni facebook status, te da je doista rekao ono što stoji u priloženim tekstovima, nazvao Pauletića jebenim kretenom. Kako smatra da je time koristio njegovu kvalifikaciju, a

parafrazirajući koju će kaznu kreten dobiti ako se ispostavi da oni nisu palili. Istakao je da je ovakav način izražavanja uobičajen za komentiranje događaja, kao i ovakvo parafraziranje. Svjestan je da je isto uvredljivo, ali da je to citat koji je on ponovio i to citat upravo Roberta Pauletića. Kada je pročitao navedeni status na facebook profilu isto da ga je podsjetilo na način na koji je isti pisao u Slobodnom tjedniku 1991., te a tekstove iz istog, a kada je isti bio urednik navedenog tjednika i koristio razno razne uvredljive izraze i metode, metode huškanja. Sve ga je to motiviralo da napise ovu kolumnu. Kako je Pauletić u navedeno vrijeme bio javna osoba smatra da je opravdan interes javnosti za ovakvom kolumnom. Na slici koja je objavljena na facebook profilu Roberta Pauletića da je bio Mercedes varaždinskih tablica. U trenutku pisanja teksta on nije znao da je Robert Pauletić makao svoj status s facebook profila. Naime, on ne prati njegov facebook profil, međutim to što je isti makao ovaj status ne znači da on isti ne bi imao potrebu komentirati, komentirao bi ga bez obzira što je maknut, te smatra da je irrelevantno što je navedeni status maknut. Saznao je za objavu Roberta Pauletića na facebook, jer je ista prenesena od drugih osoba. Da je znao da je ovaj tekst skinuo možda bi njegov komentar bio i gori, jer bi isto značilo priznanje da je napisao nešto što nije istina. Naslov Slobodni facebook je nastao analogijom na Slobodni tjednik kojeg je uređivao Robert Pauletić. Priložio je putem odvjetnika članke iz navedenog Slobodnog tjednika, a kojim obrazlaže svoje navode iz obrane, da smatra da za pisanje Slobodnog tjednika odgovara Roberta Pauletić iako je isto pisao drugi novinar. Naveo je da su vođeni postupci protiv Roberta Pauletića, a radi pisanja Slobodnog tjednika, koliko mu je poznato. Posebno upitan tko je i na koji način utvrdio da su osobe ubijene, a kao što se tvrdi u tekstu, te je li može navesti neko ime, navodi da ne može navesti ime, ali da ima kući u svojoj arhivi da pogleda, mogao bi navesti ako je to bitno. U tekstu je koristio naziv 'četničke palikuće', a što je njegov komentar huškačkog jezika Pauletića, jer je isti navedeni izraz koristio u Slobodnom tjedniku. Kazao je da je Pauletića vjerojatno i ranije u svojim testovima nazivao 'sitnim smećem, novinarskim ubojicom koji huškački prebacuje odgovornost na druge'. Istakao je da je interes javnosti jer se radilo o kandidatu za gradonačelnika i ministra turizma, a kada isti objavljuje fotografiju automobila i četvero ljudi, uz navod koju će kaznu dobiti ako se dokaže da su palili, da tada za isto postoji interes javnosti. Kako je Pauletić zbog političkog angažmana interesantan javnosti. Na upit privatnog tužitelja je li parafraziranje uvrede 'jebeni kreten' umanjuje to što je uvreda jer je parafrazirana ili je i uvećava, kazao je da je u ovom slučaju odgovornost privatnog tužitelja odnosno autora. Naveo je da je riječ 'četnik, srbin' spomenuo jer ga je isti tekst posjetio na huškačke tekstove Slobodnog tjednika, te da se radi o istim metodama. Upitan zašto ne donese dokaze o leševima koji plutaju, a za koje navodi da je privatni tužitelj odgovoran, kazao je da on te tekstove ima u svojoj privatnoj arhivi, tekstove o slučajevima, a što su stari tekstovi, Državno odvjetništvo da je upoznato s navedenim. Naveo je da mu je poznato da privatni tužitelj godinu dana nije bio ministar turizma, u vrijeme objave teksta,

isto toliko da je prošlo od kandidiranja za gradonačelnika to da mu nije poznato. Smatra da je isti, i da nije bio doministar turizma, a kao što nije, da je on i nadalje javna osoba, samim tim što se bavio politikom. Npr. i sebe smatra javnom osobom, kao novinar 30 godina te trpim i gore uvrede, a što je cijena javnog posla i slobode govora. Smatra da je uvreda sloboda govora, vrijednosni sud, a da klevetu ne smije iznijeti pravdajući se slobodom govora. Kao novinar u 30 godina rada nije nikoga uvrijedio iz osobnih razloga, ako nekoga želi osobno uvrijediti to radi van medijskog prostora, privatno. Niti jedan urednik ne bi objavio njegov osobni stav prema nekome tko nije javna osoba. U ovom slučaju radilo se o tekstu u središtu kojeg je javna osoba, te tekstu od interesa javnosti. Nije pisao o Robertu Pauletiću od trenutka kada je završio svoju novinarsku karijeru do njegovog političkog angažmana.

7. S obzirom na navode obrane optuženik je za spis dostavio tekst – ‘Zbog pisanja st-a polomili su mi rebra’ od 25. lipnja 2016., a koji je pročitao i pregledao u dokazne svrhe.

8. Nakon ovako provedenog dokaznog postupka, sud je cijenio sve izvedene dokaze, i to kako svaki dokaz pojedinačno, u svezi s ostalim dokazima, te iste u svezi s iskazom optuženika, na temelju takve ocjene dokaza, te iskaza optuženika, ovaj sud smatra nedvojbeno utvrđenim da je optuženik inkriminirane prigode i na način opisan u točki I. izreke presude počinio kazneno djelo protiv časti i ugleda – uvrede – djelo opisano po članku 147. stavak 1. i 2. KZ/11., a kažnjivo po članku 147. stavak 2. KZ/11.

9. Tijekom postupka nije bilo sporno da inkriminirane prigode 21. srpnja 2017. u tjedniku Novosti – Samostalnom srpskom tjedniku, broj 918, koji se tiska u Zagrebu, a čiji je izdavač Srpsko narodno vijeće, izdan članak pod naslovom ‘Slobodni fejsbuk’, te nadnaslovom ‘Sve je dakle isto kao i u ljetu 1991., proradio je neumrla uredničko-novinarskodomoljubni nerv slavnog Roberta Pauletića. Na Hrvaticima je sada samo da pronađu Mercedes sa četiri mlade četničke palikuće’, te da je isti članak izdan i u elektronskom izdanju u kojem je navedeni članak objavljen dana 22. srpnja 2017. godine i dostupan na web adresi: <http://www.portalnovosti.com/slobodni-fejsbuk>. Nije sporan niti sadržaj navedenog članka i to: ‘...Ako ih je čovik svojim očima vidija na djelu kako potpaljuju, za koji kurac nije zva panduriju nego Pauleića?’ ...’Ako se pokaže da ne postoje nikakvi piromani iz mercedesa varaždinskih tablica na slici, ili ljude iz auta na slici sutra gnjevni građani zatuku i pobiju, kakvu će kaznu jebeni kreten dobit? glupo je pak zbog toga što takva stvar, raspirivanje atmosfere linča, u Hrvatskoj jednostavno nije kažnjiva.’ ...’Štoviše, baš ovih dana prije dvadeset šest godina – srpnja 1991. – Pauletić je u Splitu pod egidom ‘Ovo imamo samo mi!’ objavio ‘Popis splitskih KOS-ovaca: imena, adrese, automobili...’ Na Hrvaticima je sada samo da pronađu Mercedes sa četiri mlade četničke palikuće, pa da i Žrnovnicom, kao nekad Kupom i Dravom, veselo zaplove leševi sa spiskova Slobodnog tjednika, Slobodnog fejsbuka, kako se već zove.’ ...’Danas, godinu dana kasnije, čeka se još samo da rulja s bakljama, vilama i Fejsbukprofilima dohvati varaždinske KOS-ovce i dovrši posao admirala Loše i maloga od palube Pauletića.’ Nije niti sporno da je autor navedenog članka optuženik Boris Dežulović.

10. U postupku je sporno je li autor članka Boris Dežulović istim člankom, odnosno utuženim dijelovima istog postupao u cilju da uvrijedi privatnog tužitelja, te istog i uvri-

jedio, ili se pak radi o parafraziranju riječi privatnog tužitelja, slobodi govora i izražavanju stava novinara o privatnom tužitelju, a za što postoji opravdan interes javnosti, s obzirom da je privatni tužitelj javna osoba.

11. Privatni tužitelj Robert Pauletić u svom iskazu naveo je da je podigao privatnu tužbu protiv Borisa Dežulovića iz razloga što ga je isti uvrijedio u tekstu koji je izašao 21. srpnja 2017. u tjedniku ‘Novosti’, te da ga isti nije prvi put uvrijedio u tekstu, radilo se o jednom kontinuitetu uvreda, a koje do ove prigode nije utuživao. Naime, u prethodnim tekstovima ga je zna nazvati: ‘sitno smeće’, ‘novinarski ubojica koji šupački prebacuje odgovornost’, međutim ovim utuženim tekstom doista je narušio njegovu čast i ugled, uvrijedio ga, nazvao ga: ‘jebenim kretenom’, a što se ne može pravdati nikakvom novinarskom slobodom, umjetnošću ili satirom, isto samo po sebi već predstavlja uvredu, a i navedeno je bila uvreda za njega. Osim navedenog još gore za njega je optuživanje da je kriv što su leševi plutali po Dravi i Kupi, te da će biti kriv ukoliko leševi zaplove Žrnovnicom, navodno zbog nekog njegovog teksta. Ovo je shvatio kao linč, „on je ovim njega optužio pozivom na linč, te ga je optužio da je navedeno imalo za posljedicu plutanje leševa na Kupi i Dravi, a zbog nekakvog popisa Kosovaca iz 1991. Mora kazati da je u prethodnim sudskim postupcima utvrđeno na sudu da on u niti jednom svom tekstu niti kao autor, niti kao urednik nije popisao tekst s popisom splitskih Kosovaca, imenima, adresama, automobilima kao što to navodi okrivljenik u svom tekstu. Smatra da je ovakvo prozivanje njega vrlo opasno. Mora napomenuti da nikada nije tužen vezano za svoj novinarski rad, niti kao autor niti kao urednik, pa prema tome nikada nije niti osuđen za isto. Istakao je da i drugi novinari tjednika Novosti su ga znali vrijeđati, pa tako i novinar Viktor Ivančić. Napominje da osim što je on osobno imao problema zbog ovog teksta i posljedice u svome radu, kao i životu da je i njegovo dijete bilo prozivano radi istog, tako prošle godine dok je bio u III. razredu oš prijatelji su mu pokazivali na mobitelu upravo ovaj tekst zbog kojeg je podignuta tužba kao i druge tekstove tjednika Novosti. Također da iz njegovog teksta na društvenoj mreži Facebook, koji je prethodio utuženom tekstu u tjedniku Novosti, nisu niti jednom riječju spomenuti Srbi ili pak četnici, te da mu nije jasno odakle je to optuženik shvatio da se radi o Srbima ili pak četnicima. U vrijeme objave teksta bio je politički neaktivan, te godinu dana prije objave teksta je izašao iz Vlade RH. Kazao je da je autentičan tekst objavljen na njegovom Facebook profilu: ‘a šta sad?! izgleda da srebrni Mercedes Varaždinskih tablica, i u njemu piromani, ipak postoji! Evo slike!...iz prve ruke o čovika kojemu virujem, javljeno mi je da ih je baš on vidija na djelu, kako potpaljuju! Pitanje broj 1. ako se sve to dokaže, kakve će kazne ti jebeni kreteni dobit? 2. oće li netko od antifa portala, na primjer Index koji se podmuklo izrugiva s ovon informacijom u tom slučaju ponudit kakvu ispriku?’. Koji tekst na facebook profilu privatnog tužitelja je objavljen uz sliku vozila na kojem se nisu vidjele reg pločice vozila, kao niti lica osoba na slici.

12. Iz svega navedenog jasno proizlazi da je predmetni tekst optuženika predstavlja osvrtni, vrijednosni sud optuženika kao novinara, kolumniste u odnosu na članak (objavljen tri dana prije od objave utuženog teksta), na facebook profilu privatnog tužitelja pod naslovom: ‘a šta sad?! izgleda da srebrni Mercedes Varaždinskih tablica, i u njemu piromani, ipak postoji! Evo slike!...iz prve ruke o čovika kojemu virujem, javljeno mi je da ih je baš on vidija na djelu, kako potpaljuju! Pitanje broj 1. ako se sve to dokaže, kakve će kazne ti jebeni kreteni dobit? 2. oće li netko od antifa portala, na primjer Index, koji se podmuklo izrugiva s ovon informacijom u tom slučaju ponudit kakvu ispriku?’. Koji tekst na facebook profilu privatnog tužitelja je objavljen uz sliku vozila na kojem se nisu vidjele reg pločice vozila, kao niti lica osoba na slici.

13. Iako privatni tužitelj ističe da u vrijeme objave teksta optuženika u tjedniku Novosti i u elektronskom izdanju nije bio politički angažiran, odnosno godinu dana prije da je izašao iz Vlade RH, a što potvrđuje i optuženik, po stavu ovoga suda je li netko javna osoba ne prosuđuje se samo po njegovom političkom angažmanu. Općepoznata je činjenica da se privatni tužitelj kao medijski eksponirana osoba pojavljuje dugi niz godina, kao poznati kvizaš, novinar, političar, pa trenutak izlaska iz Vlade RH nije čin kojim isti prestaje biti javnom osobom, odnosno trenutak kojim za nečijim djelovanjem prestaje interes javnosti. Mišljenje je suda da je u inkriminirano vrijeme privatni tužitelj bio javna osoba.

14. Kazneno djelo uvrede čini onaj tko uvrijedi drugoga. Uvreda je namjerno kazneno djelo protiv časti i ugleda koje se sastoji u izraženom ili pokazanom omalovažavanju druge osobe ili u nepoštivanju ljudskog dostojanstva. Sadržaj uvrede je u omalovažavanju, u negativnom sudu o vrijednosti drugoga. Uvreda riječima može biti pogrdna formi suda koji ne sadrži činjenice, koji nema supstance, na sugestivan način izjavljuje dojam o ličnosti drugoga ili psotka – kad počinitelj u formi suda bez razumnog sadržaja izjavljuje svoje nepovoljno mišljenje o društvenoj sposobnosti druge osobe.

15. Ovaj sud smatra utvrđenim da je optuženik prema objektivnim, a ne subjektivnim

kriterijima, omalovažio privatnog tužitelja povrjeđujući time njegov čast i ugled, nazivajući ga ‘jebenim kretenom’. Naime, sasvim je jasno iz sadržaja spornoga teksta da su navedene riječi upravo upućene privatnom tužitelju, uz objavu članka koji sadrži navedenu uvredu objavljena je i slika privatnog tužitelja, te se članak referira na objavu privatnog tužitelja, iz čega je nedvojbeno utvrđeno da je upravo njemu upućena navedena uvreda. Nadaže, iz utuženih dijelova teksta spornog članka sasvim je jasno da se u navedenom tekstu želi prikazati tužitelja u negativnom svjetlu, diskreditirati, naime aludira se da je privatni tužitelj u srpnju 1991. objavio popis splitskih KOS-ovaca, pa da su tada zaplovili zbog navedenog popisa Slobodnog tjednika leševi Kupom i Dravom, iako se navedeno ne pokrjepljuje nikakvim dokazima. Isto tako u navedenom članku optuženik navodi ‘Na Hrvaticima je sada samo da pronađu Mercedes sa četiri mlade četničke palikuće, pa da i Žrnovnicom, kao nekad Kupom i Dravom, veselo zaplove leševi sa spiskova Slobodnog tjednika, Slobodnog fejsbuka, kako se već zove.’, iako privatni tužitelj u svojoj objavi na koju se ovaj članak referira ne spominje četnike, niti osobe bilo koje nacionalne pripadnosti, iz čega se može iščitati želja optuženika za prikazivanjem privatnog tužitelja kao osobe koja poziva na mržnju, linč. Neprihvatljivo je pravdanje optuženika utuženih navoda na način da je i sam privatni tužitelj u svom novinarskom i uredničkom radu prije gotovo 30 godina koristio slične ili iste riječi, te ratno huškački stil pisanja. U istom tekstu optuženik privatnog tužitelja naziva i ‘malim od palube’ admirala Loše, čime ga želi prikazati kao poslušnika istog, istom podčinjenu osobu. Kad u kontekstu cjelokupnog teksta koji izražava negativan sud o optuženiku, s neargumentiranim teškim optužbama, optuženik i navodi: ‘Ako se pokaže da ne postoje nikakvi piromani iz mercedesa varaždinskih tablica na slici, ili ljude iz auta na slici sutra gnjevni građani zatuku i pobiju, kakvu će kaznu jebeni kreten dobit?’, tada je sasvim jasno da optuženik nazivajući privatnog tužitelja jebenim kretenom istog vrijeđa, omalovažavajući ga, ne poštujući njegovo dostojanstvo i narušavajući mu čast i ugled. Po mišljenju ovog suda ovdje se ne radi o subjektivnom osjećaju vrijednosti privatnog tužitelja, već se radi o časti i ugledu u objektivnom smislu, kao vrijednosti koja pripada svakom pojedincu u određenoj sredini, a koje je zasigurno povrijeđeno riječima ‘jebeni kreten’ u kontekstu navedenog članka. Dakle, kada se za nekog kaže da je jebeni kreten isto ne može biti dobronamjerno i bez ikakve dvojbe pokazuje namjeru optuženika da privatnog tužitelja takvom karakterizacijom ponizi i omalovaži, kako osobno tako i u široj javnosti. Nadalje, privatni tužitelj bez obzira na svoju ulogu javne osobe ovakvu uvredu nije dužan tolerirati. Optuženik je svakako kao novinar morao biti svjestan da ostvarivanje prava slobode mišljenja i slobode izražavanja misli obuhvaća dužnosti i odgovornost, pa i ograničenja, a na pod svaku cijenu pravo na slobodu izražavanja koristiti na štetu časti i ugleda drugoga. Iako je optuženik novinar, privatni tužitelj javna osoba, po mišljenju ovog suda ovakvo vrijeđanje privatnog tužitelja nije u javnom interesu. Ne radi se niti o parafraziranju riječi privatnog tužitelja s njegove objave na facebooku, naime privatni tužitelj u istoj objavi nikoga ne vrijeđa. Postavlja pitanje ukoliko se dokaže da osobe (koje nisu ničim personalizirane) su palile koju kaznu će jebeni kreteni dobiti. Nasuprot navedenog u svom članku optuženik postupa na način da vrijeđa i omalovažava čast i ugled točno određene osobe privatnog tužitelja, a na naprijed opisani način.

16. Iz činjeničnog opisa kaznenog djela su izbačeni kao suvišni dijelovi: '...Ako ih je čovik svojih očima vidi na djelu kako potpaljuju, za koji kurac nije zva panduriju nego Pauletića?, glupo je pak zbog toga što takva stvar, raspirivanje atmosfere linča, u Hrvatskoj jednostavno nije kažnjiva.' ...'Štoviše, baš ovih dana prije dvadeset šest godina – srpnja 1991. – Pauletić je u Splitu pod egidom 'Ovo imamo samo mi!' objavio 'Popis splitskih KOS-ovaca: imena, adrese, automobili...' 'Na Hrvatima je sada samo da pronađu Mercedes sa četiri mlade četničke palikuće, pa da i Žrnovnicom, kao nekad Kupom i Dravom, veselo zaplove leševi sa spiskova Slobodnog tjednika, Slobodnog fejsbuka, kako se već zove.'... 'Danas, godinu dana kasnije, čeka se još samo da rulja s bakljama, vilama i Fejsbukprofilima dohvati varaždinske KOS-ovce i dovrši posao admirala Loše i maloga od palube Pauletića...', isto je opterećujuće za činjenični opis, a sama uvreda je sadržana u tome što je optuženik nazvao privatnog tužitelja 'jebenim kretenom', dok je ovaj ispušteni dio činjeničnog opisa iz privatne tužbe bitan za utvrđivanje konteksta izrečene uvrede, te je upravo iz istog jasno da je cijeli tekst usmjeren na prikazivanje privatnog tužitelja od strane optuženika u negativnom svjetlu.

17. Postavlja se pitanje je li potrebno pravu privatnog tužitelja na zaštitu njegovog ugleda dati prednost pred pravom na slobodu izražavanja i općeg interesa za zaštitu slobode izražavanja kada je riječ o raspravi od javnog interesa (a s obzirom da je privatni tužitelj javna osoba). Naime, sloboda izražavanja predstavlja jedno od temeljnih načela demokratskog društva i jedan od osnovnih uvjeta za njegov napredak i za ispunjenje svakog pojedinca, pri čemu se pravo na slobodu izražavanja odnosi ne samo na informacije ili ideje koje su blagonaklono prihvaćene ili se ne smatraju uvredljivima ili ne izazivaju nikakvu reakciju, nego i na one koje vrijeđaju i uznemiruju.

To zahtijeva pluralizam i slobodoumlje bez kojih nema demokratskog društva. Međutim, ostvarenje tih sloboda obuhvaća dužnost i odgovornost i ono može biti podvrgnuto formalnostima ili ograničenjima koja su u demokratskom društvu nužna. Kada se radi o vrijednosnim sudovima razmjernost ograničenja slobode izražavanja može ovisiti o tome postoji li dostatna činjenična osnova koja te sudove podržava, a u suprotnom ti se sudovi mogu smatrati pretjeranima. Ovaj sud smatra da optuženik koji je nazivajući privatnog tužitelja 'jebenim kretenom' kako on to navodi izrazio svoj stav, vrijednosni sud, nije naveo ovom sudu činjeničnu osnovu koja taj sud podržava, kao niti dokazao navode iz teksta, te ovaj sud smatra ovakav vrijednosni sud optuženika neprimjerenim, pretjeranim, te da je istim počinjeno kazneno djelo uvrede iz članka 147. KZ/11.

18. Optuženik je inkriminiranim kaznenim djelom počinio kvalificirani oblik kaznenog djela iz članka 147. KZ/11., i to kazneno djelo kažnjivo po članku 147. stavak 2., a u vezi s stavom 1 KZ/11. Naime, isto djelo počinio objavom članka u tjedniku Novosti – Samostalnom srpskom tjedniku, broj 918, te u elektronskom izdanju istog tjednika, koji je dostupan na web adresi: <http://www.portalnovosti.com/slobodni-fejsbuk>, stoga je djelo počinio putem tiska, računalnog sustava ili mreže, te je zbog navedenog uvreda postala dostupna većem broju osoba.

19. U odnosu na oblik krivnje sud je utvrdio da je optuženik kritične prigode postupao s izravnom namjerom. Naime, optuženik je svjestan protupravnosti svog čina, svjestan je da nazivajući privatnog tužitelja jebenim kretenom istog vrijeđa. Svjestan nedopuštenosti ovakve radnje, optuženik je kazneno djelo počinio upravo s ciljem da nastupi posljedica, tj. da privatnog tužitelja uvrijedi, te da takva

uvreda bude vidljiva većem broju osoba. Sud smatra da je optuženik takvo postupanje htio i poduzeo.

20. Tijekom postupka ubrojivost optuženika nije bila sporna.

21. Slijedom svega naprijed navedenog, sud optuženika Borisa Dežulovića smatra krivim za počinjeno kazneno djelo.

22. Odlučujući o vrsti i visini kaznene sankcije koju je potrebno izreći optuženiku, sud je uzelo u obzir sve one okolnosti koje su od značaja za donošenje ove odluke, a koje su tijekom postupka utvrđene. Kao olakotne okolnosti, sud je cijenio da je optuženik neosuđivana osoba, dok nije pronašao otegotnih okolnosti na strani optuženika.

23. Kod odmjerenosti vrste i visine sankcije, osim gore navedenog sud je imalo u vidu i zapriječenu kaznu za ovo kazneno djelo i to novčanu kaznu do sto osamdeset dnevnih iznosa, te opći minimum od trideset dnevnih iznosa. Sud je smatrao primjerenim izreći optuženiku novčanu kaznu u visini trideset dnevnih iznosa. Visina dnevnog iznosa utvrđena je na temelju odluke Su-IV-113/2022-12 od 29. prosinca 2022 Vrhovnog suda RH kojom je utvrđena prosječna dnevna plaća u RH u iznosu od 254,20 kuna (33,74 eura), a što se ima smatrati prosječnim dnevnim dohotkom ukupno zaposlenih u RH., te je utvrđeno da će se sukladno članku 51. stavak 4. KZ/11. na temelju utvrđenog iznosa izricati novčane kazne od 1. siječnja 2023. do 31. ožujka 2023. Naime, u odnosu na svoje imovno stanje optuženik je kazao da je novinar zaposlen, srednjeg imovnog stanja, pa je na gore navedeni način kao jedan dnevni iznos uzeta utvrđena prosječna dnevna plaća u RH u iznosu od 33,74 eura. Stoga novčana kazna optuženiku iznosi 1.012,14 eura. Izricanjem ovakve kazne, sud drži da će se izvršiti pozitivan utjecaj na

optuženika da se ubuduće suzdrži od činjenja ovakvih ili sličnih kaznenih djela, te će se ostvariti ciljeve kako generalne tako i specijalne prevencije.

24. Na temelju članka 80. KZ/11 određeno je da je optuženik Boris Dežulović dužan javno objaviti cijelu presudu po pravomoćnosti iste, o trošku optuženika i to u tjedniku Novosti – Samostalnom srpskom tjedniku i web adresi istog tjednika. Naime, djelo optuženika je počinjeno javnim objavljivanjem uvrede, ovakav zahtjev je postavila zainteresirana osoba privatni tužitelj, određeno je da se presuda objavi na isti način kako je objavljen i članak koji sadrži uvredu privatnog tužitelja.

25. Odluka o troškovima postupka donijeta je uzimajući u obzir složenost, trajanje postupka, te imovinske prilike optuženika, koji je zaposlena osoba, a na temelju članka 148. stavka 1. u svezi sa člankom 145. stavkom 1., 2. točkom 6. i 7. Zakona o kaznenom postupku, te je optuženiku naloženo podmiriti trošak postupka u iznosu od 132,72 (sto trideset dva eura i sedamdeset dvije cente) € / 1.000,00 kuna (tisuću kuna), na ime paušalnih troškova ovog postupka.

Splitu, 10. ožujka 2023.

Sutkinja
Boni Gamulin Frleta

UPUTA O PRAVU NA ŽALBU: Protiv ove presude stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 15 (petnaest) dana od dana primitka presude. Žalba se podnosi ovom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranu. O žalbi odlučuje Županijski sud.

1 Fiksni tečaj konverzije 7,53450

KULT

URNI

ŠTAB

VIDA

kanal koji vidi ono
što drugi ne žele vidjeti

gledajte
na YouTube
kanalu Vida

ИНФОРМАТОР

Боримо се за истину – Борис Милошевић (Фото: Сандро Лендлер)

Сјећање на жртве 'Бљеска'

Окупљањем у Окучанима показујемо да невине жртве српске националности страдале у 'Бљеску' нисмо препустили забраву, казао је Борис Милошевић на обиљежавању 29. годишњице страдања

У Окучанима је организирано обиљежавање 29. годишњице страдања српског становништва у операцији 'Бљесак'. Одговорни починитељи за убојства цивила у акцији која је почела 1. свибња 1995. године до данас нису процесуирани. Молитвено сјећање у спомен на жртве одржано је у храму Светог великомученика Димитрија у Окучанима, након чега су се вјерници поклонили испред крижа посвећеног свима који су на томе подручју страдали од 1991. до 1995. године. — Иако је прошло толико времена, правда у њиховом случају није задовољена. Обитељи нису добиле никакву врсту задовољштина. Овим окупљањем показујемо да их нисмо препустили забраву, неспомињању и заобилажењу. Да се сјећамо, памтимо, да се боримо за истину о њиховом страдању. Да им се исказе поштовање, како у друштву, тако и према њиховим обитељима – рекао је замјеник председника Српског народног вијећа Борис Милошевић, додајући да је важно да се свим жртвама исказе дужно поштовање. — Управо зато развијамо културу сјећања у којој се на свакој комеморацији сјетимо свих жртава. И жртва хрватског народа које увијек спомињемо јер их не желимо заобићи – поручио је Милошевић.

Доначелник Општине Окучани из реда српске мањине СИНИША МАРТИНОВИЋ подсетио је да је 1. и 2. свибња 1995., тијеком војноредарствене акције Бљесак, с

ових подручја прогнано око 17 тисућа људи, док је од 1991. до 1995. прогнано око 75 хиљада из Западне Славоније. И Мартиновић је нагласио нужност изражавања пијетета свима, без обзира на националност.

— Томе свједочи и овај спомен-криж који смо посветили свим недужним жртвама страдалим од 1991. до 1995. године. Ово је један од примјера искорак у обиљежавању сјећања према нашим и свим другим жртвама које су настрадале на подручју Западне Славоније – рекао је Мартиновић, подсјећајући да нитко с хрватске стране још није осуђен због злочина у Западној Славонији који су почињени у Бљеску.

— Надамо се да ће доћи до процесуирања починитеља, тако да жртве и њихови потомци добију сатисфакцију – рекао је Мартиновић.

■ Хрвоје Шимичевић

Чувамо достојанство

1. свибња 1995. године, хрватски војници ушли су у Медаре. Од 24 цивила српске националности, убили су њих двадесет и двоје

У организацији Српског народног вијећа (СНВ), иницијативе младих за људска права из Хрватске и Србије те Документе – Центра за суочавање с прошлошћу, у селу Медари организирано је полагање цвијећа и молитвено обиљежавање сјећања на цивиле који су побијени тијеком акције Бљесак. У раним јутарњим сатима, 1. свибња 1995. године, хрватски војници ушли су у Медаре. Од 24 цивила српске националности, убили су њих 22. Само двије

дјевојке су преживјеле, након што их је препознао и заштитио један хрватски војник. Међу убијенима 12 је жена. Најстарија жртва била је у 88. години. Убијено је седам чланова обитељи ВУКОВИЋ, међу њима седмогодишња и осмогодишња дјевојчица те 11-годишњи дječак. Становници Медара вјеровали су да ће их у случају војне операције Хрватске војске заштитити мировне снаге УН-а чија је база била у непосредној близини села. Средином 2010. године завршена је ексхумација посмртних остатака 28 особа из заједничке гробнице која је била на подручју мјесног гробља Трнава. На Заводу за судску медицину до прољећа 2012. године идентифицирано је 14 становника Медара убијених 1. свибња 1995. године, укључујући све чланове обитељи ВУКОВИЋ. За злочин у Медарима нитко није казнено одговарао и није подигнута ниједна оптужница. АНЕТА ВЛАДИМИРОВ, водитељица Одјела за културу СНВ-а, подсетила је да су потомци обитељи ВУКОВИЋ покушали исходити правду пред правосудним тијелима Ре-

Обиљежење у Медарима

публике Хрватске, али да је њихов захтев 2009. одбијен као неоснован.

— Убојство њихових ближњих, сестара ВУКОВИЋ, третирано је као ратна штета, а не као ратни злочин. Као да се радило о породичном албуму фотографија, а не о живим људима, о седморо чланова обитељи. И не само да је био неоснован, него су сестре ВУКОВИЋ изгубиле кућу која је овршена захваљујући томе јер нису могле поднијети судске трошкове за ту неосновану тужбу. Мислимо да је овај податак вјеројатно најгласнији од свих које данас с вама можемо подијелити – рекла је Владимирова. Додала је да сјећање на страдале цивиле 'није само чување достојанства њихових живота и српског народа који је у Републици Хрватској био аутохтони народ, а које овдје више данас готово да нема'.

— Ради се о томе да сјећањем на жртве заправо чувамо властито достојанство и на страшном мјесту постојимо, какво год да је оно – поручила је, прочитавши имена свих који су тога дана убијени у селу Медари.

Доначелник Општине Окучани из реда српске мањине СИНИША МАРТИНОВИЋ подсетио је да је истога дана у цијелој западној Славонији било 276 жртава српске националности и 50 рањених. Позивајући се на наук цркве, поручио је: 'Не смијемо заборавити жртве. Али, морамо опростити'.

■ Х. Ш.

Цвијеће у Загребу

Приступ у којем се комеморирају и памте само жртве властитог народа потиче национализам, речено је на полагању цвијећа за цивиле убијене 1995. у Загребу

ПРЕДСТАВНИЦИ Српског народног вијећа (СНВ) и иницијативе младих за људска права из Хрватске и Србије положили су цвијеће код спомен-плоче на крижању загребачких улица Драшковићеве и Старе Влашке, посвећене убијеним цивилима током ракетирања Загреба 2. и 3. свибња 1995. године. Напад у којем је убијено седам, а рањено најмање 200 цивила, наредио је МИЛАН МАРТИЋ, председник тзв. Републике Српске Крајине, као одмазду за акцију Бљесак покренуто 1. свибња.

— Истога дана обиљежавамо жртве Бљеска и ракетирања Загреба. У оба случаја ради се о тешким ратним злочинима који су за посљедицу имали заборав и немогућност да се разговара о узроцима таквог понашања и о друштвено-политичком контексту у којем је могуће поубијати дјecu и насумично гађати град те побити недужне цивиле. Очито је да о овом контексту до дана данашњег не знамо довољно и да се сјећање на деведесете креће између прославе, која за циљ има даљу индоктринацију, а не изградњу мира. Не ради се само у одсуству рата, него о учењу о миру и залагању за мир – рекла је Анега Владимирова, водитељица Одјела за културу СНВ-а за Новости.

СЕНА ШИМЕК из Иницијативе младих за људска права из Хрватске, која је у центру Загреба одала почаст с колегама из истоимене српске организације, каже да се они задњих неколико година залажу да се 2. маја прогласи споменданом на све цивилне жртве рата од 1991. до 1995. године. — Први разлог је операција Бљесак, у којој су страдали цивили српске националности, а други разлог је ракетирање Загреба у којем су такођер страдали цивили. Идеја је да покажемо да је једини пут у будућност инклузивно сјећање. Не ради се овдје о изједначавању страна, него је ријеч о непостојању разлике између једних и других цивилних жртава, поготово кад се узме у

Руже за погинуле Загрепчане

обзир да су то сви били грађани Републике Хрватске. Мислим да је баш због тога важно да у Хрватској постоји такав спомендан и пригодно мјесто обиљежавања – рекла је Шимек у изјави за Новости, подсјетивши да у Подгорици постоји споменик свим цивилним жртвама рата, а у Хрватској тога, по њеном сазнању, нема.

— Приступ у којем се комеморирају и памте само жртве властитог народа на било којој страни дугорочно ће само додатно повећавати јаз и потицати национализам – закључила је.

■ Ненад Јовановић

Јединство у вјери

У препуном саборном храму Преображења Господњег у Загребу васкршњу литургију служио је администратор загребачко љубљанске митрополије

ИОВЕ године многи православни вјерници у својим су црквама прве мајске недеље обиљежили највећи хришћански празник Ускрс. У препуном саборном храму Преображења Господњег у Загребу литургију је служио владика буеносаирески и јужно-централно амерички те администратор загребачко љубљанске митрополије Кирило са свештенством и монаштво.

Том приликом свештеник Богољуб Остојић прочитао је ускршњу посланицу патријарха Порфирија и архијереја СПЦ-а. 'На тајанствен и задивљујући начин, и ми постајемо сведоци свега што се ради нас збило. И не само да смо сведоци, него бивамо и учесници ове чудесне тајне славеи данас Празник над празницима. Зато се у овај велики и светли дан радујемо Истини, радујемо се јер је смрт побеђена у сусрету са Богом. Син Божји Исус Христос, спаситељ и избавитељ наш који је страдао за многе, за све, укључујући и оне који Га мрзе, и даље страда за нас кроз сва наша страдања. На свом крстоносном путу и ми, народ српски, носећи крст свој, носимо и Крст Христов. Понели смо га и у Првом светском рату када смо, у односу на број наших сународника, били највећи страдалници света. Наш крстоносни ход се наставио и у Другом светском рату, када су, у злогласној и срамној ндх прављени логори чак и за нашу децу у којима су деца умирала од глади, студени, болести и злостављања. Само су у окупираној Србији под митраљеским мецима немачких нациста после школских часова умирале чете ђака у једном дану. Страдали смо у сваком засеоку, селу, граду. Истинитост тога страдања нису морале да потврђују наметнуте аморалне резолуције: њих су сведочила сама страдања, без лажних сведока у лицу непосредних потомака и посредних следбеника извршилаца стварног геноцида', истиче се у посланици у којој се са 'жаљењем подсећа све на чињеницу да је свијет у коме живимо заборавио геноцид над српским народом у 20. вијеку, као

Литургија у Загребу (Фото: Игор Краљ/PIXSELL)

и у вјековима који су му претходили. Свако друго брдо на местима где живе Срби својеврсна је Голгота'.

'Теши нас и успокојава чињеница да припадамо народу који је у годинама мира, које су долазиле после страшних времена смрти, следећи Христа на коме је утемељен, праштао дужницима својим, а са припадницима других народа желео и настојао да изгради бољу и заједничку будућност. Због тога данас снажно подижемо свој глас и указујемо на апсолутну неистину и покушај историјског ревизионизма, у коме се настоји да простом инверзијом српски народ, жртва вишеструких геноцида и етничког чишћења, буде проглашен за починиоца геноцида', поруча је врха спц-а.

'Не умањујемо размере злочина у Сребреници, али, као православни Срби, не прећуткујемо ни злочине над српским народом у околини Сребренице. Нажалост, на те злочине по српским селима у којима су загиране целе породице и који су се континуирано дешавали од 1992. до 1995. године, не базирају се предлагачи резолуција. По њима, постоји ексклузивно право на жртву и бол због исте. По нама, све невине жртве су невине жртве, биле оне муслиманске или хрватске или пак српске, што 'мудро' прећуткују савремени ревизионисти и непријатељи историјске истине, који својим наметањем ексклузивног права на бол и жртве, остављају свима нама који живимо на овим просторима камен спотицања за будућност', наглашава се у посланици. Након читања посланице вјерницима се обратио и владика Кирило. — Суштина хришћанства је признање да човек не може себе да спасе од ђавола смрти и гријеха. Смрт је космички проблем, а људи данас једва да могу да стигну до Мјесеца. Зато је требало да међу нас дође онај који нас ослобађа од власти ђавола, гријеха и пропадљивости. Многи га не примише, али они који га примише даде им власт да буду синови Божји – рекао је владика, након чега су освештане кошаре с јајима и другом храном, које су сходно својим обичајима претежно доносили Руси и Украјинци, а уз њих литургији су присуствовали припадници и других народа.

Литургији су присуствовали амбасадорка Србије Јелена Милић, председник снв-а Милорад Пуповац, председник Привредника Никола Лунић, потпредседник Просвјете Синеиша Таталовић, бројни мањински активисти и чланови српских организација. У просторијама Црквене општине одржан је Ускршњи

концерт за припаднике руске заједнице који је организирила представница руске националне мањине Загребачке жупаније МАРИЈА АЈДУКОВИЋ.

■ Н. Јовановић

Доказ истребљења

Злочин у Вељуну доказ је стварне намјере успостављања усташког режима, рекао је Милорад Пуповац на комеморацији

УВЕЉУНУ је одржана традиционална комеморација за 525 српских цивилних жртава које су усташе убиле на Ђурђевдан 1941. године. Похватули су мушкарци старости од 18 до 70 година, одведени у Хрватски Благај и ликвидирани. Ово је био други масовни злочин над Србима у новооснованој ндх, први је био у Гудовцу 28 априла. Комеморацији је присуствовало педесетак мјештана Вељуна, потомака страдалих цивила, антифашистичких и мањинских активиста.

— Опустјела су села Точак, Вељун, Полој, Црно врело, Вељунска Глина, Стојмерић, Бандино село, Цвијановић брдо, Шљивњак и цијели котар Вељун је завијен у црно. Жртве овог геноцида су били углавном необразовани сељаци и сиротиња који нису пружали никакав отпор власти ндх. Овај споменик опомена је на злочин над невиним људима само због њихове националне и вјерске припадности – рекла је Горанка Мандић, председница Вијећа српске националне мањине у граду Слуњу. — Ако је нетко сумњао или се надао да је злочин у Гудовцу био резултат неразумне групе људи или околности због чека су ти људи убијени, онда ово није била више назнака него доказ каква је била стварна сврха успоставе тог поретка, а то је истребљење оних за које су сматрали да у држави за њих нема мјеста – нагласио је Пуповац и подсјетио да се осам дана након Вељуне догодио први злочин у Глини, погром сличан вељунском, без икаквог повода.

— Када нетко као Горанка говори о томе да је ријеч о намјерном смакњу мушке популације у једној заједници најприје у Вељуну, онда у Глини, такав масакр до-

Вијенац Српског народног вијећа

иста се не може назвати другачије него циљаним злочиним истребљења, односно геноцидом – рекао је Пуповац и запитао се зашто на овакве комеморације не долазе 'они којима би однос према злочину те врсте морао бити морални императив, јасан знак да према том поретку и тој државној идеји имају јасан став и осуду без резерве'. Нажалост, то није тако, на нивоу града нити на нивоу жупаније – казао је Пуповац. Присутнима се обратио потпредседник сабрања Мирослав Делић, који се присјетио свих страдалих на овом подручју Кордуна.

— Желим поручити свима онима који ревидирају нашу повијест да им то неће проћи. Не смијемо дозволити да нам које-какви квази повјесничари говоре и уче нашу дјечу што се догодило. Као да је оно раздобље од Другог свјетског рата па до успоставе самосталне Хрватске изгубљено. Нажалост, локалне, регионалне и државне власти користе антифашисте и антифашизам само када то њима одговара, пригодно и према иноземству – рекао је Делић.

■ Милан Цимеша

Скромна годишњица

Поред девастираног споменика у Карловцу окупило се тридесетак антифашиста

ШЕСТОГ маја Карловац је обиљежио 79. годишњицу ослобођења, више него скромно, као и сваки пут након деведесетих. Поред девастираног споменика окупило се тридесетак чланова

Полагање вијенца

Удружења антифашиста града Карловца и припадника српске заједнице. Цвјетни аранжман Удружења антифашиста је положила потпредседница БИСЕРКА ВРАНИЋ док су српски дојупан ДЕЈАН МИХАЛЛОВИЋ и замјеница карловачког градоначелника ИВАНА ФОЧИЋ упалили свијеће.

Споменик, срушен минарањем 1991. године, је био дјело познатог хрватског архитекте ДРАГЕ ИВЛЕРА и академског кипара ВАЊЕ РАДАУША, а открио га је Јосип Броз Тито 6. маја 1955. године. Мирослав Делић, председник карловачких антифа-

ИНФОРМАТОР

шиста и потпредсједник САБА РХ, говорио је о акцији ослобођења Карловца, Дуге Ресе и Озља, проведеној од 30. априла до 7. маја 1945. године.

■ М. Ц.

Демографски аларм

На трибини посвећеној демографској ситуацији указано је на лоше стање у Вуковару

ЗНАНСТВЕНИ сусрети у Институту Пилар, назив је трибине, која је склопу програма обележавања Дана Града Вуковара, одржана последњег дана априла у вуковарском Подручном центру Института Иво Пилар. Централна тема били су актуелни демографски и миграцијски трендови односно изазови у Вуковару, а одговор на питање да ли постоје разлози за демографски оптимизам, покушао је да образложи демограф Дражен Живић, научни саветник у трајном избору и помоћник директора Института научно истраживачку делатност. Говорећи о демографском стању истакао је да оно у Вуковару има бројне негативне утицаје, који датирају из претходних периода и то не само из последњег рата, како многи сматрају, него су први лошији демографски показатељи били видљиви и годинама раније.

— Дугорочни је тренд снижавања natalитета, јачања иселјавања, а економска, добна и полна структура становништва је неповољна и зато имамо упаљен својеврсни аларм, нагласио је Живић додајући да у контексту тог проблема Вуковар није изузетак, јер су на подручју целе Европе се видљиви забрињавајући демографски трендови. Вуковар, како је рекао демограф, губи становништво и даље и тај се тренд не зауставља, али је трачак оптимизма у томе што је последње три године ипак забележено успоравање.

— Према службеним подацима, у споменом периоду имамо нешто више уселиних у Вуковар него што их се иселило, а то су елементи без којих не можемо говорити о демографској ревитализацији – сматра Живић. Као једно од могућих решења, навео је побољшање репродукције

Вуковар броји једва око 23.000 становника (Фото: Емица Елвећ/PIXSELL)

становништва, с обзиром на чињеницу да имамо прилично ниску стопу natalитета.

Вуковарска општина је пре рата имала готово 47 хиљада становника, а последњи попис из 2021. године показао је да их у Граду живи тек 23 135, с тим да је жалосна чињеница да је број и мањи, јер су појединци још увек пријављени на вуковарским адресама, иако не живе у њему. Уз све наведено, посебно је забрињавајуће да је из године у годину становништво све старије, што је еклатантан пример великог одласка младих са истока Хрватске.

■ Сенка Недељковић

Шампионке из Болмана

Кадеткиње Сенка Мартиновић и Вања Стојановић освојиле су злато и сребро

ПРОШЛЕ суботе, 4. маја ове године, на електронским метама у осјечкој Стрелани Пампас, одржано је 'Првенство Хрватске 10м серијска зрачна пушка – кадетско'. Првенство су организирали Хрватски стрељачки савез, Стрелачки савез Осјечко-барањске жупаније и Грађанско стрељачко друштво (ГСД) 'Осијек 1784', најстарије у Хрватској.

На првенству су учествовале и двије такмичарке и један такмичар из Стрелачког клуба 'Болман', из малог барањског села које се може похвалити да има стрељачки клуб познат не само у Хрватској, него и у свијету. Прошле недеље тај је клуб, на свом ФБ-профилу, с поносом образложио велики успех:

— Резултати су више од одличних. Наше цуре биле су фантастичне. Сенка Мартиновић и Вања Стојановић освојиле су најсјајнија одличја: Сенка злато, а Вања сребро. Од осамдесет цура из цијеле државе оне су биле најбоље. Поред најсјајнијих медаља, оне су отпучале и државни рекорд. Свака је опалила 194 круга од могућих 200. Рекорди се ријетко руше, можда једном у пет или десет година. Још је мања могућност да два стријелца на једном натјечању постигну рекорд. Њима двјема, које су чак из истог клуба, то је успјело.

— Поред наших цура, на првенству је учествовао и наш стријелац Борна Субашић, који је такођер солидно одрадио свој наступ. Пред њим је одлична будућност у стрељаштву. Редовним тренинзима и марљивим радом долази се до успјеха, а он све то и показује – каже се даље у објави ск-а 'Болман'. Болмански успјех, међутим, није дошао преко ноћи. Већ неколико година, под водством предсједника и тренера Предрага Томашевића, болмански стријелци нижу успјехе на домаћим и страним такмичењима. Посебно се то интензивирало ове године.

Споменут ћемо само Јуниорско првенство Хрватске у стрељаштву зрачна пушка и пиштољ, одржано у Солину 16. марта, које је још један доказ да су болмански јуниори и јуниорке међу најбољим у држави, ако не и најбољи. Сенка Мартиновић и

Дарко Томашевић остварили су врхунске резултате: Сенка је отпучала 622,5, а Дарко невјероватних 630,3 и с тим резултатима освојили су норму за наступе на свјетском првенству које ће се одржати у Јужној Америци, у Перуу. Такођер, јуниорке су екипно постале вицепрвакиње државе.

Стога нас и не изненађује да је Заједница шпортистких удруга Града Белог Манастира у марту ове године Стрелачком клубу 'Болман' додјелила плакету за врхунске резултате у стрељаштву остварене 2023. године. Ове године резултати ће, по свему судећи, бити још и бољи, а на ФБ-профилу ск-а Болман сигурно ће бити још обавијести попут оне од 3. марта: 'Слика каже све. Узели смо све што се могло узети на жупанијском првенству – и екипно и појединачно.'

■ Јован Неђић

Натјечај за пољопривреднике

6,6 милијуна еура намијењено је за рурални развој на подручјима насељенима припадницима националних мањина

МИНИСТАРСТВО пољопривреде расписало је Натјечај за финансирање пројеката у 2024. години према програму за финансирање пројеката локалне инфраструктуре и руралног развоја на подручјима насељеним припадницима националних мањина, вриједан 6,6 милијуна еура. Пријаве се подносе од 2.5.2024. године, а крајњи рок је 3.6.2024. године.

Пријаву може поднијети СОПГ/ОПГ уписан у Уписник пољопривредника/Уписник обитељских пољопривредних господарстава, економске величине од 1.000 до 7.000 еура стандардног економског резултата (СО), а сједиште мора бити на подручју јединица локалне самоуправе које улазе у прве четири скупине индекса развијености (потпомогнуте скупине јединица локалне самоуправе) и с удјелом већим од 5 % припадника поједине националне мањине у укупном становништву према Попису становништва из 2021., при чему је највиши износ средстава по кориснику 10.000,00 еура. Овим Програмом који се проводи седму годину заредом Министарство помаже малим обитељским пољопривредним господарствима на потпомогнутим подручјима у њихову пријелазу на тржишно оријентирану производњу, одрживи развој, укључивање чланова gospodarства у рад на обитељском пољопривредном господарству и остваривање прихода за квалитетан живот и останак. Циљ је допринијети смањењу незапослености и економском оснаживању националних мањина. Укупно је за шест година проведбе Програма исплаћено 20,3 милијуна еура за 2.323 корисника. ■

Stogodnjak (737)

10. 5. – 17. 5. 1924: nezapamćeno ogorčenje zavladao je među žiteljima Belišća i okolice, a onda se proširilo i na cijelu Slavoniju. U prerađivačkom divu Gutman, koji zapošljava više hiljada radnika, počela su masovna otpuštanja, s obrazloženjem da se smanjio obim posla. Međutim, to je bila čista prijevara, jer – kako se doznalo – Gutman je na mjestu otpuštenih stotina Slavonaca zaposlio jeftiniju radnu snagu – ruske vojnike, vrangelovce, uvodeći im pritom i 12-satni radni tjedan. Organizacije koje se bave zaštitom radničkih prava navode također brojne slučajeve gdje Rusi, za manju plaću obavljaju po danu razne činovničke poslove, a po noći rade kao konobari ili kao glazbenici s balalajkama pa nastupaju po gradskim i seoskim gostionicama.

* na osječkom je sudu počela dugo očekivana glavna rasprava protiv glasovitog slavonskog odmetnika i harambaše, 27-godišnjeg Jove Stanisavljevića Čaruge i njegovih 13 ortaka. Optuženi su za brojna ubojstva, razbojstva i pljačke. U prepunoj sudskoj dvorani prisutni su bez daha saslušali, uz ostalo, i životnu priču legendarnog razbojnika, koji je na samom početku suđenja kazao: 'Rodio sam se u selu Barama, gdje sam i završio četiri razreda osnovne škole, a zatim nastavio čuvati svinje. Kad sam navršio deset godina umrla mi je majka Ika, a otac Prokopije se ponovo oženio nakon četiri tjedna. Moja me maćeha nije voljela i bila je vrlo zla žena. Otac me je često, na njezin nagovor, teško zlostavljao. Bježao sam od kuće, ali su me oni opet natrag dopremali. Tako sam, čuvajući svinje i primajući batine, živio do svoje 16. godine. Kad je izbio rat bio sam pozvan u vojsku, a na frontu su oficiri i podoficiri vrlo često grdili Srbe i to jednako, Srbe iz preka, s kojima je Austrija ratovala i nas, koji smo služili u njezinoj vojsci. Jednoga dana neki Mađar, vodnik, psujući mi srpsku majku, pograbio je pušku, kaneći me ubiti. Ja sam nesvjesno uhvatio svoju pušku i sam, ne znajući kako, opalim iz nje i ubijem Mađara. To je bilo moje prvo ubojstvo...' Četni narednik tada ga je zaštitio, rekavši zapovjedniku da je Mađar poginuo od neprijateljskog metka. Čaruga je i dalje ostao u četi i, štovise, postao četni kuhar. No, onaj narednik ga je odjednom počeo maltretirati, cijelo vrijeme prijeteci da će reći pravu istinu o smrti Mađara. Nešto iza toga Čaruga je pobjegao iz vojske, vratio se u Slavoniju i ubrzo se odmetnuo u šumu.

* buknuła je velika pobuna zatvorenika u beogradskoj Glavnjači. Razlog: neljudsko postupanje zatvorske straže i žandara prema pritvoreniku Dušanu Stefanoviću koji je digao glas u zaštitu nekog dječaka, pritvorenog i premlaćenog zbog bezazlenog prekršaja. Nakon što je Stefanović zatvoren u ćeliju zvanu 'odžak' i nakon što mu je uskraćena hrana, ostali zatvorenici su se pobunili, odbijajući hranu. Građani koji prolaze mimo Glavnjače čuju iz njezine unutrašnjosti očajničke krike i pozive u pomoć. Policija se ne oglašava.

■ Đorđe Ličina

Lisnica velikog zmaja

Drugi posjet kineskog predsjednika Beogradu poruka je da Srbija i Kina ne namjeravaju stati u razvijanju svojih odnosa. Xi Jinping i Vučić amenovali su potpisivanje tridesetak novih sporazuma i memoranduma o suradnji, a što se sve krije u paleti tih dokumenata, mediji će tek otkrivati

Kineski predsjednik Xi Jinping u službenom posjetu Srbiji
(Foto: R.Z./ATAImages/PIXSELL)

KINESKI predsjednik XI JINPING u utorak, 7. svibnja drugi se put pojavio među Srbima. Nakon prvog njegovog pojavljivanja prije pet godine u Beogradu, srpsko-kineski ekonomski i ukupni odnosi poletjeli su u nebo. U Srbiju

se slilo preko pet milijardi novih kineskih investicija. Početnim kineskim investicijama koje je ugovorila administracija bivšeg srpskog predsjednika BORISA TADIĆA (Pupinov most, TE Kostolac) pridružilo se kinesko preuzimanje Željezare Smederevo i RTB Bora koji su bili pred bankrotom, a

razmahale su se i kineske investicije u srpsku cestovnu i željezničku infrastrukturu (brza pruga Beograd-Budimpešta, autocesta od Beograda prema Crnog Gori, zaobilaznica oko Beograda, Fruškogorski koridor...). Srbija je zauzela važno mjesto u realizaciji kineskog projekta 'Pojas i put', ali daleko od toga da se probila u prvi red za Kinu najvažnijih europskih zemalja. Taj status još uvijek pripada 'elitnim' članicama EU-a.

Kina je, naime, u prvih 22 godine ovog stoljeća u privredu članica EU-a investirala oko 230 milijardi eura. Kineske kompanije u tom su razdoblju najviše uložile u ekonomiju sada već bivše članice EU-a Velike Britanije (81,5 milijardi eura), potom Njemačke (32 milijarde eura), Francuske (17 milijardi eura) i Italije (16 milijardi eura direktnih investicija). Eksplozija kineskih investicija u europske privrede dogodila se između 2015. i 2017. kada su se iz Kine u EU slile investicije ukupno vrijedne 170 milijardi eura. Tri četvrtine tih investicija završile su u Njemačkoj, Francuskoj, Mađarskoj i Velikoj Britaniji.

Dok je Kina šakom i kapom ulagala u privrede starih i najvećih članica EU-a nikome na europskom kontinentu nije padalo napamet da razglaba o 'kineskim trojanskim konjima i vazalima' koji zbog kineskih ugrožavaju interese Unije. Europski političari i mediji priču o 'kineskim trojanskim konjima i vazalima' počeli su raspremati nakon što se punom parom počeo realizirati kineski investicijski projekt 'Pojas i put', koji je kineska ulaganja usmjerio prema 16 država istočne i jugoistočne Europe, uglavnom novim članicama EU-a. Kineske investicije preko noći su postale bauk kojim se Europljane počelo upozoravati da im je cilj razbijanje europskog ekonomskog i svakog drugog jedinstva prastarom metodom 'podjeli pa vladaj'.

Širenju straha od kineskog zmaja u Europi novu i snažnu energiju dolila je TRUMPOVA administracija započevši otvoreni ekonomski rat s Kinom jer je za vratom svoje neupitne globalne ekonomske i svekolike dominacije počela osjećati dah Kine koja nadire prema vrhu svijeta. Antikineska hajka zasad je u Europi požela uspjeha. Kineske investicije u članice EU-a poprilično su se ispuhale, pa i one u srednjoj i istočnoj Europi, odnosno na Balkanu koje su se trebale realizirati u okviru projekta 'Pojas i put'. Ispuhale su se, ali ne i sasvim zamrle. Najživlje su one koje Kina realizira u Mađarskoj i Srbiji. Dok se većina članica EU-a tragom svojih interesa upregnula u realizaciju politike 'smanjivanja ovisnosti o Kini i sprječavanja kineskog utjecaja na Europu', Mađarska i Srbija, unatoč svemu, nastavile su realizirati dogovorene zajedničke projekte s Kinom, ali i pregovarati i ugovarati nove. I proglašene su 'kineskim trojanskim konjima i vazalima' na tlu Europe.

Dok je u prvom desetljeću ovog stoljeća Željezara Smederevo bila u vlasništvu američkog US Steela bila je tek jedna od uspješnih stranih investicija u Srbiji, a otkako je prije sedam godina prešla u vlasništvo kineskog HBIS-a postala je krunski dokaz o 'kineskoj kolonizaciji Srbije'. Prvi veliki kineski infrastrukturni projekt u Europi, Pupinov most na Dunavu u Beogradu, čiju je izgradnju s Kinezima dogovorila vlast 'demokratskog' bivšeg srpskog predsjednika Borisa Tadića, također se uvrštava među kineske 'trojanske konje' koje Kina uz pomoć 'autokratskih vođa VIKTORA ORBÁNA i ALEKSANDRA VUČIĆA' sije po Europi. Pogotovo je sumnjiva brza pruga Beograd-Budimpešta, iako se gradi tek kao dionica modernog europskog željezničkog koridora koji bi preko Beograda, Budimpešte i Beča trebao spajati grčke luke Pirej i Solun s njemačkim Hamburgom. Iako

je većina tog željezničkog koridora europska investicija, ipak se priča o njoj svodi samo na dionicu koju Srbija i Mađarska grade s Kinom. Zanimljivo je čak i činjenica da veći dio željezničkog povezivanja Europe s Grčkom i Bugarskom preko svojeg teritorija Srbija gradi uz financijsku pomoć EU-a i to uz značajan udio doniranih eura.

Srbija je zbog 5,5 milijardi investicija koje je Kina u nju plasirala proglašena potencijalnim kineskim 'trojanskim konjem u EU-u', njezinim 'vazalom', 'kolonijom', a Velika Britanija, Njemačka, Francuska i Italija s oko 150 milijardi kineskih investicija čuvari su europskih interesa i 'zid' koji Europu štiti od kineskih osvajača. Srbija je 'kineska kolonija' jer u njoj kineske kompanije zapošljavaju oko 20.600 radnika i svojom proizvodnjom i poslovanjem čine 6,6 posto srpskog BDP-a, a najviše su doprinijele tome da je Kina postala drugi po veličini vanjskotrgovinski partner (šest milijardi eura), odmah iza Njemačke s kojom Srbija još uvijek ima veću razmjenu nego s Kinom. Usto, njemačke kompanije zapošljavaju i četverostruko više radnike od kineskih (oko 80.000), ali nitko ne govori o Srbiji kao 'njemačkoj koloniji, trojanskom konju i vazalu na Balkanu'.

ZBOG usporavanja i zastoja u njemačkoj i većini ostalih europskih privreda u proteklih nekoliko godina ponešto su usporena i njihova ulaganja i trgovina sa srpskom privredom, a istovremeno su se srpsko-kineski ekonomski odnosi nastavili razvijati, pa su kineske investicije preuzele primat među stranim investicijama u Srbiji jer su na godišnjem nivou dosegle vrijednost od preko milijardu eura, jednako ili više od investicija koje su u Srbiju lani uložile sve članice Europske unije.

Xi Jinpingov drugi posjet Beogradu poruka je da Srbija i Kina ne namjeravaju stati u razvijanju svojih odnosa. Kineski i srpski predsjednik amenovali su potpisivanje tridesetak novih sporazuma i memoranduma o suradnji. Što se sve krije u paleti tih dokumenata o slobodnoj trgovini, znanstvenoj suradnji, inovacijama, umjetnoj inteligenciji, energetici, cestovnoj infrastrukturi, zračnom prometu, ali i kineskom sudjelovanju u izgradnji objekata i organiziranju Beograd Expo 2027, mediji će tek otkrivati. Danas piše da je nakon razgovora s kineskim predsjednikom, Vučić rekao i da je zamolio predsjednika Sija da kineske firme otvore u Srbiji proizvodni pogon vozova. Srbija je od Kine kupila pet brzih vozova i još devet za lokalne pruge, 'ali želimo da ih i proizvedimo ovdje'. Vučić je 'poručio i da 'razgovaramo sa kineskom kompanijom koja proizvodi letjeće taksije za Ekspo 2027 i proizvođačima električnih automobila iz Kine o dolasku u Srbiju', dodajući da ne može da kaže o kojoj kompaniji se radi'.

Kineski predsjednik Xi Jinping bio je škrtiji na riječima, ali je jasno i otvoreno poručio da je s Vučićem 'postignut značajan konsenzus i da će Srbija biti prva država iz Evrope sa kojom će izgraditi zajednicu sa zajedničkom budućnošću'. Potom je, kako prenosi Politika, ponešto pojasnio: 'Mi smo zajedno najavili da ćemo izgraditi zajednicu između Kine i Srbije sa zajedničkom budućnošću u Novoj eri, koja će otvoriti novo poglavlje u historiji kinesko-srpskih odnosa. Pre osam godina Srbija je postala prvi sveobuhvatni strateški partner Kine u centralnoj i istočnoj Evropi. Danas Srbija postaje prva evropska zemlja gde ćemo izgraditi zajednicu sa zajedničkom budućnošću.' U Bruxellesu i na drugim važnim europskim adresama vjerojatno će se koliko sutra pitati, a gdje je tu Europska unija? ■

Opet sija Arnaudija

Unatoč pravnim preprekama i političkim napetostima, mukotrpana obnova Arnaudije napokon je završena. Uskrsnuće ovog arhitektonskog remek-djela u Banjoj Luci, izgrađenog prije gotovo pet stoljeća, simbolizira trijumf nade nad suprotnostima

DOŠLO je vrijeme da, kako reče gradonačelnik Banje Luke DRAŠKO STANIVUKOVIĆ, i posljednja džamija bude obnovljena 'da se približimo jedni drugima'. Obnovom Arnaudije i njenim svečanim otvaranjem završen je proces obnove 16 banjalučkih džamija srušenih tokom posljednjeg rata u Bosni i Hercegovini. Od barbarskog rušenja Arnaudije, prvoklasnog spomenika kulture i jednog od simbola Banje Luke, prošla je 31 godina.

Mediji u BiH izvještavaju kako je svečanost kojom je obilježeno ponovno otvaranje Arnaudije – iako skromnija u usporedbi sa onom prilikom otvaranja obnovljene Ferhadije prije osam godina – nosila duboko značenje u obnovi duhovne tkanine grada. Kako se jedan od prisutnih elegantno izrazio: 'Ovaj trenutak simbolizira prekretnicu, gdje napokon možemo pokopati duhove naše prošlosti i krenuti naprijed. To je svjedočanstvo naše otpornosti i naše predanosti poticanju međuetničke harmonije.'

Reis KAVAZOVIĆ, lider Islamske zajednice u BiH, rekao je da obnova Arnaudije 'potvrđuje veliku istinu da će ideje koje grade nadvladati one koje uništavaju'. 'Ovo ispravlja barem dio ratnih nepravdi, uključujući nastojanja da se izbriše svaki trag postojanja muslimana u Banjoj Luci', rekao je Husein Kavazović, dok je banjalučki muftija ISMAIL SMAJLOVIĆ naglasio da obnova ove džamije vraća nadu u bolje sutra, u što svi trebaju vjerovati i marljivo raditi.

Usred svečarske idile odjekivale su poruke pomirenja i suživota. Politički lideri, u skladu s kulturnim i povijesnim značenjem džamije, isticali su imperativ očuvanja kulturne baštine i njegovanja međusobnog razumijevanja.

Predsjednik Uprave za vjerske poslove Republike Turske ALI ERBAS biranim se riječima obratio, naglašavajući kako uskrsnuće Arnaudije nadilazi obično obnavljanje

Arnaudija je minirana dinamitom i temeljito porušena u ratu, u noći sa 6. na 7. maj 1993., skupa sa još jednom neprocjenjivom ljepoticom među džamijama – Ferhat-pašinom Ferhadijom – nakon čega su njeni ostaci odvezeni na deponiju

arhitekture: 'Ono utjelovljuje duh bratstva, prijateljstva i zajedničkog postojanja. To je svjetionik nade u nemirnom svijetu, svjedočanstvo nepokolebljivog duha čovječanstva.'

Na otvaranju se ukazao i MILORAD DODIK, u pratnji političke *crème de la crème* iz Republike Srpske, iako je samo nekoliko tjedana ranije najavljivao kako sa Bošnjacima 'ne želi dijeliti ni vazduh'.

Arnaudija je, sjetimo se, minirana dinamitom i temeljito porušena u ratu, u noći sa 6. na 7. maj 1993., skupa sa još jednom neprocjenjivom ljepoticom među džamijama – Ferhat-pašinom Ferhadijom – nakon čega su njeni ostaci odvezeni na deponiju. Stara aksamluk-munarica preživjela je rušenje Arnaudije, ali je i ona porušena i uklonjena kasnije. Nitko nikada zbog toga nije odgovarao, niti su okolnosti rušenja zvanično utvrđene.

Prije desetak godina je protiv Republike Srpske vođen i spor u kojem je Islamska zajednica tužila vlast ovog bh. entiteta, tražeći nadoknadu materijalne štete za 16 porušениh džamija u iznosu od 128 miliona maraka. Deutsche Welle podsjeća kako je prvostupanjskom presudom Osnovnog suda u Banjoj Luci iz 2009. prihvaćena tužba Islamske zajednice, ali i da ju je Vrhovni sud Republike Srpske, odlučujući po reviziji Pravobranilaštva, odbio. Nakon toga Islamska zajednica je uputila apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, koji je apelaciju odbacio kao neosnovanu. Osnovni argument za odbijanje nije bio meritum odluke, odnosno odgovornost za rušenje džamija,

već – zastara. DW podsjeća da je u odluci sudova navedeno kako je tužba trebala biti upućena najkasnije tri godine od rušenja džamije, dakle najkasnije 1996., a ne od završetka rata.

Obnova Arnaudije podsjetila je na masovno progonstvo nesrpskog stanovništva iz Banje Luke od 1992. do 1995. Iako tamo nije bilo ratnih operacija, najveći broj Hrvata i Bošnjaka morao je napustiti svoje domove u tom gradu pod prijetnjama. Prema popisu iz 1991., Hrvati i Bošnjaci činili su gotovo 30 posto stanovništva Banje Luke, dok ih je prema posljednjem popisu iz 2013. tamo bilo svega oko šest posto. Prema podacima Islamske zajednice u BiH, tijekom posljednjeg rata u toj zemlji porušeno je 614 džamija. U isto vrijeme, uništeno je ili oštećeno 353 katoličke crkve i 30 samostana te 125 pravoslavnih crkava.

Zbog tog nasilja taj se 7. maj u BiH obilježava kao Dan džamija, koji je Dodik na otvaranju i čestitao vjernicima, riječima prigodnim svakom prazniku i 'radosnom danu': 'Vama vjernicima, želim čestitati ovaj dan, Dan džamija, ali i ponovnu izgradnju ovog prelijepog objekta, koji živi ovdje kroz vijekove i svjedok je postojanja, radosti, ali i bezumlja koje je dovelo do njegovog rušenja. Želim da vjernici ovo koriste u najvećem miru i tišini i da ih niko ne dotiče i ne dira, to je ono što trebamo osigurati mi ovdje u RS-u, ali i širom regiona.' Još je rekao kako je rušenje Arnaudije 'bila greška, čin bezumlja', nakon čega se zahvalio prijateljima iz Turske za najveći dio sredstava za obnovu džamije, koju je u Donjem Šeheru 1595. godine podigao jedan od potpisnika Ferhad-pašine vakufname, ministar financija Bosanskog pašaluka, defterdar Hasan-efendija.

Dodikove naizgled pomirljive poruke nisu prošle bez reakcija. Među prvima je reagirao zastupnik SDP-a u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH DAMIR MAŠIĆ. 'Nažalost, rušenje Arnaudije džamije nije bila 'greška' već dobro planiran, organizovan i izveden zločinački poduhvat od strane tadašnjeg vojnog i političkog rukovodstva RS-a i genocidnog dvojca KARADŽIĆ-MLADIĆ', rekao je Mašić, dodajući kako se tu radi o 'istim onim zločincima koje danas Milorad Dodik hvali na sva usta'.

— Za mene je to vrhunac licemjerja – pojašnjo je Mašić za Novosti.

Proći će, međutim, političari i mnogi će sigurno vrlo brzo biti pravedno zaboravljeni. Ali, bijeli kamen Arnaudije ostaje, svjedočanstvo otpornosti ljudskog duha. Kako neko na travi ispred džamije reče – ona ne služi samo kao svetište za molitvu, već i kao utvrda pomirenja i obnove usred promjena našeg vremena. ■

Na otvaranju se ukazao i Milorad Dodik (Foto: Dejan Rakita/PIXSELL)

Radnici – megatvrtke 2:0

Dvije naizgled slične, ali na različite načine izvojevane pobjede pod kapom Međunarodne unije sindikata poboljšale su položaj milijuna radnika u SAD-u. Borba za povećanje nadnice u restoranima brze hrane počela je prije 12 godina, u Starbucksu je pravo na sindikat izboreno nešto brže

POSLJEDNIH nekoliko mjeseci radnici u ugostiteljskom sektoru u SAD-u izvojevali su dvije pomalo neočekivane pobjede u borbi za bolje uslove rada. Jednu upisujemo radnicima *fast food* restorana, a drugu radnicima Starbucksu.

O dvjema naizgled sličnim pobjedama, ali izvojevanim na različite načine pod kapom Međunarodne unije sindikata (SEIU), govorio je NICHOLAS ALLEN, direktor globalnog programa SEIU-a, na nedavnom gostovanju u beogradskom društvenom centru 'Oktobar'. SEIU je jedan od najvećih sindikata u SAD-u, a Allenov dolazak u Beograd ujedno je podrška začecima sindikalne borbe zaposlenih u ugostiteljstvu u Srbiji. O toj borbi pisali smo u reportaži sa ovogodišnjeg 'Osmomartovskog marša' u Beogradu. Jedna od govornica bila je i ISIDORA SEKEŠAN, uključena u sindikat radnika i radnica korporacije McDonald's. Tokom marša obilazili su lokale sa *fast food* hranom i uposlenima dijelili letke kao poziv na sindikalno udruživanje. Za sada je ta priča u začetku, a iskustvo borbe i podrška iz SAD-a su dragocjeni.

A ta borba traje već 12 godina, otkako je grupa radnika u *fast food* restoranima, u New Yorku, krenula u kampanju za povećanje nadnice onima najlošije plaćenima, pojasnio je Allen, dodavši da je to posao koji nitko ne želi i koji se radi samo ako se mora, a otkazi se daju svaka tri-četiri mjeseca. Naveo je i da ova industrija upošljava oko 13 milijuna radnika. Sindikati nisu postojali, a i samo formiranje je jako teško iako je, napominje to Allen, bilo nekih pokušaja 2008. godine nakon niza prosvjeda Occupy Wall Street. Povod su bile niske satnice. Minimalna je bila 7,25 dolara i ona se nije mijenjala još od 1980-ih godina, pa su radnici u New Yorku morali raditi po dva-tri posla da bi preživjeli.

— Mnogo ljudi je ostalo i bez krova nad glavom, neki su živjeli u automobilima rađeci po čitav dan. Riječ je o nedopustivim uvjetima u najbogatijoj zemlji na svijetu i u najbogatijem gradu na svijetu – istaknuo je Allen.

Zato je sindikat odlučio probati organizirati radnike, ne restoran po restoran, kako je

Prosvjed sindikalnog pokreta 'Fight for \$15' (Foto: Fightforaunion.org)

to zakon propisivao, već su pokušali obuhvatiti čitavo tržište sa idejom da zapale iskricu. Nakon šest mjeseci pronalazanja ljudi i organiziranja shvatili su koliko su radnici nezadovoljni i spremni na borbu jer ionako nisu imali što izgubiti.

— Radnici nisu bili uplašeni zbog otkaza. Ionako bi opet otišli niz ulicu i našli još jedan usran posao u KFC-u, Burger Kingu, McDonald'su – kazao je Allen, dodavši da je na prvom susretu oko 50 predstavnika različitih restorana u New Yorku odlučilo da se traži 15 dolara po satu, što je bilo zgodno i za sam slogan kampanje 'Fight for \$15'.

Potom je oko 200 radnika stupilo u štrajk na Times Squareu, što je privuklo medijsku pažnju, baš kao i pažnju političkih elita, ali i drugih radnika koji su zatim organizirali štrajkove širom SAD-a, pa se pokret proširio na Chicago i na zapadnu obalu, čak i na jug. Sindikat je koordinirao sve te male pokrete, napomenuo je Allen: iako su oni u odnosu na ukupan broj restorana i radnika bili relativno beznačajni, gazde nisu znali gdje će iskočiti sljedeći štrajk. Prvi grad koji je zakonski povećao minimalac na 15 dolara bio je Seattle, a zatim su uslijedili i drugi gradovi i federalne države gdje su odlučivali demokraci, poput New Yorka i Kalifornije.

— To je podiglo plate za oko sto milijuna ljudi u naredne tri-četiri godine i to je bila najveća injekcija kapitala u radnički pokret još od Roosevelta – naglasio je Allen.

Napomenuo je da je u Kaliforniji usvojen i novi zakon koji je omogućio sindikalno organiziranje u *fast food* sektoru za oko 600.000 radnika, a minimalna satnica je podignuta na 20 dolara. No problem je ostao na federalnom nivou koji je pod kontrolom

republikanaca – tu su zaglavljani jer minimalna satnica i dalje iznosi 7,25 dolara.

Borba tih radnika bila je inspiracija i drugima, a sve je to, naglašava Allen, imalo utjecaja na val štrajkova koji su se dešavali od 2017. godine. Njihova pobjeda je tim značajnija jer u lancima *fast food* restorana uglavnom rade ljudi sa margina – raznih rasa, dosta žena, sredovječni ili stariji koji si ne mogu priuštiti mirovine, dosta djece od 15 ili 16 godina...

Druga velika pobjeda je ona u lancu kafeterija Starbucks, koja je drukčija, ali je jednako fascinantna. Različita je demografska slika uposlenih jer u Starbucksu rade uglavnom djeca srednje klase, mnogi su visokoobrazovani, dosta je LGBTQI radnika i uglavnom lijevo orijentiranih pripadnika tzv. generacije Z koji su pokazali solidarnost, pojasnio je Allen. Istaknuo je da je sve počelo u malom *coffee shopu* u Buffalu, u saveznoj državi New York, gdje su odlučili organizirati sindikat u Starbucksu nakon lošeg iskustva sa kompanijom tokom pandemije Covida. Starbucks je slovio kao kompanija koja je progresivna, koja je na svoje osoblje gledala kao na partnere. Ipak, na sindikalno udruživanje nisu gledali blagonaklono. Pobuna je krenula iz dvije kafeterije u Buffalu.

— Ako kreneš u štrajk samo sa dvije kafeterije, kompaniju to ne zanima. To ih ne može povrijediti. Zato su odlučili širiti sindikat, a ono što se desilo poprilično me šokiralo jer ovaj posao radim 27 godina i sudjelovao sam u brojnim kampanjama. Uposleni su svi bili online, mladi su i politizirani i svi su znali što se događa Buffalu. Povezali su se i počeli širiti poput požara – rekao je Allen i napomenuo da ih je podržao sindikat u Buffalu, koji je dio seiu-a.

Tako je nastao Starbucks Workers United. Sve se ubrzo proširilo na preko 200 kafeterija i nastavilo je rasti do 300, što je u odnosu na ukupan broj od 9.000 ipak malo. Kompanija je odgovorila zaprijetivši i tvrdeći da nikada neće biti sindikata. Ljudima su davani otkazi, a broj filijala sa sindikatima nije bio dovoljno velik da natjeraju kompaniju na pregovore. Postepeno su radnicima ukidali privilegije, poput ukidanja transmedikalne njege za trans osobe, što je mnoge uplašilo, pojašnjava Allen i napominje da ih je to i razljutilo jer su konačno vidjeli o kakvoj je kompaniji riječ i da je sve samo u novcu. Uslijedili su prosvjedi kao vid pritiska.

Onda se desila Gaza. Radnici su, tvrdi Allen, većinom bili propalestinski orijentirani, a sindikat je poslao poruku podrške Gazi. Kompanija ih je optužila da su prohamasovski orijentirani što, ističe Allen, nije bila istina, nakon čega je uslijedila reakcija američke ljevice.

— Istovremeno, oni zdesna su ih napadali da su premekani prema Palestini, da ne podržavaju proizraelske stavove i krenuo je bojkot zdesna i slijeva – kazao je Allen.

Sve se to dešavalo oko Dana crvenih čaša (Red Cup Day, kada se mušterijama dijele besplatne crvene čaše sa prazničnim ukrasima, a promet skače i do sto posto). Uoči njega organiziran je štrajk, promet je na taj dan znatno opao. U Starbucksu su potom postavili novog šefa koji je odlučio postići dogovor sa sindikatom. Sastavili su komitet od oko 400 radnika, a dio pregovora se odnosio na pravo na organiziranje drugih filijala. — I sada očekujemo oko 150.000 radnika i vrlo smo uzbuđeni. Ovo su sve radnici sami iznijeli. Mi smo im dali podršku i, iskreno, inspiriran sam njima. Nikada nisam vidio ništa slično. I to nam svima daje nadu, baš kao i vama. Mislim da smo vratili sve radnike na posao. To je velika pobjeda, ali bilo je jako teško – zaključio je Allen. ■

Nicholas Allen (Foto: YouTube/Screenshot)

INTERNACIONALA

Proširenje uspjelo, paci- jenti nezdravi

Prije 20 godina deset je država primljeno u EU. U svima je porastao standard, BDP po stanovniku svugdje se približio prosjeku Unije, plaće su rasle brže nego drugdje. Ubrzano rastu i nejednakosti, zemlje ovise o zapadnom kapitalu i tehnologiji, pojedine su opasno monoindustrijske i klize u liberalnu demokraciju

P OČETKOM mjeseca obilježena je dvadeseta godišnjica najvećeg proširenja Europske unije: 1. svibnja 2004. u EU su primljene Poljska, Češka, Mađarska, Slovačka, Slovenija, Estonija, Latvija, Litva, Cipar i Malta. Zajednica 15 zemalja narasla je na 25, a broj stanovnika povećao se za 75 milijuna. Dva desetljeća kasnije bilanca tog poništenja 'tragedije srednje Evrope', kako je MILAN KUNDERA nazvao sovjetsko 'otimanje' te regije 1945. zapadu, nije jednoznačna. Proširenje je taj prostor politički stabiliziralo i pripomoglo da se izbjegne ponavljanje brojnih sukoba iz razdoblja prije Drugog svjetskog rata. Osim sigurnog uspjeha i etabliranja liberalne demokracije i vladavine prava, redovno se ističe ekonomski rast: Financial Times naziva ga 'spektakularnim', navodeći kako je od 2004. do 2024. ukupni BDP po stanovniku deset novih članica narastao s manje od polovice na više od tri četvrtine prosjeka EU-a. O nekim uspjesima konvergencijske politike svjedoči i činjenica da su plaće rasle višestruko u odnosu na prosječan rast u cijeloj Uniji u istom periodu, koji iznosi 83 posto: u Poljskoj, Češkoj i Slovačkoj su utrostručene,

Slovačka – najveći proizvođač automobila po stanovniku na svijetu i riskantno monoindustrijska država (Foto: Kevin Bodnair/Wikimedia Commons)

dok su u Mađarskoj i baltičkim državama rasle između četiri i šest puta. Porasla je i kvaliteta života. Postotak građana novih članica koji vlastito zdravlje ocjenjuju kao dobro ili vrlo dobro porastao je s 44 na 62 posto, navodi izvještaj Europske banke za obnovu i razvoj.

Ipak, unatoč stotinama milijardi eura koje su preko kohezijskih fondova potekle sa zapada na istok, brojke skrivaju činjenicu da je došlo do produbljivanja strukturnih nejednakosti. Kao i južnoevropske, i ekonomije novih članica uvelike su ovisne o industrijaliziranoj jezgri EU-a, čijim korporacijama je proširenje otvorilo velike prilike. Čak i robusni industrijski razvoj Poljske, Češke, Slovačke i Mađarske 'pokazuje slabosti povezane s ovisnošću o stranom kapitalu i tehnologiji, ograničenim domaćim tržištem i niskim plaćama'. Znatna dio uspjeha tih zemalja zasnovan je na monospecijalizaciji u automobilskom sektoru te je 'ovisan o njemačkim direktnim stranim ulaganjima (FDI). Ta je monospecijalizacija posebno obilježje ekonomske perifernosti regije' i podsjeća na karakteristike 'poznate iz drugih primjera (recimo Latinske Amerike)', navodi 2022. studija panevropske mreže Transform!europe. Navedeni procesi vode ograničavanju autonomije ekonomskog i političkog odlučivanja. Ekonomije novih članica obilježava i drastičan rast unutarnjih regionalnih nejednakosti: indeks razvijenosti Budimpešte iznosi 156, a onaj obližnjeg sjevera Mađarske svega 49 posto prosjeka EU-a. Isti problem muči i 'stare' članice Unije, čiji temeljni akti poput Sporazuma iz Maastrichta štite kapital nauštrb rada, uravnoteženog razvoja i društvene solidarnosti. Nejednakost ilustrira i činjenica da je postotak prekarnih radnih ugovora, primjerice u Poljskoj, bitno veći nego na zapadu.

Proširenje iz 2004. pred institucionalnu arhitekturu EU-a postavilo je velike izazove. Jednoglasno donošenje odluka mnogo je teže s 25 nego s 15 članica. Stoga je ekspanzija potakla danas sve aktualnije rasprave o ukidanju prava veta i daljnjem prenošenju nacionalnog suvereniteta na Bruxelles. S tim raspravama jačaju sukobi zagovornika federalne Unije i 'suverenista' koji podupiru EU 'individualnih domovina', a pojedine zemlje poput Mađarske 'otklizale' su u takozvani iliberalno-demokratski model te se sukobile s Bruxellesom. Proširenje je u velikoj mjeri utjecalo na političku scenu EU-a. U novim članicama dominiraju konzervativno-nacionalističke te donekle liberalne stranke, dok je ljevica izrazito slaba. Pri tom su te nove članice nakon izlaska Velike Britanije iz EU-a i početka ruske agresije na Ukrajinu geopolitički znatno ojačale, s obzirom na to da su tradicionalno zastupale tvrd stav prema Moskvi. Poljska upravo provodi veliku ekspanziju vojske te će njene oružane snage postati među najsnažnijima u EU-u. Shodno tome sve više na važnosti dobiva 'Vajmarski trokut', odnosno osovina Pariz-Berlin-Varšava. Geopolitička posljedica toga je i jačanje ovisnosti Unije o Sjedinjenim Državama, s obzirom na to da su u pitanjima sigurnosti istočne članice oduvijek vjerovala isključivo Washingtonu. A dok pristupanje Rumunjske i Bugarske 2007. te Hrvatske 2013. nije bitno utjecalo na postojeće probleme i ulogu EU-a – kao ni dosad uvelike neuspješno pristupanje zapadnobalkanskih zemalja – prošlogodišnje otvaranje pregovora s Ukrajinom, Moldavijom i Gruzijom novi je prijelomni trenutak kojim je Unija snažno izazvala Rusiju. Problemi pritom nisu samo geopolitički: pristupanjem velike i siromašne Ukrajine niz članica postale bi platiteljice umjesto korisnice briselskih subvencija.

■ Jerko Bakotin

Kratki autospoj

N JEMAČKA autoindustrija, treća najveća po broju proizvedenih automobila i jedan od najvećih poslodavaca u svijetu uopće, suočava se s 'egzistencijalnom krizom', kako ju je u nedavno objavljenoj analizi nazvao tamošnji magazin Der Spiegel.

Kriza je izazvana nizom nepovoljnih okolnosti povezanih s tržištem električnih automobila, zbog čega ta industrija, koja zapošljava gotovo 800 tisuća ljudi, ove godine očekuje pad prodaje od 14 posto i vrlo izvjesna otpuštanja desetaka tisuća radnika. Sasvim je evidentno i da njemačka vlada neće ostvariti cilj da se na tamošnjim cestama do 2030. vozi 15 milijuna električnih automobila, unatoč tome što se domaći proizvođači, poput Volkswagena (vw), nagomilanih zaliha pokušavaju riješiti s popustima i preko 20 posto. Naime, čak i uz popuste njemački električni automobili prosječno se prodaju za više od 30 tisuća eura, što ih i dalje čini proizvodom namijenjenim dobrostojećim kupcima. Štoviše, vw je prošle godine pre-

stao proizvoditi e-up!, nekadašnji *bestseller* koji više nije profitabilan, a nema namjeru izbaciti ni novi model jeftinog električnog auta sve do 2026. godine. Mercedes-Benz, koji je ranije najavljivao da će do 2030. prodavati isključivo električne automobile, sada mijenja strategiju tako da kompanija 'zadrži fleksibilnost' kako bi, ovisno o situaciji na tržištu, u kratkom roku mogla povećati proizvodnju benzinskih automobila. vw-ovu tvornicu električnih auta u Zwickauu u Saskoj, pokrajini u kojoj se auti proizvode od 1904. godine, svečano je 2019. otvorila ANGELA MERKEL, no otad je proizvela 50 posto manje od planiranog, a više ne radi u tri nego u dvije smjene.

Njemački magazin navodi domaće okolnosti koje ne idu na ruku industriji, od ukidanja federalnih subvencija kupcima i proizvođačima, preko ekstremno desne Alternative za Njemačku koja u sklopu kampanje za evropske izbore obećava ukinuti sve zelene politike, uključujući i industriju električnih automobila, pa do nedavnog slučaja paleži infrastrukture tvornice Tesla blizu Berlina koju su počinili 'ljevičarski ekstremisti'.

Određena kolebanja u odnosu na ono što se dosad smatralo neumitnim političkim ciljem dolaze i iz redova vodeće stranke CDU-a i sestrinskog CSU-a, koji su najavili da će tražiti reviziju evropske politike da se do 2035. s tržišta u potpunosti uklone automobili s unutarnjim sagorijevanjem. Isto su počeli spominjati i najviši dužnosnici EU-a, predsjednica Evropske komisije (EK) URSULA VON DER LEYEN i vođa pučana MANFRED WEBER, no najveći problem njemačke industrije električnih automobila lociran je značajno dalje od briselskih kuloara – u Kini.

Kineska kompanija BYD lani je na vodećem mjestu na kineskom tržištu pretekla vw, a krajem iste godine pretekla je i Teslu kao najvećeg svjetskog proizvođača električnih automobila. BYD je vw izbacio i iz igre za sponzora Evropskog nogometnog prvenstva koje će se održati upravo u Njemačkoj. Za razliku od njemačke konkurencije, kineska industrija ima ključnu prednost da kontrolira kompletan proizvodni lanac, od rudnika sirovina za baterije do prodajnih lanaca, pa zapadne investicijske banke predviđaju da bi udio kineskih električnih auta na evropskom tržištu do 2030. mogao dosegnuti 20 posto, a sada iznosi samo tri. Štoviše, Der Spiegel piše kako BYD agresivno ulazi na tržište Njemačke uz podršku golemih investicija kineske vlade u cilju zadržavanja stope nezaposlenosti na sadašnjoj razini i rastu BDP-a od pet posto. BYD-ov model Seagull uskoro će se početi prodavati u Njemačkoj po cijeni od 20 tisuća eura, a kineska vlada na razmišljanja EK-a o pooštravanju trgovinskih barijera odgovorila je najavom otvaranja BYD-ove tvornice u njezinoj članici Mađarskoj.

Stanje na tržištu ukazuje da će se proizvodnja automobila i ubuduće sve više pomicati prema Aziji, pa neki analitičari smatraju da bi Njemačka svoju ekonomiju trebala učiniti manje ovisnom o toj industriji. S druge strane, na aktualnu krizu nisu imuni ni neki drugi proizvođači, pa tako ni američki Tesla. Brutalna konkurencija vlada i među samim kineskim kompanijama, pa se na ovu krizu u optimističnoj interpretaciji gleda kao na priliku za reformu njemačke autoindustrije.

■ Tena Erceg

Memorijalno mesto dijaloga

Vlada Srbije formirala je radnu grupu, a porodice žrtava multidisciplinarni tim za obeležavanje ubistva devetoro učenika i čuvara u Osnovnoj školi Vladislava Ribnikara pre godinu dana. Ideja je da budući memorijalni centar ne bude spomenik nego mesto dijaloga

Skup u Tašmajdanskom parku o budućem memorijalnom centru (Foto: Dejan Kožul)

PRVU godišnjicu tragedije u Osnovnoj školi Vladislav Ribnikar u Beogradu i u selima Malom Orašju i Duboni obeležila su sećanja uz trag nečega što bi u budućnosti moglo postati memorijalnim centrom, pre svega kada govorimo o školi jer to žele i roditelji ubijene dece.

Otkako je maloletni K.K. ubio devetoro učenika i čuvara u školi, taj deo škole se ne koristi za nastavu već je pregrađen u iščekivanju konačnog rešenja – da li rušiti i vratiti sve kako je bilo, što želi deo roditelja čija

deca i dalje idu u školu, a koja su sada stisnuta u drugu polovinu zgrade, ili će sutra prerasti u mesto sećanja, što žele roditelji ubijene dece, ali i mnogi koji su decu ispicali iz škole, kao i oni čija deca i dalje idu u tu školu jer u tom delu Beograda nema puno izbora.

Investitorski urbanizam odavno je uzeo maha na Vračaru, pa jedva da ima mesta za pešačenje, a kamoli za nove škole. Ali državi to ne bi smeo biti problem. Vlada Srbije u martu je formirala Radnu grupu za memorijalni centar u znak sećanja na žrtve masovnog ubistva, a porodice su formirale multidisciplinarni tim koji će sprovesti opsežne konsultacije i pripremiti preporuke i predloge konkretnih mera zbog uspostavljanja memorijalnog centra i programa njegovog rada. Tim čini grupa ljudi iz raznih oblasti kao

što su istorija, arhitektura, pravo i dečja književnost. U timu je i JASMINKA PETROVIĆ koja je ustvrdila da se društvo zamrznilo godinu dana, te da nismo prešli ni prvi nivo osvešćivanja, a to je tuga. 'Mi nismo to doživeli da bismo otišli na sledeći emocionalni nivo, da bismo došli do empatije, do ljubavi. Moramo da prođemo ceo krug emocija, pa i ljutnju da bismo mogli da se uzdignemo', rekla je ona u Tašmajdanskom parku gde je bio organizovan forum sa građanima i građankama koji su tu davali svoje predloge za izgled i značaj budućeg memorijalnog centra, ali i kako ubuduće obeležavati te tragedije.

Istoričarka DUBRAVKA STOJANOVIĆ istakla je da je tim pošao od pitanja kako su takvi zločini bili mogući.

— Jedan od odgovora na to pitanje je da u društvu nema dovoljno dijaloga, da se ne razgovara, da se ne ulazi u dubinu problema. Ili kako je neko prošle godine ispred škole ostavio onu čuvenu parolu: 'Pričajte sa svojim decom' – kazala je Stojanović dodavši da je forum napravljen kako bi svi dobili odgovor na pitanje kako treba da se sećamo onih dana i kako treba da izgledaju komemoracije i memorijalni centar.

— Mi mislimo, ako se celo društvo ujedini oko ovih događaja, a ne vidimo koji bi bili jači događaji od ovih, da možemo da počnemo da gradimo jedno mirnije društvo, društvo sa manje nasilja, sa više razumevanja, otvorenosti i dijaloga – rekla je naša sagovornica i naglasila da ovo nije pitanje 'ni političara, ni određenih pojedinaca, nego ključno pitanje ovog društva'.

— Memorijalni centar koji ćemo napraviti na mestu masovnog ubistva će biti mesto dijaloga. To neće biti mauzolej, to neće biti spomenik, to neće biti neka ploča, to će biti po želji roditelja stradale dece, jedno živo mesto, upravo mesto dijaloga, rasprave u društvu dečjih aktivnosti, aktivnosti odraslih – navela je Stojanović.

Tim su formirale porodice za koje nam OLGA MANOJLOVIĆ PINTAR, još jedna istoričarka u timu, kaže da su bile potpuno skrajnute u javnom prostoru.

— Razmišljanja i osećanja porodica ubijenih, koje su zapravo najveće žrtve ovog događaja, gotovo da ne čujemo. Naravno da su tu i ranjeni, teško ranjeni u ova dva masakra. Naravno da su tu i njihove porodice, ali ljudi koji su izgubili decu, zaista su zaslužili da se razume njihova stalna tačka i da se prihvate njihov ideje – napominje to Manojlović Pintar i pojašnjava da su oni ljudi koji na najbolji način osjećaju svu surovost i nasilje koji postoje u javnom prostoru.

Ona dodaje da su godinu dana, nažalost, bili prepušteni samima sebi i da je izostala sistematska podrška za porodice. Zato naglašava ulogu multidisciplinarnog tima koji 'ima zajedničku ideju da je glas žrtava onaj koji mora da se čuje u javnosti'.

Jasminka Petrović naglasila je da su građani ti koji diktiraju dešavanja i rekla da ćemo, kad svaki pojedinac bude spreman da doprinese, imati i bolju vlast, zbog čega je program obeležavanja i nazvan 'Buđenje'. — Svako od nas treba da se probudi, umije hladnom vodom i da vidi šta može da uradi. Moj doživljaj je da se društvo menja iznutra. Ja ne verujem u politiku i političare – kazala je ona i istakla da su reči poput: odgovornost, poštovanje, ljubav i empatija ključne i da ka tome treba da se ide.

■ Dejan Kožul

Lijevo 'ne' radikalnoj desnici

EUROPSKI socijalist, zeleni i liberali zalupili su vrata predsjednici Europske komisije URSULI VON DER LEYEN, koja bi to htjela biti u još jednom mandatu, ako odluči surađivati s tvrdom desnicom poslije lipanjskih izbora za Europski parlament. Navedene tri europske grupacije reagirale su na izjavu koju je Von der Leyen dala na debati Spitzenkandidata u Maastrichtu 29. travnja. Ona tada nije odbacila mogućnost suradnje s grupacijom okupljenoj u Europske konzervativce i reformiste (ECR), a koja uključuje i talijansku premijerku GIORGIJU MELONI i poljsku stranku Pravo i pravda, a koje se, ne bez razloga, povezuje s desnicom i fašizacijom društva.

Von der Leyen, Spitzenkandidatkinja centrističke Europske pučke stranke, teško će ostati predsjednica Europske komisije bez podrške socijalista, zelenih i liberala. Očekuje se da će pučani i dalje biti najjača grupacija u Europskom parlamentu, ali nedovoljno velika da samostalno odredi tko će biti na čelu Komisije. ECR bi pučanima dobro došao, u odlazećem sazivu Europskog parlamenta solidno surađivali, primjerice u protuzelenoj politici, odnosno blokiranju zelenih zakonodavnih rješenja.

'Nikada nećemo surađivati ni formirati koaliciju s ekstremnom desnicom! To znači 'ne' suradnji i savezu s ECR-om ili ID-om (Identitet i Demokracija, najdesnija grupacija, op. a.) u Europskom parlamentu!', piše u deklaraciji Stranke europskih socijalista (PES) koju su čelnici socijalističkih stranaka potpisali u subotu, 4. svibnja. PES je zatražio da se sve stranke 'formalno i jednoglasno' odrede protiv suradnje s ECR-om i ID-om u svojim stranačkim deklaracijama.

Odredili su se liberali, ne deklaracijom nego izjavom svoje predsjednice VALÉRIE HAYER. 'Ne znam hoće li ona (Von der Leyen, op. a.) biti kandidatkinja za Europsku komisiju, ali joj imam priliku reći da ako to bude, ne bi smjelo biti povezanosti ni pregovora s ECR-om', kazala je Hayer za koju je, za razliku od pučana, talijanska premijerka Meloni ekstremna desnica.

Socijalisti i liberali smatraju da tradicionalna 'proeuropska većina' u kojoj su, osim njih, i pučani treba prevladati. Zeleni su spremni podržati Von der Leyen u slučaju da njen plan predsjedavanje bude ambiciozan u kontekstu klimatskih pitanja. Spitzenkandidat Zelenih TERRY REINTKE izjavio je da oni ne samo da isključuju ECR, nego su po tom pitanju spremni pritisnuti i druge stranke.

I tako, dok na našim zemljopisnim širinama i dužinama lijevi SDP pregovara s *far-right* Domovinskim pokretom da bi sklopio koaliciju, u Europi se oko sličnih stranaka pokušava stvoriti sanitarni kordon.

■ T. Ponoš

PERSONA NON CROATA

Foto: bpl.bibliocommons.com

— AUTHOR TALK —
with Dr. Jacqueline Jones

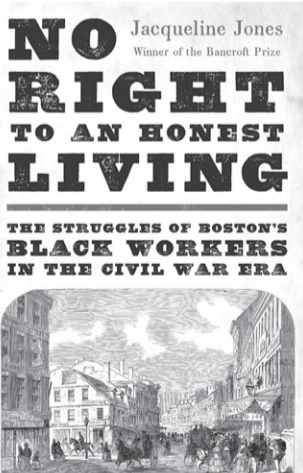
Saturday, Feb. 10, 2024
11:00 am - 12:30 pm

NO RIGHT TO AN HONEST LIVING

THE STRUGGLES OF BOSTON'S BLACK WORKERS IN THE CIVIL WAR ERA

Profesorica Sveučilišta Teksas u Austinu i bivša predsjednica Američkog historio-geografskog društva JACQUELINE JONES dobitnica je Pulitzerove nagrade. Prestižno priznanje donijela joj je knjiga 'Bez prava na pristojan život – borba bostonskih crnačkih radnika za vrijeme Građanskog rata'. Boston je bio na glasu kao prvak u protivljenju ropstvu u SAD-u, a knjiga razotkriva koliko je grad bio daleko od jednakosti. Govoriti o jednakosti bilo je lako, ostvariti uglavnom nemoguće. Nepravde na radnom mjestu i pri zapošljavanju omogućile su Bostonu, ali i SAD-u, istinsku nejednakost.

■ T. P.

Спорт и храброст

Постављајући раме уз раме спортске првакиње, позадинске раднице, навијачице, новинарке и аматерке, изложба 'Трешњевачке играчице' колектива БЛОК указује на дуго наслеђе жена које су трчале, пливале, куглале, шивале, навијале, бориле се за себе и једна за другу и за нас

ИЗЛОЖБА 'Трешњевачке играчице' колектива БЛОК, поднасловљена 'цртице из спортске повијести кварт', бескрајно је узбудљив пресјек материјала сабраног из повијесних пукотина. Јер ријеч је о вишеструко антихисториографском материјалу, интереса усмјереног не према великим догађајним оријентирима дијакроније, него спорту, притом не мушкарцима у спорту, него женама – дакле, не институционално подржаном спорту, него самониклом и бунтовном, и то не (само) првакињама, него и читавом саставу подршке који се око и мимо њих развио. Наиме, маестралан је и препознатљиво блоковски потез раме уз раме првакињама и спектакуларним причама о спектакуларним успјесима поставити позадинске раднице, навијачице, новинарке, аматерке, илустрирајући значај заједнице управо ондје гдје је увијек рефлекс изолирати индивидуалност и визуру организирати у строгу хијерархију. Изложба тако не прескаче оне које су шивале, прале и поправљале дресове, оне које су се у администрацији, медијима, школама бориле за равноправан простор спортског самоостварења заинтересираних играчица. Уосталом, на маргинама је увијек живље него на крестима валова средње струје и док се тим ратоборним окршајима с труским подручјима нема на много чему позавидјети, управо се ондје често крију најзанимљивије приповијести. У програмској најави кустосице пишу: 'Наше су трешњевачке играчице стога праље и кухарице, хазенашнице које

су организовале творничке раднице и одбијале стати у редове фашиста, освајачице еуропских и свјетских титула којима крули у желуцу, професорице у школама и ученице с лоптом у рукама.'

Традиционално и с тврдоглавом отпорношћу спорт се сматра па ефективно и (п) остаје маскулиним тереном на којем је женску присутност у најмању руку немогуће схватити озбиљно. Међу актуалним биткама које се бију у родованом спорту истиче се и статус транс, интерсекс и небинарних, односно родно дивергентних особа, на чију се саму присутност у већ битно неодрживој друштвено-родној математици ретро-ригидни услови ломе у ирационалном, али опипљиво и озбиљно опасном бијесу. Приповиједајући о искуству новинарског рада, Милка Бабовић, која је у Другом свјетском рату била партизанска болничарка, а након рата атлетичарка и вишеструка првакиња Југославије у спринтерским дисциплинама, у разговору је за Наду 1982. изјавила: 'На телевизији сам се запослила 1957. године. Онда је тек настала једна извјесна побуна – то је мимо свијета, нисам говорила само о клизању, говорила сам и читала вијести и коментирала ногометне утакмице. Јављала сам се као једина жена, тако да су ме врло лоше примили, гледалиште ме није трпило. Није било замјерке да не знам, него им се није свидјело. А и у круговима колега, неки су ми знали свјесно или несвјесно отежати живот тако што су изrekli своје мишљење – 'то није за њу'. Други су ми директно рекли 'ми немамо ништа против тога што говориш, али једноставно, не

паше ти.' Морала сам се доказивати. Признајем, било је тренутака кад сам хтјела напустити телевизију.' Лакоћа с којом је искуство Милке Бабовић замислило дјелује прилично девестирајуће из савремене перспективе која није, а није ни да није пуно другачија. Што пак неће рећи да подсјетник на пионирске напоре и трпљења не дјелује инспиративно за даље борбе.

БЛОК је међу најзначајнијим актеркама примарно загребачке, али и шире независне културне сцене с фокусом на ангажираној умјетности с јасним политичким пропозицијама. БЛОК-ова је база 'простор за умјетност и активизам', дуго времена усидрен у Ацијиној, а сада с Новом иначицом на Новој цести 66. Изложбу посвећену играчицама супотписују Ана Кутлеша, Ивана Перић и Дуња Кучинац, уз важан допринос илустрације и стрип цртачице Ене Јуров чији су цртежи протагонисткиња створили естетску проводну нит, додали хумор и непосредност поставу који у свом богатству лако може преплавити орну рецепијенту. Сигурно барем дијелом субјективни проблем моје концентрације, фактографске су изложбе фрустрирајуће јер узбуђење и анксиозност јавно дијељеног простора пријече да перципирам камоли памтим што видим, због чега се увијек надам испрним каталозима којима ћу се моћи враћати. 'Трешњевачке играчице' душу су дале барем за монографију која би сабрала и проширила све приче које је изложба понудила у фрагментима јер је готово свака индивидуална прича мини-'Најад' или југославенски 'Њихова лига'.

Све су на изложби заступљене спортске организације биле значајне за синдикални и политички рад заједница, што је крижиште којему се кустосице посвећују дужну пажњу. Примјерице, Металац, радничко спортско друштво основано 1929. окупљало је најмање двјесто чланова и чланица који су судјеловали у Народноослободилачком покрету, укључујући девет народних хероја, међу којима је Драгица Кончар, играчица хазене, водитељица шаховске секције Металца и синдикална организаторица. О њезиним хазенашким способностима у једном извјештају пренесеном и у монографији 'Златне године РСД Металац (1929. – 1979.)' пише се с готово пјесничком егзалтацијом: 'Лопта је из њене лијеве руке полетјела у десну, затим се упутила, рекло би се, негдје кроз тијело изненађеног противника, али је у међувремену та актобаткиња с лоптом у црвеном хазенашком дресу поновно

прихватила лопту десном руком, па онда додацила муњевито до лијеве и – мрежа се тресла.'

Обраћање домаћој социјалистичкој повијести није само контекстуална нужност нити (само) геста идеолошког става ауторског тима, и ауторских тимова (око) БЛОК-а, него као свој битни аспект има посезање за примјерима добрих пракси као протутежу савременим тенденцијама комодификације и комерцијализације умјетничке продукције с једне, и хиперинтелектуализације која иде под руку с политичким обесмишљавањем културе с друге стране. Музеј сусједства Трешњевка БЛОК-ов је дугорочни пројект покренут 2018. године, крећући од прве Базе на трешњевачкој периферији као епицентра истраживања различитих димензија свог спонтаног контекста који је уједно највећи и један од најзанимљивијих загребачких квартова; густо ројених протурјечности, живог кварталског духа. Но Музеј сусједства је и пројект који развија различите модусе рада у локалној заједници, стварајући садржаје који се своје непосредне околине изравно тичу, који су у сваком смислу приступачни и људске величине, који онима с којима желе комуницирати не доцирају, нити их било (квази)интелектуално, контекстуално или политички подцјењују. Такав је приступ ендемска појава на ономе што се сматра културом у Хрвата и шире, иако је култура увијек политична, увијек политичка; не постоји и не би требала бити схваћена као елитно поље за посебно образоване и специфично привилегиране, а фокус јој није увијек и не мора бити умјетност и филозофија, него се може отворити и другим модалитетима интуитивног истраживања могућности наших битно тјелесних бића и топлине која се генерира када се крећемо на заједничком терену с дијељеним циљевима.

У ишчекивању исхода актуалних политичких преговора који ће за догледну будућност домаће културе одредити поставке негдје између лошег, горег и грозоморног, неизрециво пуно значи већ само знати да БЛОК и Нова База постоје, да активисткиње попут Кутлеше, Перић, Кучинац и Јуров раде и дјелују, као и да имамо цијело дуго наслеђе жена које су трчале, пливале, куглале, шивале, навијале, бориле се за себе и једна за другу и за нас. Изложба је продужена до 8. липња за пуњење револуционарних батерија и фикс дрске храбрости која нам је ових дана пријекно потребна. ■

Важан допринос изложби су илустрације Ене Јуров (Фото: Лука Пешун)

MAKSIMIR
I MIROGOJ

Meho u Haagu

PIŠE Sinan Gudžević

O svojim mukama u logoru Meho nije htio da priča javno, ni da svjedoči za sud. Rekao je da on svoje mučitelje poznaje, među njima su i roditelji djece s kojom su njegova djeca išla u školu. Nakon dugo vremena Meho, Dada i Samir su dobili holandsko državljanstvo, a prije toga nisu mogli putovati izvan Holandije. Tako nije mogao doći ni na dženazu svoje majke

NE znam dan u kojem mi je toliko likova prošlo kroz glavu kao u ponedjeljak 22. aprila u Haagu. Toga dana po podne smo drugarica moja životna SANJA i ja pošli u Rijswijk da posjetimo ULFETU MURATOVIĆ, djevojačko Čatić. U tramvaju koji vozi četrdesetak minuta prošla mi je ta sila likova, u odlasku onamo i u povratku odande.

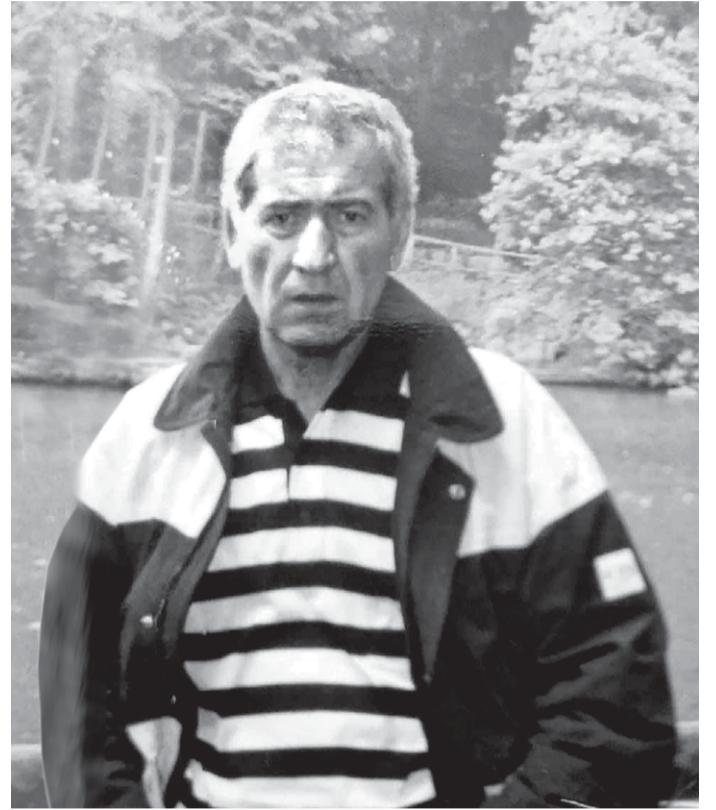
Ulfeta je Mostarka, udovica je MEHA MURATOVIĆA. Meho je sin BAJRA MURATOVIĆA i MURATKE djevojačko GUDŽEVIĆ. Meho je rođen u Žitniću na Gornjoj Pešteri, a u Mostaru je studirao mašinstvo i ondje ostao da živi. Meho je zavolio Mostar dotle da su ga zavoljela i njegova braća i sestre na Pešteri. Sva ta braća i sestre su moji drugi bratučedi. Majka im je sestra moga djeda s očeve strane.

Meho je živio u Mostaru, sve dok se u Mostaru nije zaratilo. Onda su 30. juna 1993. došli razbojnici iz HVO-a i Meha iz njegova stana u Splitskoj ulici odveli u logor Heli-drom. Meho je u logoru Heli-drom bio do 17. decembra 1993. Ono što je doživio kao logoraš Meha čini najvećim mučenikom među svim mojim rođacima. Meho Muratović je, na zalaganje Crvenog krsta i jedne talijanske humanitarne organizacije, pušten iz logora, uz naredbu da Mostar napusti u roku od 24 sata. Prije toga je morao potpisati da onima koji ga puštaju *dobrovoljno* ostavlja stan, auto i svu drugu imovinu. Njegova dva sina, SENAD i ERVIN već su bila napustila Mostar, prvi se već domogao Švedske, a drugi se, nakon mučenja po Zagrebu, dokopao Norveške.

Meho, Dada i SAMIR su došli Zagreb 17. decembra uveče. Meho je bio slomljen, jako mršav i uznemiren. Smjestili smo se svi u naš mali stan. On je želio da jede pite. Sanja i Dada mu je nisu smjele ni umijesiti, a kamoli ponuditi. Jer nam je jedan doktor rekao da bi ga pita ubila, jer je bio iznuren, bez masnoća u tijelu. Ličio je na one izglednije iz Afrike. Želio je samo da ide dalje od Hrvatske. To nije bilo lako naćiniti. Od izbjegličkih dokumenata je imao samo propusnicu koju mu je izdao HVO, i nevažeći jugoslavenski pasoš. Tri dana nakon dolaska pošao sam s tim papirom u neki ured za izbjeglice u Rudolfovom kasarni. Tamo je neka službenica po imenu KATARINA bila neljubazna i odvratna. Na hodniku sam sreo predstojnika Vladina ureda za izbjeglice ADALBERTA REBIĆA. Na moju molbu da Mehu izda neki dokument o priznavanju izbjegličkog statusa, suho je rekao: 'Štovani gospodine, Mostar za nas nije krizno područje.' Na nagovor jednog prijatelja sutradan smo Meho i ja došli u nekakav međunarodni ured za izbjeglice u Koranskoj ulici. Popeli smo se u zgradu i tamo nas je primila ALEMKA LISINSKI. Saslušala je Mehovu priču, pogledala njegovu HVO propusnicu, i rekla da će nam se javiti sutra, najkasnije prekosutra, i da će riješiti njegov izbjeglički status. Nije se javila nikada. Meho je želio da ide. Želio je u Švedsku, ondje mu je bio sin Senad, a odnedavno je Ervin dospio u Norvešku, te je i on želio da se preseli u Švedsku.

Nakon desetak dana, kad se malo oporavio, izišli smo u grad. U Gradskoj kavani je sreo još Mostaraca, među kojima je bilo dosta logoraša iz Heli-droma. Sjećam se da je među njima bio i ENO TRAVLJANIN. Tu je bio i EMIR BALIĆ, čuveni skakač u Neretvu. Emir je ispričao, skoro plačući kako su mu razbojnici opljačkali majku, te je pretresali i tjerali da skida dimije, da joj uzmu nakit koji je čuvala cio život. Skoro je zaplakao, i dodao:

Meho Muratović u Apeldoornu u Holandiji, u ljeto 1995. Foto: Dada Muratović

'Kunem vam se, ja za svojih 57 godina nisam nikada vidio koljena svojoj majci, a dođe likovac i nju mi pretresa!' Te večeri smo se Meho i ja vraćali autobusom u Španjolsko, oko jedanaest sati. Bilo je hladno, malo putnika u autobusu. Uđu dva policajca i stanu kraj šofera, vidi se da ga poznaju. Jedan pogleda na putnike i naglas kaže vozaču kako idu 'loviti Alijine musliće i slati ih u Hercegovinu za razmjenu'. Drugi nije ništa rekao. Srećom nisu ništa učinili u autobusu, izišli su nakon dvije stanice. O takvim hapšenjima se pričalo, ali je trebalo da mučenik logoraš Mehmed Muratović dođe iz Mostara u Zagreb, pa da baš on to čuje.

Jednoga dana smo otišli u Crveni krst da Meho podnese zahtjev za spajanje sa sinovima. Ljubazna žena mu je kazala da je to moguće, ali bi morao i on i supruga i mali sin boraviti u izbjegličkom kampu u Gašincima 'tako, oko tri mjeseca'. Meho je rekao: 'Hvala gospodo: ja u logor više neću, jedva sam iz Heli-droma izišao!'

ONDA mi je jedinstvena BOSILJKA SCHEDLICH iz Berlina javila da bi dobro bilo pokušati sa Evangelische Kirchengemeinde u Berlinu, i kazala mi kome da se obratim. Otišao sam u Berlin u ured 'Asyl in der Kirche', na Zossener Strasse 65. Primila me je advokatica ELISABETH REESE, odmah je na kompjuteru našla da Međunarodni Crveni krst ima u evidenciji Mehmeda Muratovića kao zatočenika logora Heli-drom. Isti čas mi je kazala da će za njega, suprugu i malog sina poslati garanciju u njemačku ambasadu u Zagreb. Sve je ispisala i poslala telefaksom. Kad sam ustao da idem, rekla je da sjednem još malo. Onda je odštampana tu crkvenu garanciju, udarila pečat, i pružajući mi je u ruke, kazala: 'Ovaj papir imajte, za slučaj da nešto ne bude u redu sa ovim poslanim telefaksom. Ali, hoću da znate: mi Mehmeda, suprugu i sina nemamo gdje smjestiti, jer su svi naši smještaji puni. Neka uđe u Njemačku, pa mu pomognite da ode dalje. Mora ići dalje, jer će nama policija doći na vrata i tražiti da ga mi smjestimo, jer smo ga mi i pozvali. Dogovoreno?' Dogovoreno, gospodo Reese!

Meho, Dada i mali Samir su u bosanskoj ambasadi u Zagrebu dobili nove pasoše, a prvo što su u njima dobili bila je ulazna njemačka viza. I za jedno i za drugo trebalo je satima čekati.

Za Njemačku su otišli autobusom 7. januara 1994. U Dortmundu ih je sačekala draga moja drugarica SUSANNE TROESSER, koja je po njih došla iz Düsseldorfa, te ih autom noću prevezla u Holandiju, u izbjeglički centar u Den Haagu. Odande su već sutradan prebaćeni u bosanski kamp Den Bosch, gdje su ostali do avgusta, kad im je dodijeljen stan u Rijswijk, mjestu naslonjenom na Haag. O svojim mukama u logoru Meho nije htio da priča javno, ni da svjedoči za sud. Rekao je da on svoje mučitelje poznaje, među njima su i roditelji djece s kojom su njegova djeca išla u školu. Nakon dugo vremena sve troje su dobili holandsko državljanstvo, a prije toga nisu mogli putovati izvan Holandije. Tako nije mogao doći ni na dženazu svoje majke Muratke, preminule 29. decembra 1999. Meho majku nije vidio više od devet godina, i svaki put bi zaplakao kad bismo joj spomenuli ime. Kad sam u proljeće 1994. otišao u Žitniće i pričao Mehovoj majci kako je Meho otišao za Njemačku, ona je rekla: 'Veliki Allahu, daj svako dobro toj nemačkoj crkvi i tijekom Nemicama što su pomogli Mehu!'

Kad su međunarodne strukture odredile da se svima u Bosni i Hercegovini moraju vratiti stanovi koji su im oteti, Meho i Dada su odlučili da svoj mostarski stan prodaju. Meho više nije želio da se vrati u zapadni dio Mostara. Za novce od prodaje stana kupili su kuću. Imao je veliku želju da se vrati u Mostar. I bio bi se i vratio, da se nije razbolio. U proljeće 2021. mu je otkriven agresivni tumor u mozgu, koji će ga odnijeti s ovoga svijeta, 3. marta 2022. Ukopan je 7. marta u mostarskom groblju Carinski harem.

Tako Meha nisam nikad posjetio u Rijswijk. Valjda zato su svi ovi likovi istrčali na proplanak iz moje šume sjećanja. U njoj će dobar i nedužni Meho Muratović ostati kao onaj moj rođak koji je mučen više nego bilo koji drugi koje znam, a možda i više nego svi ukupno. Ako se to da računati, pribrajati i sabirati. ■

MILOŠ ĐURĐEVIĆ

Zajednički društveno-kulturno-politički prostor još uvijek je aktualan

U ovih tridesetak godina ovaj prostor bio je podvrgnut burnim promjenama koje, čini se, nisu završene niti su jenjale, ali se pokazuje da je potreba za nesmetanom komunikacijom i te kako živa i uvjeren sam da će opstati. Naravno. A zbog čega ne bi?

NAŠ sugovornik MILOŠ ĐURĐEVIĆ pjesnik je i književni kritičar, antologičar i prevoditelj. Od recentnih radova objavio je izabrane pjesme u dvojezičnom, slovensko-hrvatskom izdanju i knjigu pjesama 'Trgovački ratovi, prolaznici i srodne pjesme'. Njegova poezija prevedena je i objavljena na desetak jezika, zastupljen je u važnijim domaćim, kao i stranim antologijama i izborima iz suvremene poezije.

Upravo vam je u izdanju nakladnika Sandorf tiskana knjiga 'Drugi pogled: o suvremenoj poeziji i povezanim temama'. Kako je nastala i od čega se sastoji? Što je bio motiv za njeno objavljivanje?

To je moja treća knjiga u tom žanru. Prvenstveno se radi o književnim analizama i prikazima poezije, koji sačinjavaju jedan dio knjige, a u taj dio također su pridodani kritički tekstovi o nekim – kako ih i drugdje shvaćam – povezanim temama, bilo da je riječ o fotografiji, prozi ili filozofiji. Drugi dio knjige donosi pregled recentne poezije, gdje je svatko od autora i autorica predstavljen uvodnim kritičkim tekstom i izborom pjesama, bilo iz njihovih ranije objavljenih knjiga, bilo pjesmama koje sam dobio od njih samih. Kad sam taj dio materijala pripremao za knjigu, naznačio sam gdje su i kada njihovi naslovi kasnije objavljeni, ako jesu, što znači da su neke pjesme premijerno objavljene u formatu knjige.

Kritički ogledi i drugi tekstovi primarno se bave pojedinim pjesnikinjama i pjesnicima. Vaš izbor obuhvaća autore iz različitih generacija i prostire se regionalno, tako da je to za naše prilike neobično društvo?

Pa sad, ne znam za što bi se u našim prilikama moglo reći da tu pripada ili pak ne pripada. Kao i ranije, mene su ovdje zanimali neki autori koji u svojoj poeziji istupaju iz određenih poetika te ih onda na drugačiji način konstruiraju i/ili upotpunjavaju. Izbor je to autora koji su već dobrano afirmirani, odnosno već su odavno ušli u kanon suvremene i moderne poezije, a opet u svom radu pokazuju neka svojstva po kojima je njihovo mjesto prepoznatljivo i njihova poezija – ne samo po kvaliteti i autorskom stilu – u sebi već ima dovoljno razloga da im se možete vraćati uvijek iznova kako bi se pokušalo također vidjeti što se to u toj poeziji i na koji način radi. Zbog čega nas privlači. To bi onda bio pokušaj da se ne samo apodiktički uglavi stanovito 'mjesto razlike', što god to značilo, već i da se vidi što je ta razlika, kako je uspostavljena i na koji način uopće funkcionira u pojedinim pjesničkim radovima, odnosno kod autora od kojih neki već imaju više-manje zaokružene opuse. Hoću reći da je ta vrsta demistifikacije općenito u cjelokupnom pristupu poeziji, u čitanju, (ne)metaforičkom sudjelovanju i prije svega pokušaju uspostavljanja dijaloga s poezijom, ono što me je oduvijek i najviše privlačilo. Vratiti

se tuđoj poeziji, koja uvijek na neki način 'to nešto svoje' iznova aktivira i u stanju je kod drugog pokrenuti zaseban otponac, bez kojeg bi zacijelo nova čitanja u konačnici bila bespredmetna pa i jalova.

Jedan tekst se izdvaja od drugih jer mu povod nije poezija, a to je ogled o knjizi filozofa Nevena Sesardića 'Iz desne perspektive'. Što vas je privuklo tom tekstu, koji je osebujna filozofija, a rekao bih da nije filozofija?

Taj kritički ogled, koji je ranije napisan i objavljen, uvrstio sam u ovu knjigu jer mi je bio potreban ne bih li pokušao cjelovitije prikazati područje ne samo recepcije već i, što je od toga neodvojivo, pjesničke produkcije. A ako se želite osloboditi najčešće skućenih i zagušljivih gabarita književne kritike, nemoguće je zaobići, odnosno moralo bi se barem pokušati naznačiti ili opisati, gdje se događa proizvodnja i recepcija poezije i tko su njeni subjekti. U tom identificiranju pojavljuje se potreba za stanovitim konkretizacijom u opisu tog subjekta. A knjiga NEVENA SESARDIĆA – jedna od rijetkih, ako ne i jedina koja se, riječima autora, bavi dešničicom u Hrvatskoj – ponudila je viđenje kako je ta desnica funkcionirala, a možda još uvijek i funkcionira, i što bi značila u odnosu na svoju suprotnost. Zaintrigiralo me je kako bi se subjekt u poeziji, subjekt kao recipijent i/ili kao proizvođač, kreator/ica poezije, u spajanju diskurzivne, analitičke i dijaloške razine kazivanja mogao

dimenzionirati i učiniti prisutnijim a da to ne bude apstraktna odrednica ili unaprijed postavljen teorijski okvir u koji se postavlja više-manje proizvoljan sadržaj, pa bi to onda u kritici moglo značiti ovo ili ono, a naposljetku možda baš ne previše.

Važnost Quoruma

Pišete ne samo o vlastitom iskustvu časopisa Quorum. U kom je smislu bio formativan za 1980-e godine i što je bilo s njim poslije, budući da je nastavio s izlaženjem i nakon promjena političkog sistema. Kakve su posljedice tog političkog prekida 1990-ih za književnu scenu?

Nakon što sam ranije objavio opsežniji tekst povodom Quoruma i nakon studija drugih autora i kritičara, čini se da je to nezabilazna činjenica u čitavom ovom području ili regiji, a posebno za autore moje i meni vremenski bližih generacija. S Quorumom je proširen cjelokupan prostor književnosti kako bi se uzeli i drugi, mahom tekstualno shvaćeni sadržaji, medijski i filmski, sve do stripa i drugih oblika umjetničkog izražavanja. Iz svakodnevnog bavljenja poezijom i književnošću bilo je to gotovo samorazumljivo, ali nikad nije na taj način bilo prisutno. Za taj okvir postavljen s Quorumom, uz neke modifikacije, rekao bih da je dobrim dijelom osnova toga što i danas funkcionira u jednom obliku, mnogo češće slikovne negoli jezične, vrlo poticajne projekcije kaosa i entropije. Kako je to i na koji način

promijenjeno i je li bitno promijenjeno, na primjer, s književnošću na internetu, moglo bi se dalje pretresati. Ali mislim da u osnovi nema većih pomaka, da je ta stvar – ono što su tada bile pomoćne teorijske koncepcije i termini, kao što su hipertekstualnost ili intertekstualnost, odnos između različitih medija, intermedijalnost i medijski posredovana zbilja – djelomično dobila ili preuzela drugačiji oblik, a u tom pristupu, tada na valu postmodernizma, postala je sveprisutna. Štoviše, i danas je intrigantna, ne samo zbog toga što se pokazalo da je pristajanje uz ono 'novo' nemoguć projekt, odnosno jedna zabluda. Postoji ova druga stvar, koju ste napomenuli, u vezi tada zajedničkog društveno-kulturno-političkog prostora, koji je u ovih tridesetak godina bio podvrgnut burnim promjenama koje, čini se, nisu završene niti su jenjale, a taj prostor, već zbog međusobne razumljivosti, još uvijek je s različitim oscilacijama u intenzitetu i mogućnosti komunikacije aktualan. Pokazuje se da je ova potreba za nesmetanom komunikacijom i te kako živa i uvjeren sam da će opstati. Naravno. A zbog čega ne bi?

Ako sam dobro shvatio komentar Žarka Paića i drugih na predstavljanju ove knjige, vi smatrate da se poezija ne može reducirati na jezik, pišete da se 'nikad do kraja ne poklapa s jezikom... i možda upravo taj razmak daje višak značenja poeziji kako bi uopće funkcionirala i zadržala svoje zasebno mjesto u radu jezika'. Ona je jedan specifičan odnos spram jezika. Ali ne samo to. Na djelu je neka ruptura?

Tu se radi o nečem, koliko sam zapazio, što je mnogo više komentirano i prisutnije u drugim područjima nego što je u obradi i analizi, refleksiji o književnosti, a pogotovo poeziji. A to je ono na što se i Quorum, premda najčešće implicite i bez detaljnije razrade, odnosio i što ga je nosilo, taj poststrukturalistički jezični obrat, gdje se onda jezik i aparatura u pristupu i analizi jezika preuzimaju kako bi se iz tog konteksta opisala i tumačila druga područja. Vizualna prvenstveno, a prije toga i arhitektura. Čini se da je sada taj cijeli pristup već neko vrijeme doveden u pitanje, najizrazitije s teorijom slike i slikovnim zaokretom kako je, na primjer, ta koncepcija opisana kod autora kao što je, recimo, W. J. T. MICHELL. Takvi uvidi i analize bili su mi vrlo poticajni da pokušam usidriti jednu svoju refleksiju. Radi se o temeljnoj intuiciji, o osnovnom dubinskom odnosu prema poeziji, mene u svom radu na poeziji

S Quorumom je proširen cjelokupan prostor književnosti kako bi se uzeli i drugi, mahom tekstualno shvaćeni sadržaji. Taj okvir rekao bih da je dobrim dijelom osnova toga što i danas funkcionira u obliku vrlo poticajne projekcije kaosa i entropije

i zatim u bavljenju drugom poezijom. Čini se samorazumljivim da poezija ne nastaje u potpunosti u jeziku niti se s njime iscrpljuje, da je uvijek još nešto povrh ili mimo, da postoji cijeli jedan drugi koloplet izvan jezika, a cijelo je vrijeme vrlo konkretno, takoreći materijalno, fizički 'ovdje' prisutan. Ta neka tamna materija, ono u bljesku nepronično, kao takvo izvan-jezično transparentno, drugačije komunikabilno, što poeziju, vrlo daleko od bilo koje i bilo kakve mistifikacije i uživljanja, i još dalje od iskliznuća u privatne, one emotivne i druge bezdane, u biti čini poezijom. Ukratko, to nije i ne može biti samo jezik, te je možda čak i u vezi eksperimentalnih pristupa poeziji, od konkretista do letrista i nakon njih, moguće pokazati da je to tek jedan od slojeva, jedna od sastavnica onoga što u recepciji prepoznajemo i naprosto znamo da u svojoj ne-određenosti i ne-utemeljenosti, u recepciji i kao takvo, djeluje kao poezija, da je to poezija. Da pred sobom imamo poeziju, želimo ju kao takvu primati i u njoj sudjelovati, ili se s njom želimo na ovaj ili onaj način baviti. Tu se također nameće nešto drugo – naime, može li se onda govoriti o nekom srodnom ili sličnom zaokretu u tumačenju poezije? Nisam siguran. Za sada bih ostao kod toga da sam, takoreći spontano, htio ukazati na nešto što je osnova u najdubljem poimanju i doživljavanju poezije. Jezik je tu tek jedan dio i puno drugih stvari je na djelu.

Poezija, jezik i devedesete

Prokomentirajte sudbinu našeg policentričnog jezika u onom lingvističkom nasilju koje se dogodilo 1990-ih. Jesu li jezični čistunci sustali ili nam spremaju nove regule?

Ne znam je li tu poezija, pa i književnost, zahvalna da je uzmemo kao primjer u bilo

koje svrhe. Jer poezija je ponajprije slobodan i oslobođen pristup materijalu kojim se ona služi, a to je, naravno, u prvom redu razgovorni i/ili, kako je već sretno-nesretno označen, književni jezik. I tu se onda pojavljuju neki uzusi koji su 1990-ih s konstituiranjem novih političkih zajednica imali svoje ideološke razloge. Ali u poeziji se to nije ni moglo na taj način uredovati. U vezi toga postoji još jedan, možda zanimljiviji, premda isto tako možda i prividan paradoks, gdje su neki teoretičari i kritičari rekli da baš tu postoji evidentna i potpuno bjelodana razlika između hrvatskog i srpskog jezika, i da je najvidljivija upravo u poeziji. Ako su u pitanju jezične posebnosti i jasne razlike, moguće ih je odmah detektirati jer ne mogu čak ni funkcionirati nego li u jednoj varijanti. S druge strane, moglo bi se ustvrditi i pokazati da je tu poezija, ako ni zbog čega drugoga, onda možda zbog toga što je društveno najbezazlenija i eventualno je jedino 'štetna' na individualnoj razini, jednostavno stavljena po strani. Recimo u usporedbi s informativnim i drugim medijima daleko većeg dnevnog dosega, koji tu moraju biti, na ovaj ili onaj način, u nemjerljivo bližem odnosu s vlastima.

Vaša poezija se razlikuje od zbirke do zbirke, pa ipak izbjegavate govoriti o nekom svom stilskom razvoju. Vi svaki projekt shvaćate kao jedan novi početak?

Možda je preuzetno ustvrditi da je na djelu određeni imperativ, možda se prije radi o skici jednog načela za kojim bih se htio povoditi, jedne prisile koja je odavno postala način života, jednog ritma disanja i ostajanja bez daha, gledanja i sužavanja vida. Svaka knjiga značila bi novo suočavanje i potpuno nov ulazak u poeziju, da vidim kako neke stvari postoje, jesu li prisutne, nestaju li ili se gube, jesam li im se u stanju približiti, mogu li ih opisati, zahvatiti ili izreći svojim poetičkim sredstvima. Toga se i dalje nastojim držati.

Poezija je ponajprije oslobođen pristup materijalu kojim se ona služi, a to je u prvom redu razgovorni i/ili književni jezik. I tu se onda pojavljuju neki uzusi koji su 1990-ih imali svoje ideološke razloge. Ali u poeziji se to nije moglo na taj način uredovati

Naravno da je sada, kad se pogleda s određenim vremenskim odmakom, moguće detektirati izravnije ili manje izravne, naknadno konstruirane i opravdane poveznice. Neke stvari, neke pjesme ili ciklusi pjesama su razrađeni, a nešto je odbačeno i odloženo po strani, jer nije vodilo nigdje. Međutim, zacijelo postoje ustaljeni obrasci, ono što je prepoznatljivo, pa bi onda bilo svojstveno mom radu na poeziji, mom pisanju poezije. Ono što me je od samog početka najviše privuklo upravo je taj jedan, vrlo zahtjevan i slabo ukrotiv impuls, možda kao fantazma ili prisila imperativa koji to nije i ne bi trebao ni mogao biti, da zahvatim i druga, ne samo umjetnička u najširem smislu, područja izražavanja. ■

Ekскурzija (r: Una Gunjak)

(2023.)

Asja Zara
Lagumdžija kao Iman

PIŠE Damir Radić

Potencijal laži

Film u kojem se originalnost i kompleksnost miješaju s idejno-izvedbenim podbačajima

DESetak godina trebalo je UNI GUNJAK da nakon sjajno primljenog kratkometražnog debija 'Kokoška' ostvari dugometražni prvijenac 'Ekскурzija'. 'Kokoška', njemačko-hrvatska koprodukcija čija se radnja zbiva u autoričinom rodnom Sarajevu u vrijeme zadnjeg rata, kad senzibilna djevojčica pokušava spasiti život naslovnoj životinji nesvjesna implikacija tog čina, premijeru je imala u Cannesu; prikazana je potom na Sundanceu i u Chicagu, da bi naposljetku dobila Europsku filmsku nagradu za najbolji kratki igrani film.

'Ekскурzija', snimljena u koprodukciji BiH, Francuske, Norveške, Hrvatske i Srbije, nema tako impresivne rezultate, ali i njezin je put respektabilan – nakon specijalnog priznanja u sekciji 'Filmaši današnjice' festivala A kategorije u Locarnu, prikazana je na uglednim festivalima u São Paulu, Montpellieru, Solunu i Cottbusu. Kao i u 'Kokoški', u središtu priče je maloljetni ženski lik, ovaj put ne dječjeg nego ranodjevojačkog uzrasta – to je 15-godišnja Iman, koja se od vršnjakinja izdvaja kratkom kosom neobične umjetne boje, te stanovitom androginošću koja međutim nimalo ne umanjuje njezinu femininost. Izdvojena već na razini izgleda, Iman će svoju različitost potvrditi navodnim seksualnim iskustvom s nešto starijim dečkom Damirovom koji joj se sviđa, a onda i još navodnijom trudnoćom. Na taj način, što joj je i cilj, doći će u središte pozornosti vršnjaka, za što se može se reći da je prilično originalna autoričina koncepcija. Naime, sve je krenulo Damirovom laži da je spavao s Iman, a ona, umjesto da stereotipno postane nesretnom žrtvom te laži, što bi 'angažirano' demonstriralo patrijarhalnu opresiju, potvrdi da se s njim 'pojebala', zapravo sretna što je on krenuo s tom pričom jer je tumači kao znak da mu se zaista sviđa. Ona laž potvrđuje, a onda i razvija ne samo zbog intimnih nego, kako je napomenuto, i društvenih razloga. Suprotno uobičajenom stanju stvari u prikazima onih adolescenata koji najčešće prakticiraju zasebnu po-

ziciju drugačijih, pogotovo ako su samo-svjesni 'alternativci' – a Iman bi otprilike odgovarala toj vrsti likova – protagonistica 'Ekскурzije' tobožnje seksualno iskustvo, po svemu sudeći pionirsko među svojim vršnjakinjama, koristi kako bi postala tzv. popularna djevojka. I ne staje tu: laži seksualnog iskustva, kako smo vidjeli, dodaje još jednu – da je možda trudna. Tako pored činjenice da je najbolja učenica u razredu, tobožnjim dvostrukim iskustvom (seks i trudnoća) postaje i 'najzrelija', a sve kako bi se istakla u sredini koja međutim baš i nije najliberalnija. Ako njezinim vršnjacima – a u stanovitoj mjeri jest tako – imponira njezina 'odraslost', njihovim roditeljima to je alarm za moralnu paniku: neki od njih protiv su toga da Iman bude dio planirane ekскурzije jer može loše utjecati na druge učenice i učenike. S druge strane, Imanina majka vrlo se trezveno postavlja i kći se kroz odnos s njom na neki način spušta na zemlju. Zrelijim od žanrovskih očekivanja pokaže se Damir, a Imanina najbolja prijateljica Hana ionako cijelo vrijeme drži stranu 'realiteta'.

Umjesto da ponudi jednodimenzionalan narativ sukladan onome kako se uglavnom čitaju zahtjevi MeToo vremena, Una Gunjak realizirala je slojevit film s intrigantnim likom u središtu. Debitantica ASJA ZARA LAGUMDŽIJA jako je dobra kao Iman, a odlično joj sekundiraju također debitanti NAĐA SPAHO kao Hana i VIKTOR GATARIĆ kao Damir, pa je prava šteta što potonjima autorica nije dala više prostora, odnosno posvetila se elaboraciji njihova odnosa s junakinjom. Problem je i nedoraslost zahtjevima dokumentarističkog prosedeja ostalih naturščika koji nesugestivno igraju učenike, kao i nategnuta opća mjesta (npr. nacionalne predraude) na roditeljskim sastancima. Tako da je naposljetku 'Ekскурzija' film u kojem se originalnost i kompleksnost miješaju s izvjesnim idejno-izvedbenim podbačajima, čime propušta ostvariti sve svoje potencijale. ■

Anđeo od leda (r: Árpád Schilling)

(Zagrebačko kazalište mladih)

U Schillingovim se predstavama može sklopčati cijelo čovječanstvo (Foto: Marko Ercegović/zkm)

PIŠE Bojan Munjin

Leševi iz ormara

Predstava koja govori o našim moralnim utezima i neprevladanoj prošlosti

KOLIKO se moramo smanjiti pred samima sobom i pred drugima da bismo bili ono što zaista jesmo? Ili obratno, postoji li uopće granica naše samodopadnosti? Po toj unutarnjoj crti svih naših uzleta, nesporazuma i katastrofa hodaju junaci psihološke drame 'Anđeo od leda' prema tekstu i u režiji ÁRPÁDA SCHILLINGA. U svojim predstavama Schilling definitivno navija za svoje junake, ali im ne daje ni gram popusta i slika ih često u obiteljskim prilikama koje su u pravilu tako loše da gore ne mogu biti.

U predstavi 'Anđeo od leda' (kao i u onoj prethodnoj, 'Pansion Eden', koju je režirao u ZKM-u 2018. godine), sve počinje opušteno – kućnom zabavom. Viša srednja klasa je na obiteljskom okupu (scenografija: IVAN MARUŠIĆ KLIF i NATAŠA KANCELJAK), glavna junakinja je novinarska TV zvijezda, tu su i njen pristojni muž i sin koji studira u Londonu, kao i adekvatna rodbina, koja se u pravilu napadno cmače, ponešto kuka i usiljeno smije. Priča počinje u času kada glavna junakinja (odlična NATAŠA DANGUBIĆ) izjavi okupljenima da napušta glamurozan posao uspješne novinarkinje i prelazi volonterski raditi sa grupom djevojaka iz popravnog doma. U tom trenutku, ali opet postupno (dramaturgija KATARINE PEJOVIĆ), kao da se otvaraju vrata podzemnog svijeta a tame; glavna junakinja se bori sa vlastitim djelomično iskrenim, ali i lažnim motivima, kako svoje fantastične karijere i svog naglog dobročinstva, tako i uloge u svojoj obitelji i čitavom životu. Muž (sjajni FILIP NOLA) nije tek njen tihi pratilac koji dobro kuha, nego junak sa egzistencijalnim deficitom, koji postaje nasilan u trenucima kada ne zna kako da izađe na kraj sa svojom neuspjehom karijerom i pripadajućim frustracijama. Kako priča ide dalje, ponor postaje sve dublji, a leševa iz ormara sve je više. Direktorica popravnog doma i njen pomoćnik (vrlo uvjerljivi NADEŽDA PERIŠIĆ RADOVIĆ i DADO ČO-

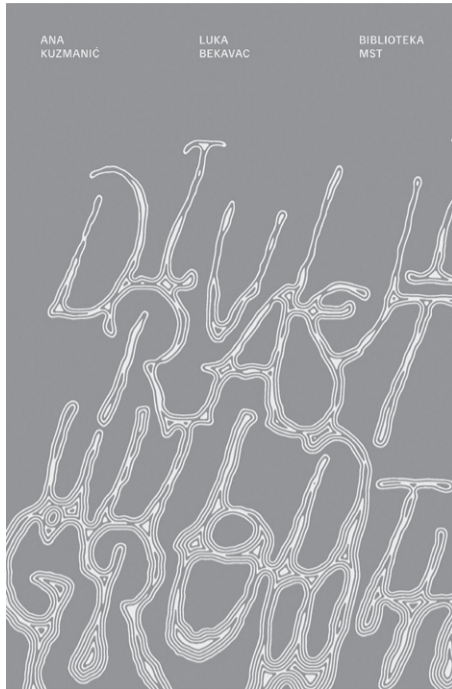
SIC), pokazuju sav administrativni teror sustava socijalne skrbi, koji bi trebao biti empatičan i stimulativan, ali on to nije, a djevojke iz popravnog doma, koje igraju učenice ZKM-ovog učilišta, zapravo predstavljaju iskrivljeno ogledalo u kojem se nazire sva licemjernost dobročinstva ekipe uvaženih građana iz vanjskog svijeta. Na porodičnom planu pojavljuje se duh oca glavne junakinje (naočito lice MILIVOJA BEADERA) koji je u braku bio nevjeran kad god je mogao, a majka (uvijek dobra DORIS ŠARIĆ KUKULJICA) radi mira u kući sve je to znala i šutjela. Svi ostali članovi ZKM-ovog ansambla – LUKA KNEZ, RAKAN RUSH Aidat, PETRA SVRTAN, ZORAN ČUBRILO, NIKOLINA PRKAČIN, ADRIAN PEZDIRC i DORA POLIĆ VITEZ – uigrano do brutalnosti pokazuju kako izgleda sluzava verzija ljudi i svijeta, koji se migolje da svoju rugobu predstave gomilom zašeceranih riječi.

Uvjerljivost osobnih priča, preklapanje ličnih i društvenih planova i svijest o gotovo metafizičkoj dubini problema koji čuči u svakome od nas, to je barut od kojeg je sastavljen 'Anđeo od leda'. Drugim riječima, što god da radi, klasične komade ili autorske projekte, Schilling njeguje najbolji mogući angažman na pozornici: zainteresiran je za ljude i njihove probleme, zna biti ironičan i otrovan do bola, ali se zato u njegovim predstavama, koje se često zbivaju u dnevnoj sobi, može sklopčati cijelo čovječanstvo i čitav svemir.

Šire gledano, ZKM-ova predstava 'Anđeo od leda' govori o tome da su nam danas, na rubu katastrofičnih ratova i velike politike, sasvim dovoljni naši moralni utezi i vlastita neprevladana prošlost. Ali to nerazmrsivo čovjekovo klupko također oslikava današnji ljudski univerzum koji sa toliko nakupljene negativne energije ni na koji način ne može biti sretan. ■

Ana Kuzmanić i Luka Bekavac: Divlji rast

(BLOK, Zagreb, 2023.)

PIŠE Ivan Molek

Uspjeli doprinos logici
kolažnih i neorganskih
cjelina

Znakovi u korovu

U DIVLJEM rastu' ANE KUZMANIĆ i LUKE BEKAVCA povremeno se i pogodeno pojavljuje pojam kolaža. Naravno, u toj se umjetničkoj knjizi govori prije svega o samoniklom i invazivnom korovu, o društvenom i trpnom suživotu s njime, pa se u knjizi uz Bekavčev tekst (zapravo nizu od tri raznovrsna teksta) nalaze i reprodukcije kolaža što ih je oblikovala Kuzmanić. A ti kolaži stavljaju bok uz bok listove herbarija s dokumentarnim fotografiskim prizorima iz još donedavnog društvenog života na zagrebačkoj Trešnjevci. Dobrim dijelom i zanemarenoga. Uzetoga kao kakvu samorazumljivu činjenicu. No oštro Bekavčevo oko zapaža razlike.

'Divlji rast', zapravo njegov početni korak 'Najduža igra', gradi sebe poput (pseudo)priče. Spominje se u njemu Inspektorat, ali ne radi se ipak o kakvoj kriminalističkoj priči jer nikakav pravno kvalificiran zločin ovdje zapravo ni nije bio počinjen. Sve se ili uglavnom odvija prema pravilima zakona. Prije je riječ o inspekciji i istraživanju, pa se onda u tekstu prepoznaju elementi znanstvene proze. Te o nebrizi koja teče paralelno s putevima potencijalno unosnih investicija u sadašnjim okolnostima. Prethodno je Bekavac bio 2022. na portalu Kulturpunkt.hr objavio tekst 'Teraformiranje kvarta', također u povodu kolaža Ane Kuzmanić, koji su tada činili početan niz njezinih radova na ovome projektu.

Jedan od interpretacijskih izazova što ga 'Divlji rast' postavlja čitatelju uočava se u sljedećem citatu. Piše Bekavac: 'Fotografije Trešnjevke dolaze [sada] u prednji plan, ali podvrgnute radikalnom segmentiranju (...) Još su uvijek čitljive, ali značajno pomaknute prema apstrakciji (...) slobodni elementi za stvaranje dinamičkih kompozicija, podvrgnuti zakonitostima cjeline. Tek sada to postaju 'fragmenti kvartovskih sjećanja'; onaj 'film u kojemu smo živjeli' ovdje je pukao i doslovno. Priča je presječena. Na prvi pogled, ni teren ni biljka više nemaju svoju cjelovitost, nitko ne dominira ovim kolažima'. Citat je morao biti

razmjerno dug jer se specifičnost i vrijednost Bekavčevog pisanja na taj način nešto zahvalnije uspijeva prepoznati. Potrebno je slijedu rečenica, a ne samo dijelu neke od njih dati potreban prostor. I fragmenti su dijelovi cjeline, ali, tradicionalno, oni što su uspjeli stjecajem posrećenih okolnosti opstati sačuvani od daljnega propadanja u povijesnim mijenama. Uza sve što je bilo navedeno o divljem bilju, korovu, Bekavac nigdje ne navodi kako se ovdje radi o fenomenu ružnome i neuglednom. Dovoljno je potražiti, prošetati, tamo duž trešnjevčke Kranjčevićeve ili Adžijine ili gdje već drugdje, po ogoljenom 'terenu' ili pak pred mrežnim prizorima toga samonikloga i invazivnoga bilja, tih svih lani-lista, konopljuša, bršljana, maslačaka... U jednom segmentu što ne strši te ne kani biti šakom u oko i ovdje se, u pozadini, govori i o pretenziji ljudske vladavine nad cjelokupnim svijetom prirode. Pa potom o uzvratnim učincima, samoniklostima što se njoj uspijevaju opirati. No citat otkriva još nešto. Postoji organska cjelina i postoji kolažna cjelina. Kao što je to dobro uočio FRIEDRICH SCHLEGEL, neka djela postaju tek s vremenom fragmenti, a neka su fragmenti takoreći već ispočetka. Jedna bivaju okrnjena, druga na krhotinama tek grade svoju cjelinu.

Bolje i zakrpana čarapa, kažu dva ili tri zrnca soli mudre glave, negoli ona ostala onako šupljikava i rasporena jednom za uvijek. Nepovratno. Bekavac pripovijeda rubno o povijesti jedne određene gradske četvrti, govori i istražuje diskretno, ali ipak pomno, o devastaciji koja se ne odvija jedino na njezinim rubovima. Devastaciji koja se odvija dan za danom, tiho i jedva vidljivo, s rubovima koji iznutra presijecaju i dijele cjelinu (gradskog kvarta). 'Divlji rast' kani sprežati divljine i pitomosti te ne zanemariti njihove zone propusnosti. Svojevrsan je to i uspjeli doprinos logici kolažnih i neorganskih cjelina. ■

Bogdan Arnautović: Postelja za haubice

(HDP, Zagreb, 2023.)

PIŠE Andrijana Kos-Lajtman

Pjesme natkriljene tematskim
okvirom ratne Banije

Stihovni rafali

Izuzev nekoliko odličnih slika i pjesama, ukupni dojam ne doseže dalje od osrednjeg

PJESNIK, prozaik, esejist i novinar BOGDAN ARNAUTOVIĆ krajem prošle godine objavio je čak dvije pjesničke zbirke – 'Meridijan vinograda' i 'Postelja za haubice' – svaku kod drugog izdavača, a obje ni više ni manje nego dvadeset i sedam godina nakon što mu je izašla posljednja pjesnička knjiga ('Poljubac vode', 1996.). Nije stoga čudno da će mladim čitateljskim i pjesničkim generacijama ime ovog pjesnika, životom i radom godinama vezanog za Sisak, možda biti nepoznato, iako je riječ o autoru koji se u književne vode otisnuo još osamdesetih i čiji rad nije prolazio nezapaženo (nagrada Ratkovićevih večeri poezije za mlade autore, za zbirku 'I prešućujem drhtaje').

Zbirka 'Postelja za haubice' ciklus je ulančanih pjesama označen brojevima od 1 do 59. Osim brojeve oznake, pjesme nemaju drugi naslovni element, tako da se doimaju kao dio istog poetskog lanca, svojevrsne poeme natkriljene tematskim okvirom ratne Banije. Strateška i geopolitička pozicioniranost Banije kao graničnog interkulturalnog i internacionalnog prostora tom je kraju stoljećima donosila ulogu prostora koji je 'između', na udaru različitih vojnih i političkih pretenzija, obremenivši ga surovošću i neizvjesnošću kao trajnim socio-psihološkim stanjem. To je ono što obilježava kronotop Banije (autor ga naziva Banovinom) i u Arnautovićevoj knjizi: haubice i bunkereri njezini su glavni provodni motivi ('orkestar haubica', 'latice su haubice', 'koji nas imenom po / bunkerima raspoređuje', 'kako je onome / što leži / ispod vjetra / kraj tebe u bunkeru', 'Svako slovo Biblije / napisano je u / našim bunkerima'; 'Napjev našeg djetinjstva nejak je / da spava / ovaj bunker'), iako autor rat ni neprijatelje nigdje eksplicitno ne imenuje, niti determinira bilo kakvom konkretnom vremenskom oznakom. Takav pristup – i unatoč tome što

će čitatelj, nesumnjivo, pred očima prvenstveno imati posljednji rat koji je banijski prostor poharao 90-ih – Arnautovićevim stihovima daje dimenziju univerzalnosti i patinu arhetipskosti kroz koje se nadaže surovost života 'običnog čovjeka', grubost svakodnevice lišene emocija i svake sentimentalnosti te patrijarhalni kontekst ('Kućedomačin na / Banovini i u ratu / golom rukom / otvara željezna vratašca / i puše u žeravicu', 'Naši su očevi / i djedovi puni gorčine / jer o grudima njihovih / žena nijedan vrijedan stih / napisan nije'). Militantnim muškarcima ogrubjelim u rovovima suprotstavljena je ljepota prirode ('Jučer sam / minu po / minu / polagao u / polje zasuto / zumbulima'), kao i nježna nevinost djece ('U mojim ratovima / nitko ne smije umrijeti, / kaže djevojčica / i jezikom ljulja / svoj mliječni zub').

Arnautovićevi stihovi nižu se brzo, odsječeni su, kratki i sintaktički mjestimice pomalo nezgrapni, i kao takvi podsjećaju upravo na rafale nevještih seoskih muškaraca koji su godinama i stoljećima pucali iz različitih i sveprisutnih banijskih rovova. Iako u zbirci ima nekoliko odličnih, dojmljivih slika, pa i cijelih pjesama – takva je svakako prva ('Djeca Banovine / najviše vole crtati / mrak između zvijezda. // Podsjeća ih na čokoladu / kakvu djed kupuje baki / prvog dana proljeća. // Zdravlje je crne boje, / kaže djed, prije no što se sagne / kako bi baki položio / kockicu na jezik.') – ukupni dojam, nažalost, ne doseže dalje od osrednjeg. Glavne zamjerke odnose se na učestala opća mjesta, nevješte, pomalo arhaične iskazne konstrukcije ('Gdje se biološka / braća i sestre / na sudu gledaju. / Gdje se najljepše / riječi za stoku čuvaju.') te malo pjesama koje bi odskakale svježinom i upečatljivošću. ■

PREPORUKE: MUZIKA

Vampire Weekend:
*Only God Was
Above Us*

(Capitol)

NASLOV petog albuma Vampire Weekenda referenca je na fotografiju STEVENA SIEGELA koja se nalazi na naslovnici albuma. Prikazuje muškarca koji čita New York Daily News, a fraza 'only God was above us' odnosi se na eksploziju na letu 243 Aloha Airlinesa 28. travnja 1988. godine. Unatoč gubitku velikog djela oplata trupa, taj je zrakoplov uspio sletjeti, a osoblje i putnici su uz dvije nesretne iznimke preživjeli. Fotografija i sama anegdota savršeno opisuju ton ovog albuma. Rječite i slatkasto romantične pjesme pune su opreznog i oporog optimizma te slojevite, precizne

osjećaj prolaznosti pamćenja i naivnosti nostalgije ranog djetinjstva. Na 'Diamond Jubilee' sličan je osjećaj kreiran ponajviše pozivanjem na ostavštinu *girl group* popa šezdesetih, ali i desetke drugih žanrovskih utjecaja i razdoblja. Krajnji rezultat, zbog čega je valjda album i zavrijedio toliku hvalu, jest da slušatelj tijekom dvosatnog trajanja

biva transportiran u potpuno hipnotički sonički svijet u kojem sve zvuči istodobno jako poznato i izvanzemaljski začudno.

Jessica Pratt:
Here in the Pitch

(Mexican Summer)

ČETVRTI album kalifornijske kantautorice JESSICE PRATT pak predstavlja ogoljeniju verziju opisanih tendencija. Pratt se još od hvaljenog drugog albuma 'On Your Own Love Again' iz 2015. pozicionirala kao pojava izvan vremena i trendova. Njen glas koji podsjeća na NICO i minimalistički pristup gitari pomalo je paradoksalno vežu za konkretan vremenski period, odnosno kraj šezdesetih. Zahvaljujući specifičnoj vokalnoj izvedbi, redovito ekspresivnoj, premda

djeluje rezignirano i pasivno, njene pjesme posjeduju određen 'fazni pomak', odnosno ne zvuče kao nešto zapravo iz 1967., ali isto tako ni kao proizvod aktualnog vremena. Suzdržane orkestracije, bossa nova ritmovi, ali ponajviše enigmatični tekstovi u direktnom su proturječju s ispovjednim, dijarišćkim stilom koji dominira suvremenim kantautorstvom, kako je to odlično primjetio STEVEN HYDEN u svom osvrtu na album na Uproxxu. 'Here in the Pitch' stoga djeluje kao svojevrsna transmisija iz paralelnog svemira u kojem vrijeme teče nelinearno pa se prošle, sadašnje i buduće emocije pretvaraju u *loop* stilizirane, ne posve stvarne, no zato nipošto umjetne melankolije.

■ Karlo Rafaneli

nostalgije koja predstavlja portal u sintezu stvarnog i fiktivnog New Yorka. Uz pomoć stalnog producenta ARIELA RECHTSHAIDA, bend je svoj dobro poznati eklektični barokni pop zvuk začinio za njih neočekivanim elementima distorzije, dok je produkcija pod vidljivim utjecajem sempladelije klasičnih ostvarenja Beastie Boys, BECKA ili MOBYJA iz devedesetih. Takav estetski izbor ni u jednom trenutku ne djeluje kao usiljeno retrofriziranje ili stilizirano prizivanje nepostojećeg vremena, već iskrena posveta izgubljenim, a možda tek i zamišljenim vremenima, ljudima i prostorima.

Cindy Lee:
Diamond Jubilee

(Realistik Studios)

NA sličnom atemporalnom tragu je vjerojatno i kritički najhvaljeniji album tekuće godine. Iza projekta Cindy Lee stoji PATRICK FUGEL, četrtnina neprežaljenog kanadskog benda Women. Objavljen krajnje nekonvencionalnom metodom 'skini uz dobrovoljnu donaciju' na zaboravljenoj stranici geocities i YouTube linkom na cjeloviti *stream*, 'Diamond Jubilee' kao da namjerno podsjeća na zlatno doba divljeg vremena internetske glazbe iz prve polovice nultih. Glazbeno gledano mogao bi se čak opisati i kao hypnagogic pop, kulturni lo-fi žanr tog razdoblja, jedino što je kod Cindy Lee puno veći naglasak položen na melodije i strukturu pjesma od prosjeka tog žanra čija je namjerna šlampavost slušatelju u pravilu signalizirala

ZVONIMIR DOBROVIĆ
O arapskom queeru
se rijetko govori i u međuna-
rodnom kontekstu

Od 15. do 18. svibnja u organizaciji udruge Domino održava se 22. Queer Zagreb sezona, s fokusom na queeru unutar arapskih kultura i zajednica. Predstavite nam ovaj tematski izbor i njegovu važnost za naš i širi kontekst.

Predstavljanjem *queera* i njegovih oblika u umjetnosti arapskog svijeta, ili bolje arapskim svjetovima, prvi se put o ovoj temi govori u Hrvatskoj, a takvo što je rijetkost i u širem međunarodnom kontekstu. Stoga smo ponosni da Queer Zagreb čini ovaj iskorak i otvara jedno poglavlje interesa koje se do sada nije na ovaj način obrađivalo. Čini mi se da upravo ovakvi programi čine Queer Zagreb dodatno relevantnim, jer pokazuju koliko art može biti prepoznat kao prostor istraživanja, učenja i uopće rezoniranja s određenim političkim i društvenim trenucima.

Koje sve sudionike, sudionice i formate okupljate i s kojim naglascima i interesima?

Mnoge su zemlje zastupljene, poput Irana, Palestine, Egipta, Libanona, Sudana, zatim SAD-a i Nizozemske te Hrvatske. Ovo je, svjesni smo, tek dio programa koji bi se mogao raditi, ali nam je važno uopće pokrenuti i otvoriti ovu temu kao uvod u potencijalno mnogo širu posvetu arapskom *queeru*. Spektar programskih segmenata i područja koja su zastupljena obuhvaćaju od plesa, kazališta, videa, performansa pa do kulturoloških momenata poput predstavljanja hrane, *body painta* i kaligrafije.

Hrvatsku – to je sada i definitivno potvrđeno – čeka još snažnije nagnjanje udesno, pri čemu bi se na udaru lako mogle naći upravo umjetničke prakse poput ovih koje predstavljate u okviru Queer sezone, ali i onih kojima se vaš udruge inače bavi. Ima li nezavisna kultura kapaciteta za otpor i kojim kanalima?

Foto: Goran Stanzl/PIXSELL

U novim političkim stvarnostima kojima smo izloženi, a koje pokazuju poseban interes za kulturni sektor, ovaj program nam može biti dobra pouka kamo nas snažna politička i društvena kontrola nad kulturom i umjetnošću može dovesti. Nije slučajno da je politika disproporcionalno zainteresirana za kontrolu kulture i umjetnosti u odnosu na razmjer koji one zauzimaju u nacionalnim budžetima ili razvoju politika koje imaju za cilj istinski prosperitet kulture i umjetnosti. Više energije i političkih vještina se utroši na manipuliranje kulturom s ciljem njene kontrole nego u razvoj kulture. Nezavisna kultura je na to nažalost navikla i prilično je dobro istrenirana za opstanak, pa vjerujem da će odoljeti i ovim sve otvorenijim najavama napada koji se na kulturu spremaju. Jedina dobra stvar je da iskustvo govori da je kultura otpornija od dnevnih politika i da je kreativnija od politika koje joj kroje sudbinu. Politike koje ne razumiju samu prirodu kulture i umjetnosti kao prostora slobodnog mišljenja osuđene su na propast – neke prije, neke kasnije, ali u svakom slučaju sve te politike izvuku deblji kraj kad-tad u duelu s kulturom i umjetnicima.

■ Lujo Parežanin

KVADRAT

U subotu, 4. maja, osam dana prije 88. rođendana u New Yorku je preminuo jedan od najznačajnijih poslijeratnih slikara i pionir minimalizma FRANK STELLA. Dosljedno svojoj reduciranoj poetici koja je predstavljala odmak od apstraktnog ekspresionizma, Stella je svoj rad sazeo u geslo 'to što vidiš jest ono što vidiš'.

■ L.P.

Odlazak pionira slikarskog minimalizma – Frank Stella (Foto: Screenshot/Modern Art Museum of Fort Worth)

TV RAŠETANJE

Ekranska
vertikala

PIŠE Boris Rašeta

Dok se oko njega na političkom planu odvaljuju nosivi zidovi i mijenja statika državne zgrade, Damir Smrtić nosi oklop nezainteresiranosti i kacigu indolencije. Uhićenje pomoćnika ministrice kulture Trupkovića našeg je urednika ostavilo posve ravnodušnim. On je svoje Otvoreno posvetio kiši, vjetru i potresima kod Slunja...

San snova,
RTL, 26. travnja,
12:45

RTL je odvratio zadnju epizodu spektakularno najavljivane telenovele o nogometasima, manekenkama i menadžerima. Unatoč obećavajućem početku, serija se s vremenom razvodnila – autorima je ponestalo inspiracije, pa su se počeli vrtjeti u krug između predvidivih zaplitaža/rasplitaža. Prvih pedesetak epizoda nosile su glumačke role EMIRA HADŽIHAFIZBEGOVIĆA, ZLATANA ZUHRIĆA ZUHRE i PETRE DUGANDŽIĆ, no stvar se ispuhala. Promiskuitetna Kiki nije zapala jedino u incest, dok se budalasti Mirko Stošić othrvao jedino onoj nevolji u koju nije upao. Fudbalska galaksija prikazana je karikaturno, što će reći realistično. ‘San snova’ je prodan još i u Bosni i Hercegovini, ali nije uspio postići širu vidljivost. Što god mi mislili, jedina regionalna sila, pa i u sapunicama, su Turci, sve je drugo boranija.

Dnevnik,
Nova TV, 29. travnja,
19:00

SANJA JURIŠIĆ i LINA DOLLAR obišle su dva mjesta, Unešić u Zagori i Merušiću u Istri, u kojima se rezultati izbora znaju ne dan nakon prebrojavanja glasova nego četiri godine unaprijed. Tamo, naime, uvijek pobjeđuju isti, a kad bi – kako je to jednom lijepo formulirao novinar DRAŽEN MATOŠEĆ – mogli pobjeđivati još istiji, i to bismo čudo gledali. ‘Ja san puta deset puta glasa za nji’, govori Unešićanin, i opet ću ako triba’. ‘Za HDZ, ha ha ha’, dodaje drugi. Zašto? ‘Pa eto, tako sam naučio’, veli. ‘Mogao si na drugu stranu staviti doktora, a iz HDZ-a bilo koga, i taj bi prošao’, konstatira jedan mještatin, valjda pomalo nezadovoljan tom pučkom tradicijom. Nema tu razmišljanja, racija, zasluga i grijehova za tzv. širu zajednicu. Izbori su stvar obiteljske predaje, srca, ideologije, oni su trajni plebiscit o Drugom svjetskom ratu i poraću, dokaz odanosti, ali i ček s pokrićem. U Unešiću crvenu podnose jedino na dresovima lokalnog nogometnog kluba, koji je 2008. postao svjetska senzacija jer su nogometashe za svaki gol nagrađivali janjcem... Desnica je tu, ukratko, dobila 95 posto glasova. Ni bezbroj afera, ni 30 potrošenih i pohapšenih ministara, ni prebogata kolekcija skandala, ništa im nije naštetilo. U Marušićima u Istri slični odgovori, samo s lijeve strane: ‘Tradicija’, ‘dio genetskog koda’, ‘imate ovdje borce’ itd. Hrvatska i Crna Gora bile su jedine zemlje tranzicije u kojima se dvostranače iz 1991. zadržalo do prošle godine. U Crnoj Gori su DPSCG i Đukanović izgubili, a mi smo i dalje tamo gdje smo bili; s istim opcijama morate očekivati iste rezultate. Pohvale urednicima za ilustrativan prilog.

Toma, RTL,
30. travnja, 20:20

USRBIJI se snimaju serije i filmovi od kojih neki dostižu spektakularnu gledanost. Zašto? Zato što se rade sa srcem i dušom. Novac nije na prvom mjestu, vidi se strast, bez koje ništa dobro ne može nastati. RTL je, nakon ‘Sna snova’ posegnuo u komšijski audiovizualni sektor, u kojem je trava zelenija, jabuke slađe, a filmovi i serije gledaniji, pa su krenuli sa serijom ‘Toma’. Ona je lani već oborila sve rekorde gledanosti u regiji, pa ćemo vidjeti kako će proći na RTL-u, istoimeni film su, čini se, vidjeli svi. U prvoj epizodi – koja je imala veću minutažu reklama nego sadržaja – prikazana je ZDRAVKOVIĆEVA mladost i susret s fatalnom SILVANOM ARMENULIĆ (tumači je TAMARA DRAGIČEVIĆ koja je loše, gotovo karikaturno skinula bosanski naglasak – bolje je uzimati izvorne govornike jer našim glumcima regionalni akcenti uglavnom dosta štekaju, a Tomina prva supruga miješa slovenske, istarske i zagrebačke naglaske, što djeluje iritantno umjetno. U nastavku (a pogledali smo pet epizoda) serija je zadovoljila očekivanja: red tuge, red veselja, dosta seksa i psovki, tona nostalgije za šezdesetim i sedamdesetim godinama, kvalitetan scenarij i uglavnom dobra gluma. Najjača je bila peta epizoda u kojoj Zdravković, pristajući na poker s nekim sarajevskim jalijašem, dotakne dno života, to jest bude operušan do gole kože a potom i prebijen da bi vratio dug. Paradoks je da je glavni sponzor serije u kojoj je protagonist ovisnik o kocki jedan lanac kladionica. Što će na sve to reći Domoivinski preokret? Opet ‘srpski svet’, nema prijevoda, Memorandum dva? Na potezu su wannabe autori hrvatske kulturne renesanse: PENAVA, MLINARIĆ, JURČEVIĆ i drugi, učeni i knjiški ljudi kako bi rekao DŽONI, a na ove istočne izazove moraju odgovoriti stvaranjem ‘novog kulturnog imaginarija’. Jedva čekamo Penavin imaginarij. Naspram toga će se i Mrduša Donja činiti kao Firenca, Atena i Weimar...

N1 studio uživo,
2. svibnja, 12:05

TREBA raditi nered u redu za plin-sku komoru! Tako je nekako govorio pokojni srpski advokat NIKOLA BAROVIĆ, sin pokojnog JOVANA – i to važi kao univerzalno načelo, premda zvuči kao aforizam. Urednica NINA KLJENAK slijedi to načelo otpora, slobode i razuma pa je u goste pozvala čovjeka koji je sjajno objasnio američke studentske prosvjede za Gazu. ‘Američka politika’, kazao je BOŽO KOVAČEVIĆ, ‘vrvi kontradikcijama. Stavila je pod sankcije pojedine izraelske jedinice zbog zločina iz 2014., ali ih danas – naoružava!’ Uzeli su kabanicu za lanjsku kišu. Rade popise kršenja ljudskih prava, ali ako ih krše njihovi mezimci, poput Saudijaca koji su iskasapili

Hladan kao špricer bez obzira na to što se događa u državi – Damir Smrtić (Foto: Screenshot/HRT)

jednog oporbenjaka u ambasadi u Turskoj – halali Huso mater, nikom ništa. Postoje ‘kurvini sinovi’ i ‘naši kurvini sinovi’, prvi ne mogu ništa, a drugi smiju sve. ‘Studenti’, kaže Kovačević, ‘uočavaju te kontradikcije i bune se protiv njih.’ Vlast odgovara policijskom represijom – kao, studenti ‘uzurpiraju tuđe vlasništvo’, a to je u opeci sa slobodnom zboru i dogovora’, smatra Kovačević. Ukratko, SAD zaziva ‘poredak po pravilima’, koja će važiti za sve osim za one koji ih pišu. Dok SAD i Izrael ne priznaju jurisdikciju Haga, nema poretka zasnovanog na pravilima. Američki studenti pametniji su od američkih neokonzervativaca, jastrebova na vlasti: o ishodu tog sukoba ovisi sudbina SAD-a kao vodeće demokratske države, kojoj je Nina Kljenak, demonstracijom kritičkog mišljenja, dala mali ali zamjetan doprinos. Pijana od ‘imperijalne oholosti’, bahata i licemjerna Amerika, proći će kao Rim u MONTESQUIEU-OVOJ studiji, predvidivo loše...

Otvoreno, HRT,
2. svibnja, 22:12

NAKLON do poda! Ako ikad izgubi posao urednika i voditelja na Hrvatskoj televiziji – ako ga, recimo, domovinci zamijene BUJANCEM, koji je pod KARAMARKOM trebao doći na HRT – DAMIR SMRTIĆ će moći raditi kao instruktor zaštite na radu. Njemu se na poslu ne može ništa desiti. Dok se oko njega na političkom planu ruše krupne gromade, lete crepovi, odvaljuju nosivi zidovi i mijenja statika državne zgrade, Smrtić nosi oklop nezainteresiranosti i kacigu indolencije. Uhićenje pomoćnika ministrice kulture NINE OBULJEN KORŽINEK, DAVORA TRUPKOVIĆA (koji je uzeo 39.000 eura mita i Appleov pametni sat), našeg je urednika, lika iz čeških humoreski, ostavilo posve ravnodušnim. On je svoje Otvoreno posvetio kiši, vjetru, saharskom pijesku i potresima kod Slunja. Smrtić je prešao točku u kojoj je izazivao ljutnju i dospio na poziciju da izaziva divljenje – svaka stvar impresionira ako je vidimo u golemim razmjerima, pa bio to i oportunist. Bravo, Damire! ■

2024

www.portalnovosti.com